

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes
priloga:

»POGOVORI 61«

Sobota, 7. oktobra 1961
Štev. 40, leto XIX

V OKVIRU

Doslej smo v našem časopisu že nekajkrat pisali o predpisih, ki omejujejo polno in svobodno delovanje novega gospodarskega sistema. Pisali smo o nekaterih regulativnih slabostih in jim zaželeli čim krajše življenje. Manj prostora pa smo posvetili subjektivnim slabostim, ki prav tako ovirajo svobodno delovanje sistema. Čeprav smo pristali polnega zupanja v upravljalne in politične sposobnosti delavcev, nas nekateri dogodki zadnjega časa le opozarjajo, da so nekateri delovni kolektivi le pre- široko izrabili to zaupanje, da so pri novem sistemu mislili

lili in zajedli, da so imeli v neprimernem času prevelik apetit.

Toda to ni samo problem bodočnosti, je problem današnje- ga dne, kajti povsem nepravilno je, da si nekdo lasti večje dohodke, kot jih zasluži. Ob tem ne smemo prezreti izgo- voza, ki je iz trte zviti, namreč, če rastejo plače, rastejo tudi cene in s tem se vsa stvar iz- ravna. Izravnavala bi se, če bi skladno rastle plače v vsem go- spodarstvu. Velika razlika pa nastane, če si poveča plače samo del gospodarskih panog, samo nekatera podjetja. S tem, ko prejema več, ko prejema-

DOHODEK NA TUJ RAČUN

predvsem le nase in s tem — če se tega zavedajo ali ne — ključno nase omejitve, s katerimi bo družba poskušala vzpo- staviti pravično ravnotežje.

V mislih imamo zelo poviša- ne plače nekaterih gostinskih in trgovskih podjetij, obrtnih obratov in v glavnem manjših delovnih kolektivov, ki v svo- jih zahtevah ne poznajo pa- metne meje. Poznamo primere, ko so ti kolektivi večino čiste- ga dohodka razdelili na plače, poznamo celo primer, ko so vseh sto odstotkov razdelili na plače. Kam takšna pohlepnost pelje, je popolnoma jasno. Ves dohodek bodo zajedli in ko se bodo znašli raztrgani in bosi (s tem mislimo na slabo opre- mo, stare stroje, neprimerne zgradbe, premajhna obratna in osnovna sredstva, pomanj- kljivo kvalifikacijsko strukturo itd.), bodo potrkali na vrata ko- mune in skupnosti s točnimi računi, da jim je treba po- magati, ker — to kažejo na- tančni izračuni — so sami pre- slabo opremljeni, da bi lahko zdržali tekmo z drugimi. Ob tem bodo seveda prezrili in po- zabili, da so vse sklade razde-

jo veliko višje plače brez zvi- šane proizvodnje, produktiv- nosti, brez večjega prizadeva- nja, s tem izkoriščajo vse osta- le delavce, ki si prizadeva- jo, da bi prejeli rasti v skladu z zvišano produktivnostjo in pro- izvodnjo. Ali se ti delovni ko- lektivi tega zavedajo ali ne, resnica ostane — oni postane- jo izkoriščevalci delovnih lju- di, pobirajo tuji sad in si ga neupravičeno prilastajo. Živijo na tuj račun in pobirajo višje tujega dela. Plače si povečuje- jo na račun upodnejših instru- mentov, izjemnega položaja in zviševanja cen.

Vsi takšni primeri zaslužijo prav takšno družbeno obsojo kot preveliki in neupravičeni razpori v plačah. Toda ne gre zgolj za moralno obsojo, kajti le-ta, kot kaže še ni dovolj močan regulator. Čeprav smo v načelu zoper administrativno vmeševanje v gospodarstvo, nas ti primeri iz prakse prisil- jujejo, da bomo morali raz- mišljati o zaščitvenih ukrepih, o regulativnih in predpisih, da lahko rastejo osebni dohodki samo z dejanskim gospodar- skim uspehom. V. TRINKAUS

KAJ OPAŽAMO V NOVIH PRAVILNIKIH O DELITVI OSEBNEGA DOHODKA

IZMALIČENI, ŠPEKULATIVNI IZRAČUNI

V posameznih gospodarskih organizacijah v zadnjem času ugotavljajo, da so načela oblikovanja in delitve osebnih dohodkov povsem zmaličena. Ugotavljajo namreč, da so razpori med prejemki povsem drugačni, kot je bilo mišljeno sprva, skrat- ka da prejema del ljudi v podjetju višje osebne do- hodke in to ne po zaslugi svoje prizadevnosti, bolj- šega izpolnjevanja svojih nalog, temveč na osnovi izmalichenih špekulativnih meril.

Napak bi bilo trditi, da pri- haja do naraščanja osebnih do- hodkov vodstvenega kadra v podjetjih že zaradi posledic de- litve osebnih dohodkov po no- vih pravilnikih. Do septembra je namreč sprejelo nove pravil- nike o osebnih dohodkih le 196 gospodarskih organizacij. Toda pregled nekaterih, letos spreje- tih pravilnikov o delitvi oseb- nega dohodka in osnutkov pra- vilnikov, ki so šele v razpravi opozarja, da se bodo te napake marsikje znova pojavljale. Po- nekod poizkušajo namreč z raz- ličnimi formulami, vplivnostni- mi faktorji itd. prikriti bodoči prejemek nekaterih vodstvenih kadrov v gospodarskih orga- nizacijah. Slabo pri tem je, da imajo osnove in merila za oblikovanje in delitev osebnega dohodka posameznih enot v go- spodarskih organizacijah po- manjkljivosti, to je, da so nera- zumljiva, zamotana in da jim je v posameznih primerih še pri- dodejan vpliv osebne ocene. To- da razložimo si vse te slabosti na posameznih zelo značilnih primerih.

V eni izmed kemičnih tovarn so na primer zelo natančno do-

ločili v ceniku del, koliko točk doseže za enoto proizvoda nek- do, ki razklada surovino, pre- mog ali opravlja druga dela. V odstotkih so natančno določili sestav končnega proizvoda, do- ločen je delovni čas in podobno. Skratka, s temi merili naj bi iz- merili individualni in kolektiv- ni učinek posameznika.

Pri izmeri vrednosti dela do- ločenih vodilnih uslužbencev pa se je ta natančnost ustavila. Za- pisano je, da lahko ti sicer s svojim delom bistveno vplivajo na potek proizvodnje »v sploš- nem smislu«, vendar jim je ne- mogoče postaviti individualni učinek. Zato bodo za omenjene uslužbence ugotavljali odstotek učinka na osnovi povprečja pre- jetih osebnih dohodkov obratov v zadnjih treh mesecih pred re- montom.

Iz takšnih določil prav goto- vo ni moč razbrati, kolikšni bo- do prejemki vodilnega osebja v določenem obdobju. Še več, ni moč razbrati ali bodo sploh v odvisnosti, in sicer neposredni odvisnosti od svojega delovnega mesta in od gospodarnosti v podjetju.

Toda izračunavanje učinka še bolj zamegli in zmaliči ena izmed formul. V osnutku pra- vilnika je rečeno:

»Učinek za vsa delovna me- sta, ki niso zajeta v poprejšnjih členih, se izračuna tako: sešte- vek povprečnega doseganja učinka za vse proizvode in od- stotek dobljen iz znižane plan- ske lastne cene se deli z 2. Za stimulacijo se odstotek znižanja planske lastne cene pomnoži s faktorjem 5.«

In da bi bilo to načelo pona- zorjeno mu sledi formula:

$M = (\text{učinek po členu 18}) + \text{plan. l. cena cel. pr.} \times 100$
 $\text{del. l. cena cel. pr.} - 100) \times 5/2$

Pri dokončnem obračunu za to »stimulacijo« igra svojo vlo- go še vplivnostni faktor posa- meznih delovnih mest.

Pa naj se znajde delavec, ki ni obiskoval najmanj srednje ekonomske šole, ob takšnih for- mulah s tako zamegljenimi me- rili, s formulami in faktorji, ki so sicer učeni, vendar je naj- brž njihov namen prikriti raz- pon, ki bo nastal pri izplačevan- ju osebnih dohodkov.

V drugem odstavku pravil- nika pa je moč zaslediti podob- no nerazumljivo formulo za iz- račun kolektivnega učinka v ne- kem obratu. Kolektivni učinek, je rečeno, je seštevek količin- skega in časovnega učinka deljenega z 2 ob upoštevanju učinka za kvaliteto. In tudi te- mu načelu sledi formula:

$$N = \frac{48,5 \cdot h}{b} - 100 + \frac{1240 \cdot h}{b} - 100 - (n - 0,20) : 2$$

$$+ \left(\frac{\text{planska lastna cena celokupne proizvodnje}}{\text{dejansko lastno ceno cel. proizv.}} - 100 \right) \times 5/2 =$$

Zadnje = v formuli naj bi torej nazorno povedal članu ko- lektiva ekonomske, organizacij- ske ali kakršneoli enote že, ko- likšen bo njihov znesek, ker so vse skupaj delali dobro, zniževali dejansko lastno ceno v pri- merjavi s plansko in podobno. Vendar je takšno pričakovanje jalovo.

Prav gotovo mi bo vsakdo pritril, da je tako zamotan pra- vilnik o delitvi osebnega do- hodka enak čistemu listu papir- ja, iz katerega ni moč razbrati, kakšne so delovne obveznosti vratarja in direktorja, delavca pri stroju in tehničnega vodje.

Če so sredstva za osebne do- hodke za vsakogar v gospodar- ski organizaciji odvisna od gi- banja dohodkov in stroškov, se mora nujno pozornost v prav- vseh usmeriti na gospodarjenje

v vsej njegovi celovitosti. Pro- izvajalca njegova lastna materi- alna zainteresiranost izpodbuja da postaja z vsakim dnem bolj dejanski gospodar. To pomeni tako za načela, ki ne veljajo za oblikovanje sredstev osebnega dohodka organizacijske, eko- nomske ali druge enote, kot tu- di za načela delitve osebnega dohodka na posameznika. Za vsakogar in za vse morajo biti ta načela zapisana v pravilniku, povsem jasna, razumljiva, pred- vsem pa takšna, da so osebni dohodki v ekonomski odvisnosti od uspehov, ki jih dosega vsak posameznik ali vsaka enota po- sebej.

Zanimanje delavcev (tu so mišljeni tudi uslužbenci) je in bo tem večje, čim bolj neposred- no so odvisni osebni dohodki od gibanja dohodka in rentabilno- sti vloženih sredstev. Bistvo sti- mulacije je namreč v tem, da se z načinom in razdelitvijo sred- stev prizna ustrezno večji do- hodek ob enakih stroških ali pa doseženi dohodek ob manjših stroških tistemu, ki je k temu karkoli osebno prispeval. Skrat- ka, gre za to, da je prisojen večji osebni dohodek tistemu, ki je več ustvaril z enoto vlože- nih sredstev.

S tega vidika velja torej spodbujati skrb za vsakogar v gospodarski organizaciji, tistega ki opravlja fizična ali intelektu- alna dela n. pr. za:

— izkoriščanje strojnih ka- pacitet (za boljšo organizacijo dela, zmanjšanje zastojnih stroj-

nih ur, zmanjšanje režijskih ur itd.).

— za ekonomičnejše gospo- darenje z obratnimi sredstvi (zmanjšanje kopičenja polproiz- vodov v medfazni proizvodnji, kopičenje zalog v skladišču, nes- motno kreditiranje poslovnih partnerjev in podobno).

To in podobno namreč odkri- va notranje rezerve tam, kjer v resnici tudi so. Omenjeni smot- er pa je moč doseči z merili, ki bodo povsem jasno pokazala, kam naj se usmeri pozornost vsakega zaposlenega, v čem je odvisen njegov osebni dohodek. Teh načel seveda ni moč ures- ničiti, kadar so prek ekonomske tehnike zmaličena, špekulativna in prirejena tako, da jih razume le nekaj ljudi v podjetju, prire- jena zato, da se za njimi skriva nezaslužen osebni dohodek.

P. D.

O PRIPRAVAH NA NOVI USLUŽBENSKI, SISTEM

ISKANJE USTREZNIH DELOVNIH MERIL

Osnutek zakona, na katerem bo temeljil novi uslužbenki sistem, je šele v razpravi. Nadrobnosti se potemtakem še lahko spremenijo. Za nekatere bi bilo celo dobro, da bi jih bolj vskladili z glavnimi načeli novega sistema, ki naj zagotavljajo večjo samostojnost pri oblikovanjih javnih služb, delitvi dohodkov in pri urejanju uslužbenkih razmerij. V našem prispevku bomo tokrat razpravljali predvsem o iskanju ustre- znih meril za nagrajevanje in boljše poslovanje.

Kot kaže bodo novi pred- pisi in z njimi vred novi sistem javnih služb uveljavljeni čez tri mesece, 1. januarja 1962. To- rej ni več dosti časa za pripra- vo na pomembno in zaželeno novost, ki naj javnim uslužben- cem prinaša podobne pravice, kot jih imajo delavci v gospo- darstvu.

INTERNE PRIPRAVE V TEKU

Prvi korak v spremenjeni si- stem javnih služb naj bi bila uvedba gibljivega dela osebnih dohodkov. S posebnim predpi- som je bilo določeno, naj se v skladu za nagrajevanje po delu mesečno steka pet odstotkov od celotne vsote, namenjene za osebne dohodke. Glede sredstev za stimuliranje uslužbenki ko- munitati niso mogli ničesar spre- zavno nalogo, saj doslej niso po- znali nobenih oblik nagrajeva- nja po delu in zato tudi ne de- lovni meril. Kvantitativni po- kazatelji, ki se jih gospodarstvo pridom poslužuje, pri umskem delu ne pridejo v poštev, če de- lovni uspeh ni materialno opre- delljiv. V takšnih primerih tudi ni mogoče sestaviti preciznih delovnih meril in je zato oce- njevanje vedno več ali manj subjektivistično.

Pravilniki, s katerimi so predvsem večje ustanove posku- šale urediti delitev osebnih do- hodkov po delu, so skorajda nujno pomanjkljivi in potrebni korektur, posebno še ker ne slo- ne na analitski oceni delovnih mest. To pa je temelj nagraje- vanja po delu.

Po prehodu na delitve oseb- nih dohodkov izključno po delu pa utegnejo nepopolna, provizo- rična merila in pravilniki pov- zročiti neupravičene dispropor- ce v prejemkih, ki ne bi bili v skladu z načeli novega sistema javnih služb.

Zato je več ko razumljivo, da iskanje ustreznih delovnih meril in izpolnjevanje pravil- nikov o delitvi osebnih dohod- kov zavzemata vidno mesto v pripravah na bližnje spre- membe.

DELOVNE REZERVE SE ŽE SPROŠČAJO

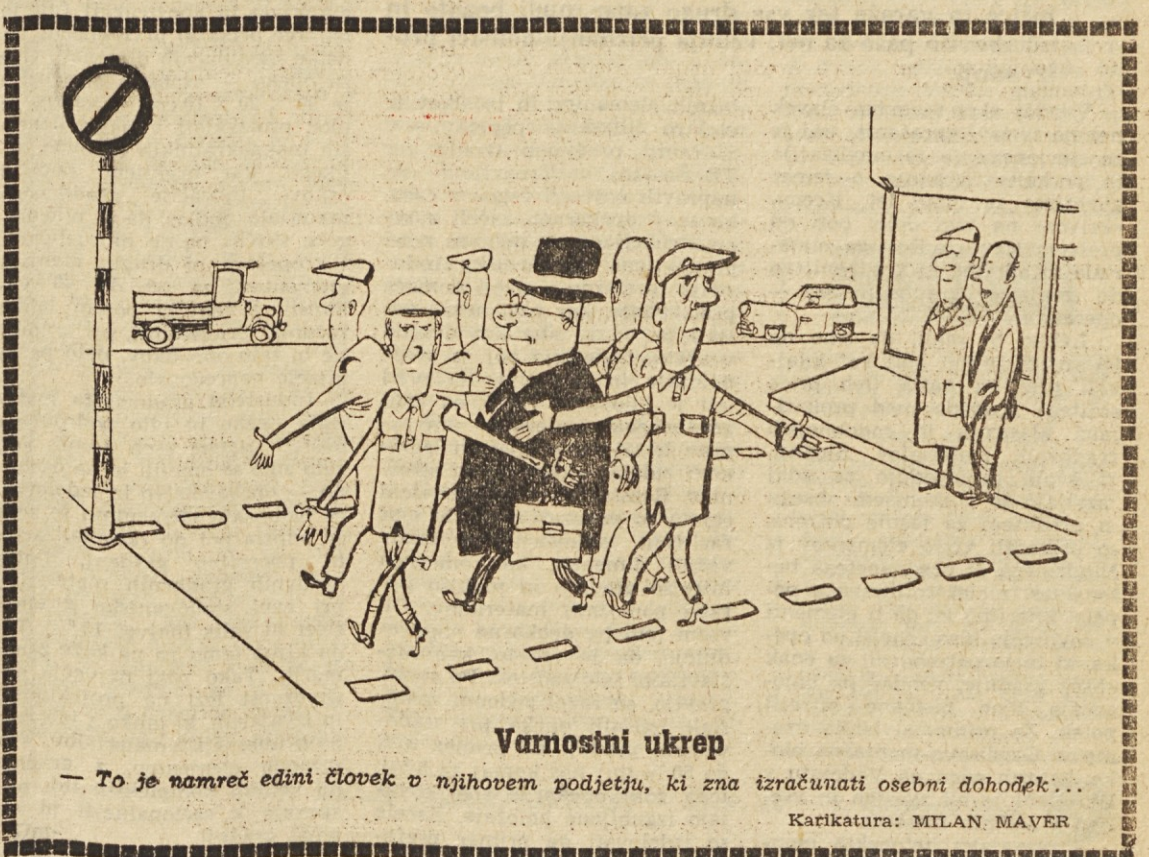
Stimulativno nagrajevanje pa je kljub slabostim subjektivne- ga in objektivnega značaja tako- jo po uvedbi začelo sproščati skrite delovne rezerve v javnih službah. Čeprav so sredstva za stimuliranje uslužbencev skrom- na in že ob malo večji delovni vneni celotnega kolektiva spra- vijo v zadrego tiste, ki jih de-

lijo (ko je plafon prebit, je tre- ba vsem po vrsti ali vsaj ne- katerim zmanjšati denarna pri- znanja), in čeprav merila za de- lovno učinkovitost še niso ne- oporečna, so mnogi uslužbenci postali vestnejši in urnejši pri delu. Dopise, prošnje in vse dru- go, kar sodi v njihovo redno de- lo, že hitreje rešujejo. Če jim dela zmanjka, rečejo zanj. Po- sebnost tam, kjer morajo po no- vem voditi dnevnik dela, iz ka- terega je točno razvidno, kaj je kdo opravil v delovnem času in kolikšen je njegov mesečni de- lovni učinek, po katerem ga sta- rešina oceni in z oceno določi participacijo iz skupnega sklada za nagrajevanje prizadevnosti.

V novih pogojih oblikovanja in delitve dohodka pa bodo uslužbenki kolektivi nedvomno še bolj zainteresirani za odkri- vanje notranjih rezerv, ki jih v javnih službah iz več razlogov ni malo.

NEVIDNE ANOMALIJE

Začnimo kar pri sistemizaci- ji delovnih mest. Težko bi rekli, da je povsod prilagojena de- janskim potrebam. Ustanove tudi doslej niso posebno pazile, da bi to dosegle. Ni jih namreč priza- delo, če so ohranile odvečna de- lovna mesta in odvečne ljudi. Proračunska sredstva za osebne dohodke so v vseh javnih služ- bah odvisna od števila zaposle- nih, ne pa od opravljenosti dela oziroma od pomembnosti stori- tev. Zato tudi marsikje niso res- no razpravljali, ali ta ali ona organizacijska enota upravičeno prosi za odobritev novega delov- nega mesta. Zadoščali so že do- kaz, da delo zaošča.

Varnostni ukrep

— To je namreč edini človek v njihovem podjetju, ki zna izračunati osebni dohodek...

Karikatura: MILAN MAVER

ISKANJE USTREZNIH DELOVNIH MERIL

Stalna konferenca »Družina in gospodinjstvo« pri Republiškem svetu Zveze sindikatov je minuli teden — 1. oktobra — sklicala v Ljubljani posvetovanje o dejavnosti otroških varstveno-vzgojnih ustanov. Predsednica Komisije za socialno politiko in delovne odnose pri Republiškem sindikalnem svetu, tovarišica Dolfka Boštjančič, je prebrala referat »Urejeno varstvo otrok — pogoj za uspešnejše delo v proizvodnji, je naloga podjetij, komun in stanovanjskih skupnosti«, tovarišica Mila Jež z Zveze prijateljev mladine pa referat: »Varstvene ustanove za otroke so materialna baza družbene pomoči pri vzgoji in

organizacij in osebnih sredstev državljanov v stanovanjskih skupnosti. Komuna je dolžna, da s svojimi strokovnimi službami tudi organizacijsko in vsebinsko usmerja vse oblike varstva otrok in pomaga stanovanjskim skupnostim pri urejanju teh problemov. Postati mora organizator ustanov za otroško varstvo na vsem svojem področju. Gre predvsem za boljše razumevanje ljudskih odborov in gospodarskih organizacij za težave zaposlenih staršev, kajti če ni razumevanja, tudi ni sredstev. Resolucija o nalogah komun in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, sprejeta v Ljudski skupščini, naj

OB TEDNU OTROKA

VSAK TEDEN JE TEDEN OTROKA

oskrbi otrok«. (Referat tovarišice Boštjančičeve bomo v celoti objavili v prihodnjih »Pogovorih 1961«.)

Iz obeh referatov razprave in zaključkov posvetovanja povzemamo nekaj misli.

Hiter gospodarski in družbeni razvoj razbija stare, patriarhalne družinske odnose ter vključuje vedno več žena v gospodarsko in družbeno dejavnost. Prav to pa nam narekuje, da še hitreje in uspešneje urejamo probleme varstva otrok zaposlenih staršev.

Nekaj podatkov:

Letos je na Slovenskem zaposlenih 178.867 žensk ali 37 % vseh zaposlenih. V vsej naši republiki pa imamo le 206 varstvenih ustanov. Število zaposlenih žensk pa se iz dneva v dan povečuje. V prvih šestih mesecih letošnjega leta se je na novo zaposlilo 25.000 žensk. Sedanje varstvene ustanove pa lahko sprejmejo le 13.000 otrok ali 6,5 % vseh otrok do 7. leta in le 0,9 % otrok od 7. do 9. leta. Po podatkih, ki pa so nepopolni, je na Slovenskem na 1000 zaposlenih žena komaj 13 otrok v varstvenih ustanovah.

Vse te probleme bi bilo treba urejati v komuni. Komuna je namreč, kot skupnost državljanov, gospodarskih organizacij in ustanov, prva poklicana, da se zavzame za urejanje teh problemov, razume probleme zaposlenih staršev ter zagotovi sredstva za sedanj in perspektivni razvoj varstvenih ustanov. Ta njen odnos naj bi se bolj kot doslej odražal tudi v družbenih planih in proračunih, v zbiranju sredstev iz njenih skladov gospodarskih

nam služi za izhodišče naših prizadevanj pri nadaljnjem urejanju varstva otrok. Naloga družbenih organizacij pa je, da to resolucijo razlagajo državljanom in na osnovi te razlage mobilizirajo proizvajalce, da povsod, kjerkoli družbeno delujejo, zahtevajo ureditev problemov otroškega varstva kot sestavnega dela življenjske ravni. Treba se je zavzeti za mobilizacijo sredstev iz osebnega in družbenega dohodka, kajti razmere terjajo, da se zelo hitro razširi mreža, otroških varstveno-vzgojnih ustanov.

Skupno delo sindikalnih organizacij in društva prijateljev mladine ter drugih družbenih organov in ustanov kliče po skupni politični akciji in mobilizaciji njihovih članov za razlago problemov zaposlenih staršev, za izdelavo programa varstva otrok, ki jih potrebujemo danes in ki jih bomo potrebovali jutri. In prav to naj bi bil namen letošnjega Teda otroka. Pogled nazaj, kaj smo že storili, kaj nam še manjka, pogled naprej, kaj je še treba storiti. Pri tem bi morali upoštevati, da bo zaposlenih vedno več žena, na to bi morali misliti, ko sestavljajo gradbene načrte itd. Pri sestavljanju in uresničevanju programa za varstvo otrok naj bi sodelovali zavodi za urbanizem, za stanovanjsko gradnjo, za napredek gospodinjstva in tudi strokovne službe ljudskih odborov ter združenja, kot so na primer Društvo inženirjev in tehnikov, Društvo pedagoških delavcev in druga, veliko pa lahko storijo tudi hišni sveti, ki najbolje poznajo probleme ljudi in življenjske razmere otrok.

POTROŠNIK NA MEDNARODNEM SEJMU GRADBENIŠTVA NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

ODPRTA POT RACIONALIZACIJE IN POCENITVE GRADNJE

Prireditelji so pripisali letošnjemu mednarodnemu sejmu gradbeništva na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani izrazito posloven značaj; prav zato so tudi poskrbeli za obilno udeležbo inozemskih razstavljavcev. Vendar s tem ni rečeno, da tudi navaden državljan, potrošnik, na sejmu ne bi imel kaj videti. Izbor najsodobnejših gradbenih strojev ter druge opreme za gradbeništvo, izredno velik in dokaj popoln asortiman izdelkov »spremljajoče« industrije (tovarni okovja, izolacijskih materialov itd.), montažne stanovanjske hišice in garaže ter vse drugo zares nudi bogato in učinkovito pašo za oči; vzbuja priznanje domači proizvodnji.

Vendar si ob vsem tem človek nehoti zastavi vprašanje: kaj je že storjenega za racionalizacijo in pocenitev gradnje, o čemer govorimo že vrsto let; iščemo »krivice« na vsej dolgi poti od proizvajalcev gradbenega materiala in opreme za gradbeništvo do izvajalcev gradbenih del — operative.

Lahko bi rekli, da smo na letošnjem sejmu bolj kot kdajkoli prej na naših tleh priče srdečega spopada med proizvajalci klasičnih in sodobnejših gradbenih materialov. Slednji, ki svojo proizvodnjo za zdaj »avizirajo« v manjšem obsegu in predvsem za lastne potrebe, so prikazali vrsto elementov iz žilindrinega in prednapetega betona ter iz elektrofiltrskega pepela. Značilno je, da ti elementi v povprečju niso cenejši od opeke, ki bi jo potrebovali za enak obseg gradnje, vendar pa omogočajo njen bistveno hitrejši potek. Za primer si lahko vzamemo Gradisove montažne bloke, katerih eden na Vodmatu v Ljubljani je bil zgrajen in vstavljen v sedmih mesecih.

Proizvajalci betonskih mon-

tažnih elementov in izdelkov iz elektro filtrskega pepela — v Sloveniji predvsem Gradis ter TE Soštanj in Trbovlje — so napravili največji vzpon v času, ko so v opekarnah začeli z rekonstrukcijami. V dobrih meri prenovljena opekarniška industrija (pretežno s stroji domače proizvodnje, kar tudi nekaj velja) pa zdaj, tako kot drugod v svetu, nadaljuje boj za svoje položaje in tradicijo. Še pred leti je bilo moč videti na trgu gradbenega materiala pravzaprav le tri vrste opečnih izdelkov: zidake, stropnike in strešnike. Razstavljavci na letošnjem sejmu so pakazali okoli 30 vrst različnih tankostenih votlakov večjih dimenzij, kar omogoča hitrejšo gradnjo in manjšo porabo pomožnih materialov. Ob vsem tem pa opekarne napovedujejo, da je vse to, kar razstavljajo, šele začetek. Po svetu, pravijo, so razni sodobni materiali iztisnili opeko pri stanovanjski gradnji na primer tudi do 50 % (pri nas komaj za 5 %), toda zdaj opekarne spet osvaja izgubljene položaje. Začele so izdelovati na primer pefa-

(Nadaljevanje s 1. strani)

di uspeli. Toda pridobljeni papirji o večji strokovnosti še niso trdno zagotovili za boljše delo. V novem nagrajevanju tudi ne bodo več pomembni.

Anomalije v kvalifikacijski strukturi bodo po temeljiti oceni delovnih dest še očitnejše in jih uslužbenki kolektivi že zaradi nagrajevanja po delu ne bodo mogli več tolerirati. Tako kakor v gospodarstvu, zahteva tudi v javnih službah vsako delovno mesto določeno strokovnost oziroma določeno kvalifikacijo, da delo v redu poteka. In samo ta je pomembna za delitev osebnih dohodkov. V gospodarstvu je po tem spoznanju upadel pritisk na povečanje kvalifikacij. Verjetno bo tako tudi v javnih službah, čeprav trenutno tega še ni opaziti.

Vodstva javnih služb so do sedaj celo podpirala papirnatu povečevanje strokovnosti in z njim problematično večanje osebnih dohodkov, da bi preprečila fluktuacijo med uslužbenci. Mimo tega pa so, zlasti občinski ljudski odbori, tako povečevali dodatne prejemke, da ponekod že presegajo osnovne. Nadurno delo je postalo tako rekoč neomejeno in torej bogat vir dohodkov, hkrati pa — destimulator prizadevanosti v rednem delovnem času. Nič čudnega torej, če so povprečni zaslužki srednje kvalificiranih javnih uslužbencev najmanj dosegli povprečja uslužbencev z enako kvalifikacijo v gospodarstvu, nižje kvalificirani delavci pa so v javnih službah celo na boljšem kakor v gospodarstvu.

Vse te ugotovitve niso nepomembne za priprave na novi sistem javnih služb in za nadaljnje odkrivanje notranjih rezerv!

SIROKA POT DO VEČJIH PREJEMKOV

Kakor smo že v uvodu omenili, bodo politično-teritorialne enote samostojno odločale, kolikšen del svojega dohodka bodo dajale posameznim javnim službam. Pri tem bodo upoštevale vrsto, obseg in zapletenost nalog ter delovne pogoje. Vsota pa ne bo fiksirana, marveč samo procentualno določena od realizirane in ne od planirane dohodka.

Iluzorno pa bi bilo misliti, da politično-teritorialne enote ne bodo pri določanju odstotka udeležbe posamezne javne usta-

nove ali skupne kvote upoštevale dosedanjih proračunskih zneskov in bogatih notranjih rezerv, ki se bodo v novem sistemu sprostile z ekonomičnejšo sistemizacijo delovnih mest in z uporabo preciznejših meril za delovni učinek! Slednje utegne postati poleg varčevanja najbogatejši in najzanesljivejši vir povečanih osebnih dohodkov.

MOTOR IZBOLJŠAV

Novi uslužbenki sistem torej ne bo ničesar podaril, ampak samo postopoma odpravil neskladnosti med gospodarstvom in javnimi službami.

Pobudnik izboljšav naj bi bili pred uveljavitvijo novega sistema začasni sveti kolektivov, zaradi samoupravnih teles. Le-ti naj bi pomagali starešinam pri vsem, kar je v zvezi s pripravi na spremembe. Glede na sedanji zakon o javnih službah sicer ne morejo imeti večjih pooblastil, vsaj kar se tiče pomembnejših zadev, lahko pa opozore na pomanjkljivosti v poslovanju, delovni organizaciji, nagrajevanju in tako dalje in predlagajo, kako bi jih odpravili. Manjše naloge pa je lahko v celoti samostojno izvajajo.

Začasni svet delovnega kolektiva na Okrajnem sodišču v Ljubljani ima na primer razmeroma velika pooblastila. Sestavljen mora osnutek novega (že tretjega!) pravilnika o delitvi gibanjega dela osebnih dohodkov, osnutek pravilnika za svojo ustanovo, pripraviti prioriteto listo za razdeljevanje stanovanj in v celoti spremljati in sodelovati v pripravah na novi uslužbenki sistem. Razen tega lahko predsedniku sodišča predlaga spremembe in izboljšave v zvezi z delom in delovnimi razmerji, z bolj smotrnim izkoriščanjem proračunskih sredstev. Pooblastil in možnosti za delno uveljavljanje samoupravnih pravic ima skupno petnajst!

Okrajni ljudski odbor oziroma njegovi uslužbenci pa so začasnemu svetu kolektiva zaupali tudi vsklajevanje delovnih ocen med posameznimi organizacijskimi enotami. Svet lahko potrdi ali zavrne predloge posebne tričlanske ocenjevalne komisije.

Ob prvih delitvah stimulativenega sklada so namreč nastala neskladja zaradi različnih ocenjevalnih kriterijev posameznih predstojnikov.

SPOPAD Z BIROKRACIJO BO TRD

Novosti, ki jih prinašajo novi predpisi, ne bo vedno lahko izvesti. Treba bo spodrežati korenine birokracije, ki je v državnem aparatu še močno zasidrana, zlomiti hierarhično miselnost v nekaterih predstojniških in hkrati opozarjati na predpise v drugih zakonih, ki povečujejo birokratsko poslovanje.

Samo mimogrede vzemimo za primer sodišča: Pri poenostavljanju poslovanja in izboljševanju dela jih bo zelo oviral sodni poslovnik. Z nabavo materiala, ki stane več kot 20.000 dinarjev, se mora ukvarjati nič več in nič manj kot devet ljudi. Čeprav gre samo za kolke in znamke. Od predstojnika sodišča do ekonomia in posebne tričlanske nabavne komisije, ki mora podpisati naročnino. Possebna tričlanska komisija mora prevzeti nabavljeno blago ne glede na njegovo vrednost — torej tudi če gre za en sam zvezek. Vsaj na obrazcu mora z lastnoročnim podpisom potrditi, da je lastnoročno prevzela blago, ki ga je morda ekonom iz trgovine odnesel naravnost v skladišče... Pri takšnem poslovanju popisujejo na koše obrazcev, drug drugega ovirajo pri rednem delu in po nepotrebnem povečujejo administracijo oziroma njen aparat.

Dokler torej sodni poslovnik ne bo spremenjen, kolektiv pri najboljši volji ne bo mogel prenekaterega dela racionalizirati.

S takšnimi in podobnimi ovirami se bodo morali spoprijeti sveti kolektivov, ker jim bodo zmanjševali dohodek in osebne dohodke. Kolikor več ljudi bo v ustanovi — zapleteno in zbirokratizirano poslovanje zahteva več ljudi — toliko manjše bodo možnosti za povečavo osebnih dohodkov in za ustvarjanje viškov, s katerimi bodo samostojno razpolagali. In narobe. Varčevanje z materialom in časom pa se bo tudi poznalo pri prejemkih. Zato bodo javni uslužbenci preko svojih svetov najbrž z vse drugačno vneto ko doslej pritiskali, da se zbirokratizirani predpisi spremenijo.

OBJEKTIVNE OVIRE?

Zdaj ko smo našli spremembe materialne narave, ki si jih obetamo od novega uslužbenkega sistema, kaže omeniti še pomanjkljivosti v osnutku novega zakona o javnih službah, ki niso v skladu z njegovimi načeli in utegnejo zavirati razvoj državne uprave, predvsem pa kratiti samoupravne pravice uslužbenkih kolektivov.

V osnutku je na primer predvideno, da bo delovni kolektiv sodeloval pri delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ne pa tudi odločal. Morda vedno ni mogoče prepustiti kolektivu, da bi samostojno odločal o sredstvih? Večinoma pa je ta nezaupljivost v upravljalne sposobnosti javnih uslužbencev odveč in le slaboten odmev nekdanjega nezaupanja v delavce in njihovo zrelost za samostojno gospodarjenje, ki ga je praksa kmalu ovrgla.

Togost osnutka se kaže že v tem, da določa, naj bi okvire osebnih prejemkov starešin in drugih višjih funkcionarjev v državnih organih odredil Zvezni izvršni svet s posebnimi predpisi. Če bi res prišlo do tega, bi s tem posredno določil zgornjo mejo osebnih dohodkov v vseh politično-teritorialnih eno-

tah in tako zmanjšal njihovo samostojnost pri delitvi dohodka. Za zvezne organe je na mestu, da jim Zvezni izvršni svet odredi razpon (v novih pogojih delitve in ob novem nagrajevanju pa osebni dohodki predstojnikov prav tako ne bi smeli biti konstantni, ker jih ne bi stimulirali k iskanju notranjih rezerv v ljudeh in materialu), za predstojnike občinskih, okrajnih in republiških javnih služb in ustanov pa naj bi te okvire določili tisti, ki so jih imenovali na ta mesta.

Prav tako se zdi preveč centralistično, predpisovati metode za vrednotenje delovnih mest. V gospodarstvu se zaradi različnih pogojev ni obnesla enotna metodologija. In nedvomno se tudi v javnih službah ne bi obnesla, ker so pogojb ravno tako zelo različni.

Gre za to, da kolektivi objektivno, analitično ovrednotijo delovna mesta, in sicer s čimboljši in čimmanj zapleteno metodo.

Na te in še na nekaj drugih šibkih točk v osnutku zakona je Izvršni svet LRS že opozoril zvezne organe in upravičeno pričakujemo, da bodo do izida zakona odpravljene.

MARIOLA KOBAL

UTRINKI IZ OBČNEGA ZBORA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA NOVO MESTO

SAMOUPRAVLJANJE SE PREPOČASI UVELJAVLJA

Na občnem zboru okrajnega sindikalnega sveta Novo mesto sta se poročilo in razprava dotaknili vseh pomembnih problemov in težav, ki spremljajo delo sindikalnih podružnic. Iz množice problemov je bilo čutiti skrbno spremljanje vseh dogodkov, opozarjanje na slabosti in pozive na boljše delo. Ugotovljen je bil znaten gospodarski napredek, ki daje upanje, da bo ta gospodarsko pasivnejši okraj z leti le izravnal razliko, ki ga loči od razvitejših okrajev.

Velik del poročila in tudi razprave je bil posvečen gospodarjenju, nagrajevanju po delu, ki se počasi utira svojo pot. Od 229 gospodarskih organizacij je bilo konec avgusta 22 gospodarskih organizacij, ki so šele formirale ustrezne komisije, v 9 podjetjih so kolektivi šele sprejeli načela delitve, v 26 gospodarskih organizacijah imajo izdelane osnutke pravilnikov in le v 10 podjetjih izdelane pravilnike že uporabljajo. Glede na industrijsko razvitost bi skoraj lahko rekli, da so tudi pri njih v povprečnem zaostajanje. Največji razvoj pa je neposredno samoupravljanje doživelo v: Novolesu, Novotoku, SGP Pionir, KGP Novo mesto, rudnik Krmelj, Industrija perila Novo mesto, Tovarna celuloze in papirja Videm Krško, KGP Brežice.

Razvit in v načelih zelo napreden je sistem samoupravljanja v tovarni celuloze in Vidmu-Krškem. Ekonomske enote so ustanovile že pred tremi leti in imajo z obračunavanjem dohodkov in nagrajevanju po delu že bogate izkušnje. V osnutku pravilnika je naglašena ekonomska samostojnost EE, ki se odraža v upravljanju s proizvodnimi sredstvi, v določanju proizvodnje, v poslovnih odnosih med ekonomskimi enotami.

Poleg teh pozitivnih primerov so na občnem zboru grajali tudi delovne kolektive, ki nečisto razumejo smisla novo nastalih sprememb, ki odlašajo z razpravami o decentralizaciji, o stimulativenem nagrajevanju, o večji pristojnosti neposrednih proizvajalcev, ampak namesto tega izkoriščajo široke svobode novega sistema za nesmotno povečanje plač. Tako so obodili delovne kolektive — predvsem gostinsko trgovskih obratov in manjših podjetij, kjer so te slabosti najbolj očitne — da so po devetdeset in celo sto odstotkov dohodka razdelili na plače. Ničesar niso odvedli za sklade, za izboljšanje, hkrati pa nekateri celo prosijo komune za pomoč pri investicijah. Večših dobijo te slabosti celo potuho nekaterih kratkovidnih finančnikov, ki spričo povečanih osebnih dohodkov krpa občinske proračune, ko po neke zanašale postavljajo manjše in nerealne letne plane, da je potem razlika v prekoračenju večja.

Glavna krivda za redke, a nepravilne velike razpore na plačah, leži v zamotanih, nejasnih in spekulativno sestavljenih pravilnikih o nagrajevanjih. Iz njih delavci in delavski sveti,

ko jih sprejemajo, ne znajo razbrati, kolikšne dohodke bodo oblikovali. Zato so na skupščini predlagali, da bi se morali pri sestavi pravilnikov posluževati praktičnih izračunov. Še pravila, na osnovi obstoječih uspehov bi morali preračunati, kaj pomeni udeležba na poslovnem uspehu v dinarjih. Potem bi odpadli primeri, ko se delavski sveti zavemo da kako nepravilni pravilnik so glasovali šele takrat, ko delavci že godrnjajo nad prevzemanjem in neupravičenimi razponi. Vse takšne površnosti škodujejo nadaljnjemu poglobljanju samoupravljanja.

Prav tako ni v korist samoupravljanju niti gospodarske perspektivi podjetja, ki sprejme najprej pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, medtem ko s pravilnikom o delitvi, predvsem pa o formiranju čistega dohodka odlašajo. Tako si delovni kolektiv hote uzakonijo čimprejšnjo delitev in povečanje osebne dohodka, namesto, da bi kot dober gospodar najprej razmišljali o čimboljšem in čimvečjem formiranju. Če bo imelo podjetje dovolj dohodkov, potem jih ne bo tako težko deliti.

Premalo pozornosti pa je bilo posvečeno kmetijstvu, ki pomeni v novomeškem okraju pomembno, a premalo razvito gospodarsko panogo. Kritika na predlogi, ki so bili izrečeni na ta račun, so v svojih postavkah že rahlo zastareli, saj vsakdanja praksa narekuje hitrejšo in bolj smotrno rešitve. Samo s splošno mi ugotovitvami, da je treba mi ugotovitvami, da je treba kmetijstvo modernizirati, poceniti proizvodnjo, uvesti kooperacijo, ne bomo napravili pomembnega razvoja.

● TRZIC:

Posvetovanja o najaktualnejših zadevah

Občinski sindikalni svet Trzic je pred kratkim pripravil posvetovanje o najaktualnejših vprašanjih s katerimi naj bi se ukvarjale sindikalne organizacije in organi s tega skupa samoupravljanja. Na posvetu so povabili predstojnike in predstojnice sindikalnih podružnic, predsednike delavskih svetov in predstojnike upravnih odborov vseh industrijskih podjetij.

V trzinu debati so si ljudje iz različnih podjetij izmenjali izkušnje pri uveljavljanju decentralizacije samoupravljanja, pomenili so se, kar pomeni, da so se delavski kolektivi odločili za izdelavo pravilnikov o delitvi čistega in osebnih dohodkov, ter na koncu sprejeli nekaj sklepov, po katerih bodo v nekaterih podjetjih, kjer se sedaj nimajo politično ekonomskih enot, pospili politične akcije, da bodo te organe čimprej izvozili.

Prav tako posvetovanja bo občinjski sindikalni svet pripravil za trgovino, gostinstvo, obrt in kmetstvo.

DECENTRALIZACIJA - DA, TODA DO KAM?

»Novi zakon o organizaciji Jugoslovanskih železnica zagotavlja železniškim gospodarskim organizacijam ista načela upravljanja in gospodarjenja, kot veljajo v ostalem gospodarstvu...

V minelem letu je bila ustanovljena Skupnost JZ in izvoljen njen upravni organ, ustanovili so železniška podjetja in sekcije ter izvolili njihove samoupravne organe. S tem pa delo še ni končano. To je šele prvi korak, ki naj omogoči hitrejši razmah te dejavnosti...

Zdaj gre za to, da se novi samoupravni organi kot celota postavijo na čelo sodobnim procesom. Treba bo odpraviti dosedanje pomanjkljivosti in zagotoviti, da bo kolektiv aktivni soustvarjalec vseh sklepov in ukrepov tako v ekonomskih enotah in sekcijah, kot v podjetjih in v Skupnosti. Ne moremo se več zadovoljevati z obveščanjem kolektiva, kaj je, na primer, delavski svet sekcije ali podjetja ali upravni odbor Skupnosti obravnaval in sklepal, kaj je ukrenila uprava podjetja — ne da bi delavci o tem sodoodelali...

Železničarji so zdaj predvsem zainteresirani, da najprej uveljavijo in utrdijo tiste organizacijske oblike, ki jih predvideva zakon. Ze sedaj pa je treba razmišljati o ustanavljanju nižjih samoupravnih enot, ki naj bi upravljanje kar najbolj približale proizvajalcu, tako da bi lahko takoj, ko bi utrdili sedanje organe samoupravljanja, začeli ustanavljati ekonomske enote v sekcijah...

(Iz referata tovariša Humberta Gačnika, predsednika sindikata delavcev prometa in zvez, na nedavnem občnem zboru tega sindikata.)

V našem listu smo pred nedavnim — ko smo pisali o občnem zboru Republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez — objavili nekaj mnenj in pogledov na decentralizacijo Jugoslovanskih železnice, hkrati pa smo približili tudi predlog republiške Skupnosti JZ o novem načinu oblikovanja in delitve dohodka na železnici, ki ga je na občnem zboru prebral direktor Skupnosti, tovariš ing. Mravlja. Iz vseh teh mnenj in predlogov je bilo moč razbrati, da je način upravljanja in gospodarjenja na železnicih po reorganizaciji hitro napredoval, vendar pa ta napredek ovirajo ostanki starega sistema, kar zlasti velja za administrativni način ugotavljanja in delitve dohodka. Zato je razumljivo, da je predlog Skupnosti naletel na tako širok odmev.

Zanimalo pa nas je tudi, kako globoko je že prodrla decentralizacija upravljanja na železnicih, kaj je pozitivnega prinesla in kaj obeta, da bo prinesla ne samo v odnosih med podjetji in Skupnostjo, pač pa tudi med predvsem v odnosih med podjetjem in sekcijami, torej med delavskim svetom podjetja in njegovimi samoupravnimi organi.

Iz tega zanimanja se je porodila zamisel o sestanku z nekaterimi tovariši iz Sekcije za vleko (bivše Kurilnice) ŽTP Ljubljana, v kateri dela skoraj dva tisoč ljudi, ali skoraj polovica vseh zaposlenih v tem železniškem podjetju.

Sestali smo se: Bogo Legiša, predsednik delavskega sveta, Janez Torkaj, šef sekcije za vleko, Ljodje Kolenc, predsednik sindikalne podružnice, Janez Lipicer, sekretar Osnovne organizacije Zveze komunistov, Janez Potokar, predsednik uprav-

PREMALO DOHODKA IN PREVEČ

Pri tem, ko so v ŽTP planirali, koliko bomo naredili, se pravi, kolikšen bo letos naš dohodek, niso v celoti upoštevali teritorialnih sprememb (Novo mesto smo na primer izgubili, Jesenice pa dobili itd.), pa tudi ne, da ne bomo dobili toliko motorikov, kot je bilo predvideno. Plan je bil sestavljen na osnovi lanskega letnega stanja. Na primer zaradi dobavljenih dieslovk vrste 661, pač izgubimo na mesec kakih 15.000 reduciranih lokomotivnih kilometrov. Prav tako je bil previ-

soko postavljen plan dela motorikov, kajti namesto sedem smo dobili le štiri. Predvidevali so tudi, da bodo od 1. januarja višje tarife, pa ni bilo res; uveljavili so jih šele aprila.

Zato je rezultat našega polletnega poslovanja — 137 milijonov dinarjev izgube. Od tega je 70 milijonov samo pri gorivu. V planu je bilo predvideno, da bodo cene goriva ostale iste, pa niso, razen tega pa niso upoštevali, da bomo potrebovali več nafte, ker smo dobili diesel-električne lokomotive.

»Potrebne so spremembe. Takoj, ko bo sprejet pravilnik o delitvi čistega dohodka v našem ŽTP, bo treba korigirati cene, saj sedaj, po dosedanjem sistemu, izkazujejo nekatere sekcije pretiran dohodek, druge pa pretirano izgubo.

Predvsem pa bi morala cena temeljiti na lastni gospodarski računici.

DELO SE NI MERILO ZA OBLIKOVANJE IN DELITEV DOHODKA

»Vse preveč je centralizirano. Na primer: Mi imamo tudi postransko dejavnost (usluge drugim podjetjem in sekcijam itd.) in s tem smo v prvem polletju letošnjega leta zaslužili 15 milijonov dinarjev, od tega pol drugi milijon čistega dohodka, pa nismo videli niti dinarja: vse je šlo v skupni sklad podjetja, čeprav je v zakonu rečeno, da o teh sredstvih odloča tisti, ki jih je ustvaril. Potlej je razumljivo, da za to dejavnost ni zanimanja. Ali pa: Zgodi se, da strojevodje in kurjači tako ravnaajo z lokomotivami, da jih ni treba pregledovati in popravljati vsake tri mesece, da prihranijo eno brigado popravilo in s tem kakih 900.000 dinarjev, pa za to nihče ničesar ne dobi. Isto velja za prihranek materiala, zlasti za bele kovine itd, kajti sistem, ki bi stimuliral večje prizadevanje posameznikov, de-

lovni skupin in sekcije, še ne poznamo. ŽTP upošteva le količino dela, kakovost pa premalo. Če imamo veliko zamud, nam zmanjšajo gibljivost del osebnih dohodkov, če kaj hitreje in bolje napravimo, pa nimamo ničesar.

Ze od maja letošnjega leta ne dobivamo tako imenovanega gospodarskega koeficienta, ki je odvisen od skupnega dohodka podjetja. Pa ne gre za dobiček v starem smislu, temveč za del osebnega dohodka, ki naj bi temeljil na gospodarskih uspehih celotne sekcije in podjetja. Ker pa naš plan ni realen, izkazuje mo izgubo in zato je gospodarski koeficient v celotnem podjetju umrl. Toda, mi smo v juliju naredili za 13% več, kot predvideva plan, na ŽTP pa so nad povedali, da je celoten dohodek za 8% pod planom!

PRAVILNIK O DELITVI ČISTEGA DOHODKA MORA MARSIKAJ SPREMENITI

Upoštevati pa moramo, da je vse to, o čemer govorimo, značilno za prehodno obdobje. Pravilnik o delitvi čistega dohodka v ŽTP Ljubljana, ki ga prav sedaj sestavljajo, bo marsikaj spremenil. Predvsem gre za to, da bi zagotovili večjo samostojnost delovnim skupinam in sekcijam v podjetju in da bi bila delitev osebnega dohodka bolj kot doslej odvisna od ustvarjenega čistega dohodka posameznika, delovne brigade, sekcije in podjetja. To bomo morali zagotoviti tudi v poslovniku in v pravilnikih, ki jih sedaj izdelujemo. Delo in samo delo mora postati merilo za oblikovanje dohodka, hkrati pa tudi za oblikovanje in delitev osebnega dohodka. Upamo, da bodo ta prizadevanja že ob koncu leta obrodila sadove in da bomo že v začetku prihodnjega leta ugotovljali in deliti dohodek no novih, pravičnejših in spodbudnejših načelih. Ti upi pa se bodo uresničili le tedaj, če bi sedanja načela gospodarjenja hitreje uresničevali, če bomo vsi ljudje, ki delamo v Sekciji za vleko ŽTP Ljubljana, sodelovali pri teh prizadevanjih, iskali in našli najboljše merila za oblikovanje in delitev čistega dohodka in obenem tudi osebnega dohodka.

Sodim, da ta mnenja, ki jim nisem ničesar dodal in jih nisem v ničemer popravil, ne potrebujejo komentarja.

JANEZ VOLJČ

UTRINKI Z OBČNEGA ZBORA OSS KRANJ

IZKUŠNJE SO PREGNALE ČRNOGLEDOST

Namen občnega zbora OSS v Kranju je bil — oceniti uspehe novega gospodarskega sistema in osvetliti probleme, ki se pojavljajo pri nadaljnjem razvoju delavskega upravljanja. Prav gotovo je občni zbor v tem uspel, saj so številni delegati s kritično in konkretno razpravo še podprli izčrpno poročilo predsednika OSS Kranj tovariša Andreja Verbiča.

Čeprav so v večini gospodarskih organizacij ob začetku letošnjega leta zelo pesimistično ocenjevali spremembo novega gospodarskega sistema, posebno

še zato, ker so imeli težave z obratnimi sredstvi, lahko že po polletnih obračunih ugotovljamo, da je novi gospodarski sistem zelo ugodno vplival na razvoj gospodarstva in družbenih odnosov v podjetjih kranjskega okraja.

Industrijska podjetja so v primerjavi s prvim polletjem lanskega leta dosegla celotni dohodek s 107,7%, kar predstavlja 47,8% letnega plana. To majhno zaostajanje ni bistveno pomembno, ker ga bodo do konca leta zlahka nadoknadili.

Uspehi boljšega gospodarjenja se kažejo tudi pri zaposlovanju. V kranjskem okraju so morali zadnja leta omejevati zaposlovanje v industriji z ostrimi administrativnimi ukrepi. Kljub temu se je vsako leto zaposlilo več delavcev, kot so predvidevali družbeni plani. Letos je stanje povsem drugačno. Povprečno število zaposlenih v industriji se iz meseca v mesec manjša in je doseglo le 95% planiranega števila zaposlenih. Novi gospodarski sistem torej vpliva na bolj ekonomično gospodarjenje v podjetjih.

Tudi dohodek se v novih gospodarskih pogojih formira bolj enakomerno. V minulih letih so nekatera podjetja — Železarna, Sava in večja tekstilna podjetja — ustvarila izredno visok dohodek. Od 36 večjih gospodarskih organizacij ima 9 podjetij nižji dohodek kot lani, v vseh ostalih organizacijah je dohodek višji. Čisti dohodek gospodarskih organizacij je skoro za 50% večji od lanskega. Zvišali so se tudi osebni dohodki, posebno še v tistih panogah, kjer so bili doslej najnižji. Tako zasluži sedaj v kranjskem okraju 73% zaposlenih v industriji nad 20.000 dinarjev, medtem ko je še januarja letos zaslužilo le 51,5% zaposlenih nad 20.000 dinarjev.

V 67 trgovskih podjetjih v reškem okraju so v prvih šestih mesecih letos odvedli iz čistega dohodka 1,6 milijarde dinarjev za osebne dohodke, to je okrog 33% več kot lani v istem obdobju. Vse to so uspeli na temelju novih pravilnikov o razdelitvi čistega dohodka in kar se tiče ravnanja po zakonih, bi jim bilo težko kaj oporekati. Vendar, kljub temu ni vse v redu. Se več! Analize kažejo, da je delitev v teh podjetjih tipičen primer, kako je moč razdeliti sredstva, ki niso ustvarjena po zaslugi delovnih kolektivov.

ŠTEVILKE OBTOŽUJEJO

Da nam bi bilo razumljivejše, si oglejmo nekatere statistične podatke. Le-ti očitno kažejo, da je to delo omogočilo skupnost z zmanjšanjem prispevka iz dohodka, za drugo

Z zmanjšanjem obvez jim je skupnost hotela nuditi možnosti, da z lastnimi sredstvi ustvarjajo boljše pogoje dela in dvigajo nove kapacitete. Okrog 380 milijonov dinarjev novih sredstev, poleg starih, nudijo reški trgovini možnost, da se modernizira in razširi. Toda pot, po kateri so šli, to ne obeta.

PRAVILNIKI, KI NE MERIJO PRIZADEVNOSTI

Večina trgovskih podjetij že upošteva pravilnike o razdelitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov. Zategadelj je treba negativnosti iskati prav tu. Napak bi storili, če bi vse strpali v isti koš, vendar zdi se, da je bil cilj večine: kar najhitreje izdelati pravilnike, da bi bilo lahko uzakoniti nezaslužene plače.

Pravilniki pri večini temeljijo na finančnem učinku, ne

RAZDELITI NEZASLUŽENI DINAR

polovico pa so se »znašli« sami — povečali so cene blagu. Skupni dohodek 67 trgovskih podjetij se je letos dvignil za 10% in znaša 37,7 milijarde dinarjev. V istem času so se zvišali tudi materialni stroški za okrog 17%, podvojil pa se je seveda davek na promet. Vse to pa so krili z razliko v ceni, ki je bila letos večja za okrog 1,70% kot lani. Samo z razliko v ceni so trgovska podjetja povečala čisti dohodek za okrog 280 milijonov dinarjev.

Z novimi instrumenti o zmanjšanju prispevka iz dohodka, so trgovska podjetja avtomatično odvedla v čisti dohodek 378 milijonov dinarjev. Na ta način se je brez kakršnegakoli vpliva delovnega kolektiva le-ta povečal za okrog 650 milijonov dinarjev. Dejstvo, da je ustvarjeni skupni dohodek povečan na enega uslužbenca za 2,8% v primerjavi z lanskim letom kaže, da ustvarjeni rezultati niso doseženi s prizadevanji.

glede, kako se le-ta doseže. V osebne dohodke reška trgovina povprečno odvaja 77% čistega dohodka, v nekaterih pa je odstotek celo višji od 90. Po tem načelu so reški trgovci razdelili tudi tistih 600 milijonov dinarjev, ki so jih ustvarili z zmanjšanjem prispevka iz dohodka in povečanjem razlike v cenah.

Zelo čudno je, da se niso niti v enem kolektivu spomnili, da bi objasnili, katera sredstva so ustvarili z lastnim delom in katera so dobili »tako«. Vendar takšnih pokazateljev njihovi pravilniki ne predvidevajo.

Ti podatki pravzaprav ne obravnavajo samo njih, temveč vse družbene sile na Reki in v okolici okraja. Te dni bo o tem razpravljala tudi Okrajni odbor strokovnega sindikata, pa je moč pričakovati, da bodo prišli do določenega stališča in ta pojav javno kritizirali.

M. PERKOVIČ

(Po Vjiesniku)

PRED SPREJEMOM PRAVILNIKA O DELITVI ČISTEGA DOHODKA V TRŽIŠKI TOVARNI KOS IN SRPOV

NOVI PRAVILNIK V KORIST SKLADOV

Prav toliko, če ne še bolj, kot trenutno izplačani osebni dohodki, so za podjetje pomembni skladi. Tako pravijo v Tržiški tovarni kos in srpov, ko razlagajo osnutek pravilnika o delitvi čistega dohodka, ki ga bodo kmalu sprejeli. Kolektiv se je že med samimi pripravi na izdelavo načelno odločil za novo delitev, posebna komisija, ki jo sestavljajo predstavniki delavskega sveta, sindikata, sekretar podjetja in računovodja, pa je potem izdelala osnutek pravilnika, ki ga ima delovni kolektiv sedaj na vpogled.

Torej, katere so bistvene spremembe v osnutku novega pravilnika?

V osnutku pravilnika je že v samem začetku podčrtano dejstvo, da podjetje proizvaja po delovnem in obrtniško orodje, zaradi tega je njegova proizvodnja tipično sezonskega značaja. V času sezone, od aprila do konca julija, dosežejo 80% letnega dohodka, medtem ko v ostalih mesecih delajo večinoma na zalogo. Če upoštevamo še dejstvo, da je podjetje že zelo staro in da jim zaradi sezonske primanjkuje obratnih sredstev, bomo videli, da so ravnali prav, ker bodo (vsaj v osnutku predvidevajo tako) delili čisti dohodek 75-25 v korist osebnih dohodkov, namesto 80:20, kot je bilo v sedanji pravilnik. Med letom pa ne bodo razdeljevali vsak mesec 75%, ampak le 70%, preostalih 5% pa bodo dali v

neobvezen rezervni sklad. Ob zaključku poslovnega leta bodo iz neobveznega rezervnega sklada najprej krili obračunane osebne dohodke, ki prekoračujejo 70%, ostanek pa bodo prenesli na sklade, s čimer se bodo precej povečali, če upoštevamo še predvideno povečanje za 5%.

S tem, da osnutek pravilnika spreminja razmerje pri delitvi čistega dohodka v korist skladov za 5% pa ne bodo znižali osebnih dohodkov zaposlenih, ker so pravilnik izdelali na osnovi rezultatov gospodarjenja v lanskem letu in letošnjih prvih šestih mesecih.

Ugodni instrumenti in povečana storilnost bodo v prihodnjem letu nadomestili tistih 5 odstotkov, ki bodo namenjeni za sklade.

V osnutku pravilnika je navedena tudi možnost, da bodo ustvarili več čistega dohodka, kot so planirali. To bo predvsem odvisno od ugodnega tržišča in dobre prodaje in tu kolektiv ne bo neposredno imel kakih večjih zaslug, zato bodo višek ustvarjenega čistega dohodka razdeljevali po drugem ključu. Za osebne dohodke bodo namenili 40%, za neobvezni rezervni sklad 10% in za sklade podjetja 50% viška ustvarjenega čistega dohodka.

V podjetju menijo, da se bodo le na tak način postopoma rešili večnih težav zaradi pomanjkanja obratnih sredstev ter drugih skladov. Več starih in izrabljenih strojev bodo morali zamenjati ter združiti dva ločena obrata. Zaradi vseh teh dejstev je odločitev v osnutku pravilnika zelo trezno premišljena in kaže na to, da kolektiv v Tržiški tovarni kos in srpov ne misli samo na to, kakšne osebne dohodke bodo dobivali v prvih mesecih prihodnjega leta, ampak vidi tudi naprej.

Pripravljajo tudi že osnutek pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, vendar bodo najprej počakali na pripombe kolektiva na osnutek pravilnika o delitvi čistega dohodka in šele potem izdelali dokončne določbe.

VLADO ERJAVŠEK

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejeje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Voljč. Tehnični urednik Janez Sustar. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-363. Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poštnina plačana v gotovini

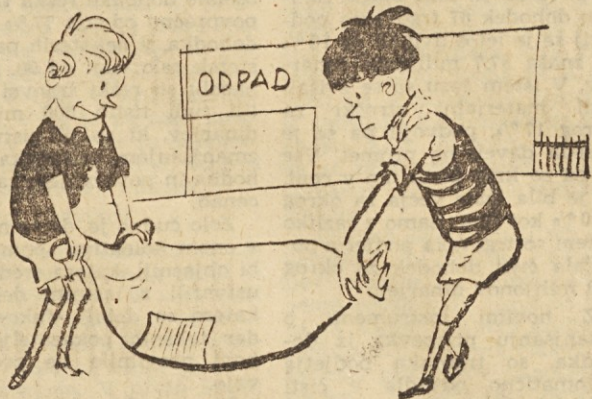
»POBERI DENAR!«

V večjem stanovanjskem bloku so se otroci zmenili, da si bodo kupili mizo za namizni tenis, žogice in loparje, da si bodo v prostorni kolesarnici uredili igrišče, kjer bodo lahko igrali tudi v deževnih dneh, čez čas pa bodo ustanovili tudi svoj klub, in še in še so kovali načrte, računali in izračunali, da potrebujejo kakih 40.000 dinarjev.

Ne vem, ali so sami prišli na idejo, kako zbrati potrebni denar ali jim je to kdo svetoval. Skratka, lepega dne so pričeli zbirati odpadni material: časopise, cunje, prazne steklenice...

Najprej so sklenili odpeljati k »Odpadu« steklenice. Od njih so si namreč obetali največji zaslužek. Strpali so jih v vreče in ker vozčka niso mogli kreniti vseh iznajdljivosti nikjer dobiti, sta dva zagrabila najlažjo vrečo, v kateri je bilo kakih dvajset steklenic in jo odnesla po ljubljanskih ulicah. Večkrat sta morala med potjo počivati, končno pa sta jo le privlekla do cilja. Skladiščnik je steklenice stehal, napisal potrdilo o prejemu, v pisarni so napisali nalogo o izplačilu, pri blagajni pa so izplačali denar: 7 dinarjev za 7 kilogramov steklenic. Kilogram po 1 dinar. Vrnila sta se z avtobusom, plačala 20 din in zabeležila 14 dinarjev čiste izgube.

Epilog zgodbe ni izpodoben. Otroci so doma vse prazne steklenice zmetali v zid, cunje in papir pa pokurili. Z mizo za namizni tenis ne bo nič, z žogicami tudi nič, s klubom prav tako — saj si s prvim izkupičkom še lučke niso mogli kupiti.

Ne bi opisoval dogodka, če se ne bi ob tem spomnil propagandnega filma, ki smo ga gledali pred časom. Menda je imel naslov »Poberi denar«. Na lep, prepričljiv način nas je opozarjal, koliko dinarjev, koliko milijonov dinarjev obleži po smetiščih. Mnogo ton odpadnega materiala ostane za vedno neizkoriščenega — to pa je razkošje, ki si ga niti v najbogatejših, industrijsko razvitih deželah ne privoščijo. Pravim, lep film je bil in najbrž niti ne tako poceni! Poberi denar, ki leži na cesti! Samo — kdo ga bo še pobiral, če si s tem nakopije samo izgubo?!

VČASIH SE PRIMERI

Se do nedavnega je bila zaposlena v gostišču »Kurja vas« na Dolenjski cesti. Po šestnajst ur na dan se je morala vrteti okoli štedilnikov. Pa to še ni bilo vse. Morala je pomivati posodo, kelnariti in kdo ve kakšna opravila ji je še birt naložil, čeprav je v delovni knjižici v rubriki poklic čisto razločno pisalo: kuharica. Vse se primeri, pa se v socialističnem zakupu ne bi! Lepega dne pa je dobila odpoved. Kar tako, brez pravega vzroka. A tudi to se včasih primeri.

Odpoved jo je prizadela in zbegala. Čutila je, da se ji je zgodila krivica. A si ni vedela pomagati. Slednjic so ji znanke nasvetovale, naj se obrne na občinskega inšpektorja za delo.

Sla je na inšpektorat za delo in povedala: »Odpustili so me, kaj naj zdaj naredim?« Vse mu je povedala, vse razložila. Kaj pa ji je mož nasvetoval, ni moč uganiti. Česa posebno koristnega najbrže ne, kajti čez nekaj dni se je oglasila na gostinski zbornici in povedala:

»Odpustili so me, kaj naj zdaj naredim?« In potem je čez nekaj dni potrkala še na ta in čez teden še na ona vrata. Slednjic pa se je odločila, da bo birta v »Kurji vasi« tožila.

»Tovarišica, tožiti pa ne morete več,« so ji povedali. »Rok za tožbo ste že zamudili. Pa kaj niste bili pri občinskem inšpektorju za delo? Ali vam ni povedal, da morate najprej v roku treh dni vložiti ugovor na odpoved

in nato v roku tridesetih dni vložiti tožbo na sodišču? Če zamudite rok, je toliko, kot da bi se strinjali z odpovedjo. In nobeno sodišče vam ne bo tožbe upoštevalo. To je v predpisih.

In ko mi je pripovedovala to svojo zgodbo, mi je vsa začudena rekla, da nikakor ne more razumeti, zakaj ji inšpektor za delo ni tega povedal.

»Pa kako naj jaz vem za vse te predpise,« je še pripomnila.

In priznam, da tudi jaz nisem mogel razumeti, zakaj ji občinski inšpektor za delo ni tega povedal, zakaj je ni opozoril na predpise. Moral bi. A vse se primeri, tudi občinskemu inšpektorju za delo.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Podjetje »Odpad«, Ljubljana — M. MAVER
2. Občinski inšpektorat, Vič-Rudnik — B. SAMARIN

VESOLJSKA ZGODBA

Vzeli so mi prstne odtise in vojaško knjižico, prekontrolirali so moje bilo in pritisk krvi, požrl sem cevko in jim posređoval svoje želodčne sokove, pregledal sem vso abecedo in povedal, da je A — a in da je B — be, dali so me na centrifugo in tolkli so po mojih kolenih, in na osnovi mojih iztrebkov so modrovali kaj mi je dala preteklost in kaj mi bo dala prihodnost. Poslali so me na ljudski odbor, kjer sem čakal v vrsti, kot pred leti na dva deci, le s to razliko, da sem takrat držal potrdilo o mojem udarniškem udejstvovanju, zdaj pa osebno izkaznico. Po dveh urah spodbudnega čakanja sem podpisal potrdilo o začasnih odsotnosti.

Da ne bi dolgočeval. Ves teden sem čakal na uradnih in v soboto zvečer sem imel:

potrdilo, da sem rojen od ata tega in tega in mame te in te,

potrdilo, da se je moja mama pisala tako, kot se je namreč pisala, in da se je njena mama pisala tako, kot se je pisala, s posebnim ozirom na njen dekliški priimek,

potrdilo, da sem bil samski, kot je pač samski vsak državljan v začetku svoje kariere, in da sem zdaj poročen, kar je dokaz moje solidnosti, moralne trdnosti in vzdržljivosti.

In tako dalje naprej. Ko sem načekal reci in piši štirinajst potrdil, so me poslali v vesolje.

Rekli so mi:

»Pojdi, tovariš, nekolikanj na Mars! Z ozirom na podatke, ki smo jih zbrali, lahko rečemo, da je ta, tako imenovani rdeči planet, bolj razvit, kot je naša mama Zemlja in da bi se, z ozirom na izkušnje, ki so jih človeška bitja tamkaj pridobila, lahko mi, če bi te izkušnje dodobra proučili, marsikaj naučili. S posebnim ozirom na poslovanje tamkajšnjih uradov in ustanov.«

»Analiziraj,« so mi rekli, »kako so na Marsu uredili administrativno službo v odnosu do državljana.«

Dne 3. novembra leta osemindesetega sem se v prisotnosti nekaj tisoč uradnikov in ostalih ljudskih množic odpravil na Zemljo in dne 3. decembra leta osemindesetega sem pristal na Marsu.

Bučanje raket je utihnilo. Moja vesoljska ladja se je nagnila nekoliko na desno.

Skobacal sem se skozi odprtino, ki bi ji na Zemlji rekli vrata, in nos me je srbel, pa se nisem mogel počohati z ozirom na to, ker sem imel na sebi skafander in mi je bila glava podobna žarnici, kapacitete nekoliko milijonov voltov.

Sicer pa ta dejstva nimajo nobene zveze z mojo misijo in zato bom o njih v prihodnje molčal.

Torej, moja vesoljska ladja se je nagnila nekoliko na desno, skobacal sem se skozi odprtino, in zagledal sem štiristo pet moških, dvonožcev — človeško raso čudnih oblik z nekakšnimi žicami na glavah in z obilnimi raznobarnimi trakovi okrog pasu, ki so zakrivali njihovo intimno goloto.

Rekel sem:

»Pozdravljeni, Marsovci!«

V zboru so odgovorili:

»Pozdravljeni, prvi kozmonavti!«

Možiček, ki je imel na sebi največ raznobarnih trakov, je stopil iz vrste in se mi približal, v rokah je držal nekakšno napravo, ki bi ji na Zemlji rekli televizor. Hudič ve, zakaj mu je služila.

»Ime in priimek?«

Povem.

»Mati, oče?«

Povem.

»Rojstna letnica, kraj, okraj in dežela?«

Povem.

In tako dalje naprej.

Povedati sem moral, da sem leta tega in tega končal osnovno šolo z dobrim uspehom, da me je potlej ata samo dvajsetkrat našel, da sem se kopal vsako soboto, zobe pa umival vsaki drugi dan, da sem član teh in onih organizacij od dne tega in tega... In brž, ko sem kaj izustil, je v tisti njegovi napravi nekaj zasvetilo.

»Pa zvestoba?« je rekel možiček.

»Zve-sto-ba?« sem zajeceljal.

»Pa odnos do nadrejenih?«

»Odnos do nad-re-je-nih?« mi ni šlo v glavo.

»Pa prosti čas, ha? Konjiček, ha? Kako razpolagate z denarjem, ha? Imate prijatelje, ha? Disciplina v službi, ha?«

»Kaj,« sem rekel, tudi to. Vse to... Pri nas, na Zemlji...

»Vem,« je rekel možiček, »da ste na Zemlji nekolikanj v zaostanku kar se tiče odnosov med politično-teritorialnimi organi in državljan. V tem smislu smo mi daleč naprej. Tudi pri nas je bilo nekoč obilo težav kar se tiče administrativnega poslovanja in ljudje so živeli brez očitnih osebnih podatkov. V zadnjih 300 letih pa smo po tem vprašanju storili veliko in rezultat našega prizadevanja je...«

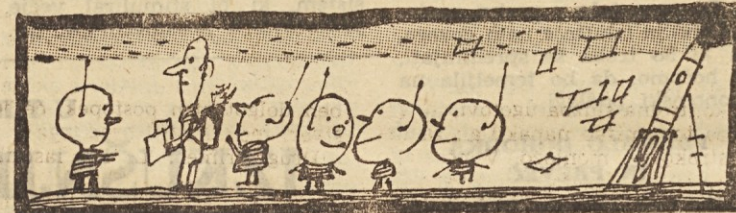
Možiček je poklical drugega možička in mu dejal:

»Rojstna letnica?«

Fant je prijel za rumeni trak, ki mu je med sto in še nekaj raznobarnimi trakovi visel okoli beder:

»Šestnajst tisoč osem sto osemindeset!«

»Mama? Ata? Višina? Bilo?

NAČELNIK SMOLA PRI TELEFONU

Načelnik Smola je prenehal žvečiti sendvič in je dvignil slušalko.

»Halo! Ja, načelnik Smola pri telefonu... direktorja? Ne, ni treba. Je na konferenci... seveda, so zelo pogoste. Vse informacije, ki bi vam jih lahko dal on, vam bom dal jaz. Samo razbremenili ga bomo... Zvezo. To je nov telefonist, pomota. Nič se ne razburjajte. Vse kar bi lahko zvedeli od direktorja, vam bom povedal jaz... da, poznam vaš primer. Pri tem se, dragi moj tovariš, ne morem delati izjem. Potrdilo, seveda... Na občini. Brez izpiska iz matične knjige ne morete dobiti dodatka. Tak je predpis. Nisem ga jaz sestavil... (Z dlanjo je pokrnil slušalko in se zagledal v skodelico črne kave, iz katere se je tako zapeljivo kadilo. Pomežiknil je referentki: »Ona mora, njen mož. Kaj pa misli reči, če je žena najboljša tipkarka na svetu. Namesto da bi brenkala na klavir, razbija po stroju... Bom takoj končal.«)

»Vse to vem, dragi moj tovariš. Vaš primer mi je poznan. Skrbno sem ga proučil, ker sem predvideval, da se bo nekdaj oglasil. Seveda, praksa! Vaša žena naj dobi potr-

Številka čevljev? Zvestoba? Količina vdihanega zraka?«

In tako dalje naprej. Fant je pri vsakem vprašanju prijel za trak, na katerem je bilo nekaj zapisanega in hitel.

»Mama: Ak-hi, dekliški priimek: So-da, višina: šest čevljev in dve pedi, potrjena zvestoba I. kategorije...«

»Hvala,« je rekel prvi možiček, »zdaj vidite kako daleč smo pred vami, Zemljani.«

Iz tiste škatle, ki je bila podobna televizorju, je potegnil trakove, takšne, kot so jih nosili Marsovci, plave, zelene, rdeče, bele — vseh barv, in mi jih je navesil okrog vesoljske obleke in vsak trak je bil namenjen eni izmed vej mojega udejstvovanja in življenja. Vseh je bilo enaindesetdeset.

»Zdaj,« je dejal možiček, »ste dobili začasno potrdilo o bivanju na Marsu.«

Dne 3. januarja leta devetindesetega sem se vrnil na Zemljo. Pozdravilo me je nekaj tisoč uradnikov in ostala ljudska množica.

Na sestanku v Administrativnem klubu sem povedal, kaj vse sem na Marsu videl, slišal in izkusil s posebnim ozirom na odnos državne uprave do državljanov.

Udeleženci sestanka so moja izvajanja pozdravili z aplavzom in ob koncu so sklenili, da bodo izkušnje, pridobljene s strani Marsovcov, s pridom uporabili v odnosih med državno upravo in državljan na naši mami Zemlji. Imenovali so me za tozadevnega inšpektorja in zdaj izkušnje Marsovcov posređujem od urada do urada, in povsod, kjerkoli se pojavim, naletim na vsestransko razumevanje.

JANEZ VOLJČ

dilo, izpisek iz matične knjige in naj pride osebno po denar. Boste pa nekaj dni počakali. Tak denar se več zaleže... Nikar se ne razburjajte, za božjo voljo. Zakaj sem pa jaz lahko miren?... Ker me ne žuli? Seveda me žuli, pa še močno. Kupil sem čevlje po znižani ceni, pa sem dobil premajhno številko... Brez humorja bi bil tak dolgčas na tem svetu. Mirno kri tovariš... (Spet je z dlanjo pokrnil slušalko in se obrnil k referentki: »Ta mora bi rad na vsak način izsilil dodatek brez potrdila. Pa ne bo! Iz principa, ker se razburja. Take je treba krotiti. Tipkari- ca, prava reč. Kava bo pa čisto hladna.«)

»Prosim vas, da razumete.

Brez potrdila ne morem ničesar. Navsezadnje pa imamo predpise in določila zato, da jih spoštujemo. Kaj bi pa nastalo, če bi delili dodatke na lepe oči... Seveda, na lepe oči, kot vi mislite... Ne... Ne, ne, ne! Ne boste dobili! Na mojo častno besedo, brez potrdila ničesar! In naj se vaša žena stokrat pritoži na Svetu... Ze razumem, ampak... da, da, da... razumem, razumem, tovariš... To je seveda malo drugače. Ta, detalj mi ni bil poznan. Morate razumeti, da ne moremo vsakomur. Kam bi nas to pripeljalo in ljudje, saj jih poznate, ljudje bi začeli to na debelo roko izkoriščati. Anarhija, popolna anarhija bi nastala. In pa naši živci, morate razumeti. Vsak dan je kaj narobe. Bolj ko skušamo to urediti s točnimi določili in predpisi, več slabosti ugotavljamo. Kolikokrat sem že rekel direktorju, da bi bilo potrebno vse skupaj menjati iz osnove... Da, da, razumem. Tudi jaz sem na temnem s časom. Včasih pa si ne morem pomagati, nekemu, ki bo razumel, moram povedati.

Navsezadnje to ni samo naša stvar, ampak vseh zavarovancev. Smo v njihovi službi in delamo za njihovo dobro... Da, da, da. Bodite brez skrbi. V četrt ure boste dobili dodatek... Ne, za vas ni potrebno. Saj vas poznamo... Bo kurir- ka takoj prinesla... Seveda, brez potrdila... V redu, se priporočam. Me je zelo veselilo, tovariš... da smo to tako preprosto uredili. Nismo takšni birokrati, kot si vi zunanji mislite... Se priporočam, da... oprostite, če sem bil malce netakten. Živci, stranke in odgovornost... Na svidenje in še enkrat oprostite, če je bila kakšna malenkost narobe. Drugič se bomo potrdili. Na svidenje!...

Smola je še zmerom držal v desnici slušalko; z levico si je brisal potno čelo. Bil je vroč kot bi ta hip prišel iz savne. Odrinil je kavo, ki mu jo je ponudila referentka. Ta ga je začudeno pogledala in šele zdaj opazila, da je ne vidi. Z na pol odprtimi usti je odsotno gledal v zid. Dolgo je tako nepremično stal, potem pa je počasi zlogoval:

»On je sam velika živina. Zena ni važna. Kako sem na to pozabil?... Takoj poklič kurirko, ti pa pojdi v blagajno po dodatek. Brez potrdila. Saj ga vendar poznamo...«

JANEZ GREŠNIK

ZA HUDO KRI POSKRBLJENO

2

- Premalo servisnih delavnic za drobne usluge, vzdrževanje in popravila motornih vozil — Največ pritožb zaradi tega, ker servisi izkoriščajo sedanji položaj v svojo korist — »Crvena zastava« že uresničuje svoj program razvoja tovarniške servisne mreže. V prihodnjih sedmih letih bo pomagala urediti več kot 100 novih servisov

O raznih manjših pomanjkljivostih, ki jih imajo tovarniško novi »fički« smo že pisali v zadnji številki našega lista. Za to pot pa smo zbrali nekaj gradiva o naši servisni službi za vzdrževanje vseh vrst motornih vozil.

Strokovnjaki računajo, da bo čez pet let velika večina motornih vozil, ki vozijo po naših cestah (okoli 85 %), prišla iz domačih tovarn. Načrtovanje in urejanje nove, specializirane servisne mreže za vzdrževanje in nego teh vozil zaradi tega postaja vse bolj aktualno. »Crvena zastava«, naš največji proizvajalec osebnih avtomobilov, je že izdelala (in tudi že začela uresničevati) svoj program tovarniških servisov. Lastnikom popularnih »fičkov« se torej obetajo lepši časi, ki pa bodo vendarle težko izbledili spomin na sedanje klavne razmere v servisni službi, ki pomeni največjo pokoro in najhujši davek, ki ga mora plačati voznik ali lastnik kakršnega koli, tudi Zastavinega motornega vozila.

Ce odštejemo zasebne mehanične delavnice, ki so zvečine slabo opremljene in že zategadelj ne morejo nuditi kvalitetnih uslug (čeprav so možne in znane tudi izjemle), imamo v naši državi:

● trideset servisnih delavnic splošnega tipa, ki nudijo usluge, kakršne so pranje, podmazanje, naftiranje in razna manjša popravila motornih vozil;

● 42 remončnih podjetij z univerzalno opremo in nespecializiranim poslovanjem, kar ob enem s pomanjkanjem rezervnih delov vpliva na to, da je treba čakati na popravilo dlje, kot je potrebno;

● servisno-remontno delavnico malone pri vsakem večjem podjetju. Edinole to zagotavlja kolikor toliko redno vzdrževanje vozil, ki so namenjena javnemu prometu (avtobusi), ali ki nimu prometu (avtomobili), ali ki jih gospodarske organizacije uporabljajo za lastne potrebe;

● nekaj specializiranih servisnih delavnic inozemskih proizvajalcev (Mercedes, Ford, Csepel);

● specializirane servise »Tomosa« v Kopru in v Ljubljani, »Crvene zastave« v Kragujevcu in v Beogradu ter specializirani delavnici istega podjetja v sklopu ljubljanskega »Avtoservisa« in zagrebške »Avtomehanike«.

To pa je tudi vse. Strahovito revščino na tem področju napoved ilustrirata še tale dva podatka:

● kakršnikoli servisni delavnica za popravilo motornih vozil (primerjaje sedanje in predvojno število motornih vozil) imamo sorazmerno in številčno manj kot pred vojno;

● vrednost neodpisanih osnovnih sredstev vseh servisnih obratov in zasebnih avtomehaničnih delavnic v naši državi cenijo na 12,6 milijarde dinarjev. To pomeni nekaj več kot štiri odstotke vrednosti vseh vozil, ki so v obtoku. Praksa iz inozemstva pa kaže, da se vlaganja v servisne obrate sučejo v mejah od 10 do 25 % glede na vrednost motornih vozil v prometu.

Iz teh podatkov lahko povzamemo dveje značilnih ugotovitev:

● servisnih delavnic, tako splošnih kot specializiranih, je premalo, zlasti še glede na vedno večji priliv novih vozil;

● motorna kolesa in avtomobili domače proizvodnje že prevladujejo v našem prometu. Posebna uredba Državnega sekretariata za blagovni promet sicer zavezuje domače proizvajalce motornih koles in potniških avtomobilov, da morajo zagotoviti servisne preglede za svoja vozila, ko leta prevozijo določeno število kilometrov ter servisno službo na sploh. Vsaj za zdaj je točna ugotovitev, da so naši proizvajalci avtomobilov in motorjev ta pogoj v glavnem izpolnili tako, da so servisno službo zapu-
In zdaj si ob takšnih razmerah zamislimo položaj lastnika

našega ljudskega vozila — »fička«!

V servisni knjižici, ki jo dobi ob enem z računom, so zapisane vse njegove pravice. Na kratko: razen morebitnih okvar na elektroinstalaciji tovarna zagotavlja brezplačno delovanje avtomobila prvih 6 mesecev ali do 7000 km. Za okvare, ki se pripe-
tijo v tem času, tovarna povrne stroške za material, če njena kontrolna služba ugotovi, da gre za tovarniško napako ali za nestrokovno montažo. V posebnih primerih (predvsem tovarniške in konstrukcijske napake) tovarna povrne tudi stroške za delo, če je do okvare prišlo, preden je avtomobil prevozil 1500 km.

Lastnik »fička« iz servisne knjižice naposled še izve, da mora morebitna popravila v garancijskem roku plačati sam, zahtevo za reklamacijo pa predloži tovarni. Edinole v primerih, ko vrednost garancijskega popravila znesne manj kot 25.000 din, tovarna dovoljuje servisom, da take okvare (če očitno izvirajo iz tovarne), takoj popravijo na njen račun.

Ce bi bilo tudi v praksi vse tako lepo in jasno, kot je napisano v servisni knjižici, se nemara nihče ne bi preveč pritoževal. Pripeljal bi svojega »fička« v enega izmed 42 Zastavinih servisov (sedem od teh jih je v Sloveniji), predal svoj avtomobil v servis ali v popravilo, pa spet prišel ponj, plačal in odpeljal.

Tako pa lastniki »fičkov« pa tudi ostalih vozil upravičeno negodujejo, ker na lastni koži doživljajo reči, ki kažejo na skrajno malomarnost in površnost servisnih delavnic, včasih pa celo na kriminal. Na primer:

● Pripelješ avtomobil na servisni pregled ali v popravilo. Najmanj, kar je, da dobiš svoje vozilo nazaj bolj umazano, kot pa je kdajkoli bilo na cesti. Potem ti »za sveto« povedo in dopovedo, da škripanje v ležajih, iztekanje olja ali kašljanje motorja ni nič hudega. Res, da so — ker jih tudi sam na to opozoriš — opazili manjše pomanjkljivosti, ki so jih popravili. Vzrokov za strah ali razburjanje pa sploh ni!

Strokovnost popravila pa se izkaže prej ali slej. Ce je to opazno pred potekom garancijskega roka, lastnik fička na primer še lahko reklamira zaribane bate ali ležaje. Ce pa do tega pride kasneje, pač ne preostane drugega, da plača, trdno prepričan, da so to zakrivil v servisu s svojo malomarnostjo. Kajti prej ali slej vsak lastnik fička izve, da servis zaračuna tovarni po pet ur za vsak servisni pregled, servis pa lahko opravi pregled, če se »mudi«, tudi v eni uri. V čigavo škodo je jasno. Kajti v tako kratkem času avtomobil težko pošteno opereš, umiješ in spolišaš, nikar pa, da bi bil končan obsežen servisni pregled.

Včasih v servisu dovolijo, da lastnik »fička« kar v delavnici

počaka na svoje vozilo. Tak srečnik se potem na lastne oči lahko prepriča, kaj vse v servisu počno z avtomobili.

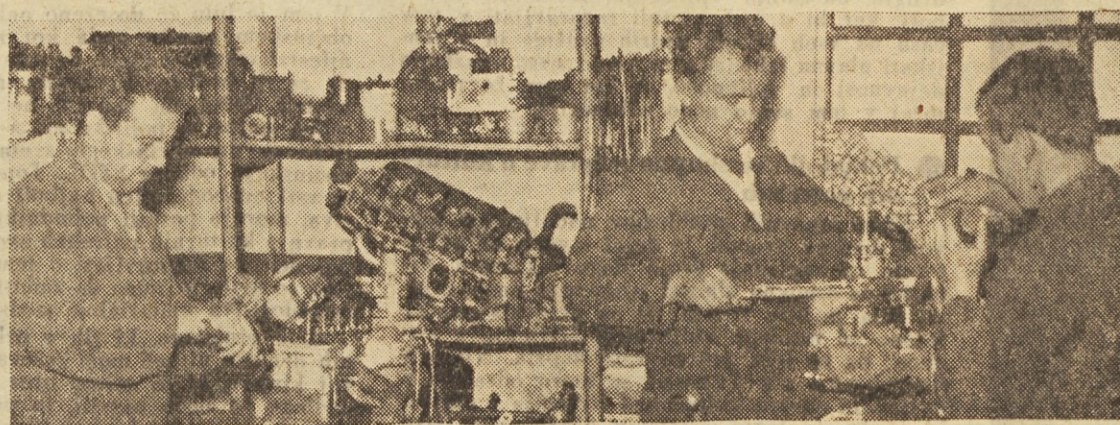
Ce v naglici na primer pozabijo naliti olje v diferencial, pa se ta potem zariba — nič hudega. V enem ljubljanskih Zastavinih servisov so pred kratkim pozabili naliti olje v diferencial avtomobila Zastava 1100. (Mimogrede — tudi fičke doleti ta nesreča). Sofer se je z njim odpeljal proti Zagrebu. Obstal je blizu Otočca. V novomeškem Zastavinem servisu so ugotovili, da bi bil čudež, če se diferencial ne bi zaribal, saj v njem ni bilo niti kaplje olja. Zamenjali so diferencial, ker ga v ljubljanskem servisu slučajno niso imeli, račun pa predložili podjetju. Le-to pa je takoj v ljubljanskem servisu zahtevalo, naj pač plača posledice svoje malomarnosti. Toda — kje neki: v ljubljanskem servisu so odgovorili, da je kaj takega absolutno nemogoče. Ce pa bi se to vendarle pripetilo, bi morali okvaro popraviti v ljubljanskem servisu. Skratka, sami ste krivi...

Prizadeto podjetje je vložilo tožbo. Ne glede na rezultat bi se človek vprašal samo nekaj: mar mnenje pooblaščenega tovarniškega servisa, podprto z vsemi mogočimi dokazili, drugemu, tudi pooblaščenemu servisu ne more zadostovati, da bi priznal svojo zmotu. Ali je potreben dolgotrajen postopek, če je stvar moč urediti brez tega?

Drug primer: L. K., lastnik avtomobila Zastava 600, doma iz Ljubljane, je odpeljal svoje vozilo v servis, da bi ugotovili, kaj je z elektriko. Fičko namreč nikakor ni hotel vžgati. V servisu so povedali, da vžgalna tuljava prebija. Novih trenutno nimajo, toda, ker je avto tam, bodo vseno pomagali. Rečeno — storjeno. Demontirali so jo z najbližjega fička in jo zaračunali. Onemu drugemu so kasneje sicer postavili novo, toda, kdo ve, če ni bila slabša od stare?

Tretji primer: v servisu so izgubili ključke od nekega fička. Odprli so ga na silo, zamenjali ključavnico. Lastnik jo je plačal, ker je avtomobil pripeljal v popravilo predvsem zaradi pokvarjene ključavnice. Kasneje, ko je bilo že prepozno, je izvedel, kako lepo so ga napetjastili.

Cetrtega in naslednjih prime-

Servisnim delavnicam manjka instrumentarija za ugotavljanje napak ter za preskušanje kakovosti izvršenega popravila. »Delo na posluh« pa seveda lahko povzroči nepredvidene posledice in predvsem tudi škodo, ki je ne plača servis, pač pa lastnik. Sedanje izkušnje s servisi kažejo, da ne bi bilo odveč, če bi imeli nekaj superservisnih delavnic, ali kakor bi se pač imenovala, kjer bi z vsem potrebnim instrumentarijem preskušali motorna vozila, povedali, kaj je narobe, oziroma kako je popravilo izvršeno. Pri »Ljubljana-transportu« so si kot prvi v naši republiki že kupili te naprave in za mal denar (približno 3000 din) »generalno« pregledajo delovanje osebnega avtomobila; izdajo potrdilo o izbrbljenosti, sposobnostih itd.

rov ne omenjamo, preveč prostora nam bi vzeli. Ne bomo pa se zmotili, če rečemo, da bi vsak lastnik »fička« lahko povedal povsem samosvojno zgodbo in z njo opravičil svoj strah pred servisi; bojazen pred tem, da tamkaj brez najmanjšega čuta odgovornosti opravljajo zaupano jim delo. Zgodbe o preveč zaračunanih delovnih urah, v primerjavi s težavnostjo popravila, bi ob teh pripovedih postale naravnost malenkostne...

Lastnike fičkov razen teh servisnih ocvirkov (ter njim sledenih računov) prizadevajo in razburjajo še razne težave, ki so vse v zvezi s počasnostjo reklamacij. Niso redki posamezniki,

ki čakajo pol leta, leto dni in še dlje, pa tovarna glede njihovega reklamacijskega zahtevka še vedno molči... Ne odgovori niti na ponovne dopise prizadetih posameznikov, niti na posredovanje servisov. Zakaj?

Generalni direktor »Crvene zastave« ing. Prvoslav Raković pravi o tem naslednje:

»Našemu podjetju ni za to, da bi zavračalo reklamacijske zahtevke in od tega imelo dodatni zaslužek. Važnejše je, da ugotovimo vzroke posameznih napak, da signaliziramo proizvodnji, kako naj jih odpravi. Zato je reklamacijski postopek skoraj v vsakem primeru precej dolg.

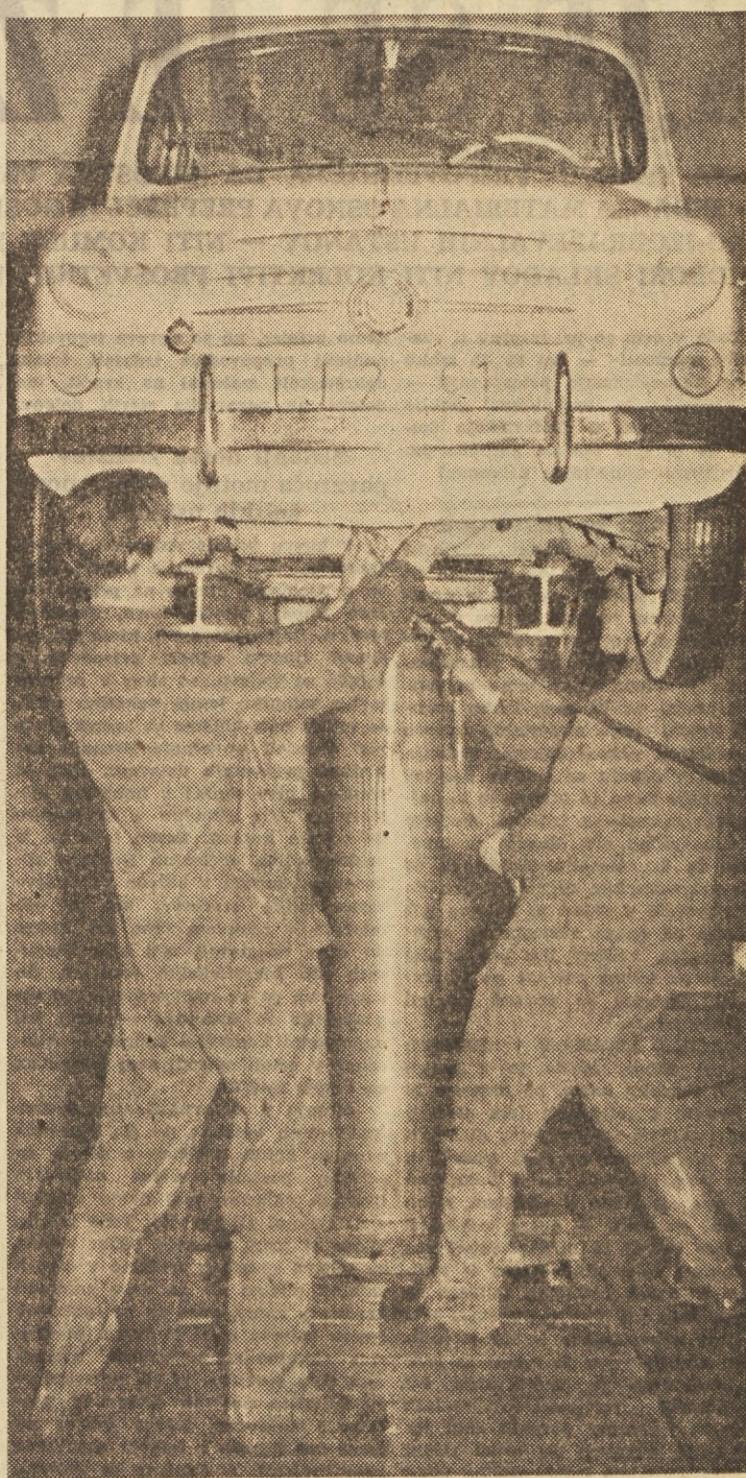
Dolgujem pojasnilo, zakaj vse reklamacije (nad 25.000 din) obravnavamo samo v tovarni, v Kragujevcu. Najvažnejši vzrok je, da edinole tovarna razpolaga z dovolj sposobnimi kadri in potrebnimi napravami. Imeli pa smo tudi primere, da so nam servisi hoteli podtakniti svoje »grehe«... No, navzlic temu zdaj kaže, da so nekateri servisi kadrovske in strokovne že dosegli takšno raven, ko jim lahko zaupamo dokončno odločanje o večini reklamacijskih zahtevkov. Do te decentralizacije bo prišlo v najkrajšem času. Upamo, da bo potem konec pritoževanja potrošnikov!«

Samo kratka pripomba: lep obet za prihodnje in ne najboljše pojasnilo za dosedanje in sedanjo prakso. Vsakdo sicer ve, da v tolikšni tovarni, kot je Crvena zastava in ki je mimo drugega sredi razvoja, prav gotovo ne manjka organizacijskih in drugih problemov. Vendar, nekaj več ekspeditivnosti pri obravnavanju reklamacij ugledu tovarne prav gotovo ne bi škodilo!

V servisu povedo: »Rezervnih delov za »fičke«, model 600, ne manjka. Precej težje pa je za novega »fička«, model 600 D, potem za Zastavo 1100 in druge. Zaradi tega imamo pri popravilih vrsto nepotrebnih težav in pa stalne urgence v tovarni.«

Tovarna odgovarja: »V času, ko je rezervnih delov primanjkovalo, so potrošniki kupovali na rezervu. To nas je nekoliko zmedlo. Zdaj, ko je rezervnih delov v glavnem dovolj, se je pokazalo, da imamo v našem centralnem skladišču približno trikrat tolikšne zaloge, kot smo jih planirali in kot so običajne pri našem partnerju, tovarni FIAT v Torinu. Tako zdaj na vse mogoče načine prepričujemo servise, naj dopolnijo kolekcije rezervnih delov. Toda servisom prav tako kot nam manjka obratnih sredstev. Odjem rezervnih delov pa je pod normalo... Kar pa se tiče pomanjkanja nekaterih sestavnih delov za nekatera naša vozila, samo tole: teh delov bo več kot dovolj, ko bo stekla nova tovarna. Ze zdaj pa jih ne bi primanjkovalo, če ne bi bilo omenjenih težav pri planiranju proizvodnje rezervnih delov.«

Rezervni deli za »fičke« — klasičen primer za tisto, čemur rečemo, z dežja priti pod kap. Pri nas se proizvodnja rezervnih delov praktično pri nobeni proizvodnji artiklov za široko potrošnjo ni razvijala vzporedno z rastjo same proizvodnje, ampak je vselej bolj ali manj zakasnila. Kako pa se te reči masčuje-

»Fička« so dvignili s hidravličnim dvigalom, da bi ga očistili in podmazali. Kdo lahko zatrdi, da je delo vselej v redu opravljeno? Obratov, ki nudijo tovrstne usluge, pa imamo odlično premalo.

»Skupno s strokovnjaki tovarne FIAT smo pripravili program za razvoj naše servisne mreže. Naši servisi bodo opravljali tri naloge hkrati: službo servisnih pregledov in vzdrževanja vozil, prodajo naših vozil ter oskrbovanje z rezervnimi deli. S tem, da bodo servisi avtomobile tudi prodajali, bodo ustvarjali del sredstev za razvoj, saj jim bodo ostala tista sredstva, ki jih dandanes pospravijo posredniki.

Cene za usluge v servisu bodo enotne. Da bomo to dosegli, bomo morali povsod vpeljati enotno tehnologijo dela in enotno opremiti servisne delavnice. Naša tovarna je prevzela obveznost, da brezplačno posreduje tehnologijo vsem tistim servisom, ki bi se organizirali na podlagi omenjenih izhodišč.

Nekaj besed o tistem, kar je najvažnejše; o sredstvih. Vsakomur, ki bi hotel sodelovati

v »Zastava« servisov, od tega 10 v naši republiki. Do leta 1968 pa naj bi uredili še 50 novih servisov. Ob razporejanju teh servisov po posameznih področjih pa so v tovarni mislili predvsem na ekonomičnost poslovanja novoodprtih obratov. Tako na primer bodo med vsemi tipi novih Zastavinih servisov najbolj pogosti tisti za splošne servisne preglede in za manjša remonta dela, medtem ko bodo v vsej državi uredili le štiri servise (enega v Ljubljani), ki bodo usposobljeni za generalni remont vseh vrst Zastavinih vozil.

Prve servise, zasnovane po tem programu, že urejajo. Novi Sad, Split in Ljubljana bodo prav kmalu dobili sodobne in specializirane servisne obrate, ki bodo — kot obetajo — nudili kvalitetne, hitre in cenene usluge za lastnike Zastavinih vozil.

Servisom že zdaj, kakršni so, manjka dobrih strokovnjakov. Za nove servise jih bo treba še precej novih. Kako jih bodo vzgojili?

»Crvena zastava« bo v Kragujevcu odprla centralno šolo za kadre v svojih servisu. Dva do trikrat v letu podjetje že zdaj prireja posebne tečaje za mehanike iz sedanjih servisov. S strokovnjaki, ki jih bodo vzgojili na centralni šoli nameravajo zamašiti vrzel glede predavateljev na republiških šolah, ki naj bi obstojale pri večjih servisu v večjih mestih posameznih republik. Te šole bi vzgajale tiste kadre, ki jih najbolj potrebujemo.

»Crvena zastava« zagotavlja, da bo brezpogojno poskrbela, da bi vsaj en servis v vsaki republiki lahko odprl lastno šolo za kadre!

Perspektive, ki jih obeta »Crvena zastava« — tako glede proizvodnje kot servisne mreže — so več kot lepe. Čeprav je v njih še precej pogojnikov, vendarle lahko pričakujemo, da se bodo načrti začeli uresničevati. Kajti — to ni več zadeva, ki bi prizadevala samo potrošnike, lastnike fičkov in drugih Zastavinih vozil; to je zdaj že problem podjetja; proizvajalca, ki bi se lahko znašel v skrbah za prodajo svojih izdelkov.

Zalostno je, da se tudi tokrat pot iz zagate odpira šele zdaj, ko tako rekoč monopolni položaj na tržišču sili proizvajalca, da zavoljo lastnih problemov začne misliti tudi na kupce svojih izdelkov!

M. GOVEKAR

KJE SE JE ZATAKNILO?

»NA TERENU« PRIPOVEDUJEJO, DA SREDSTVA VSE PREPOČASI PRITEKAJO V SKLADE ZA ŠOLSTVO - SEDANJA MATERIALNA OSNOVA PREPREČUJE GOSPODARSKO IN DRUŽBENO OSAMOSVAJANJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH USTANOV - NITI KOMUNE NITI GOSPODARSKE ORGANIZACIJE NITI UPRAVNI ODBORI SKLADOV NITI KOLEKTIVI PROSVETNIH DELAVCEV NISO DOSLEJ OPRAVILI SVOJIH NALOG

Toda v čem so pravzaprav ti »zaviralni momenti« — kot bi jih lahko z vso upravičenostjo poimenovali — ki preprečujejo uresničitev globlje vsebine Zakona o finansiranju šolstva, da bi šole postale gospodarsko in družbeno samostojne ustanove?

V občinah se pritožujejo

OBCINA DOMŽALE: Občinski ljudski odbor je sicer dal v sklad za šolstvo tista sredstva, ki jih je predvidel v svojem rednem letnem proračunu, dal je tudi del sredstev iz dopolnilnega proračunskega prispevka, vendar v skladu kljub temu ni toliko denarja, da bi le-ta lahko zagotovil dovolj trdno materialno osnovo za nadaljnji razvoj šolstva. Sedanja sredstva v skladu za šolstvo namreč zadostujejo samo za osebne in le najnujnejše materialne izdatke, medtem ko nima sklad niti dinarja za investicije in amortizacijo. Predlagali so sicer gospodarskim organizacijam, da bi prispevale v sklad za šolstvo 0,70 odstotka od enega odstotka na osebne dohodke, kolikor jim pač ostane sredstev za lastne potrebe po izobraževanju, vendar so povsod naleteli na gluha ušesa.

OBCINA MARIBOR - CENTER: Upravni odbor sklada je v juniju sprejel finančni načrt, po katerem bi se moralo v letošnjem letu steči v sklad približno 95 milijonov dinarjev. Toda ta sredstva se zdaj stekajo v sklad tako neredno, da o kakršnem koli gospodarjenju s skladom sploh ni moč govoriti. V dokaz naslednji podatki: doslej je dolžan sklad občinskemu ljudskemu odboru 44 milijonov dinarjev, približno tolikšen je njegov dolg pri okraju, samemu sebi pa prav tako dolguje kakih 44 milijonov dinarjev, ker je moral za redno poslovanje in vzdrževanje šol in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanov v komuni porabiti tudi investicijska sredstva. Po drugi strani pa spet dolguje druge občine temu skladu približno 114 milijonov dinarjev, ki bi jih morale prispevati, ker pri njih vzgajajo svoj kader.

OBCINA VIDEM-KRŠKO: Sredstva se sicer stekajo v sklad, toda ta dotok je veliko premajhen in vse preveč nereden, da bi lahko sklad zadostil potrebam šol. V glavnem imajo šole sredstva samo za osebne izdatke, medtem ko o kakršnih večjih materialnih izdatkih sploh ni govora. Kot dokaz za to stanje lahko nave-

demo primer, ko so uprave trgovskih podjetij prepovedale izdajati šolam kakršenkoli material na kredit, vse dokler ne poravnajo starih dolgov.

Sedanji dotok sredstev povzroča motnje v dejavnosti šolskih ustanov

V bistvu veljajo omenjeni primeri skoraj za vse slovenske občine, morda z izjemami, kot so na primer občine Koper, Skofja Loka, Jesenice, Mežica. Dejanski zneski, ki so jih občinski ljudski odbori prispevali v sklade za šolstvo, so sicer v primerjavi z minulim letom nekoliko večji, za toliko pač, kolikor so zvezni predpisi določali povečanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, toda ta sredstva niso skoraj v nobenem primeru porasla skladno z družbenim dohodkom komun. Razen tega pa je velika večina občinskih ljudskih odborov prispevala v sklade za šolstvo samo toliko sredstev, kot so jih odobrili v minulim letu, pri čemer pa niso upoštevali niti amortizacijskih niti investicijskih sredstev. Ob vsem tem pa so tudi gospodarske organizacije in ustanove — torej vsi neposredni koristniki — tako rekoč v celoti odrekli svoj prispevek za vzgojo kadrov.

Motnje v dejavnosti vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki jih povzroča nereden dotok sredstev v sklade za šolstvo, poskuša večina občinskih ljudskih odborov vsaj delno ublažiti z dotacijami ali posojili. Toda takrat, kadar si mora upravni odbor sklada za šolstvo sposojati sredstva v drugih skladih občine ali pa celo najemati kredite v banki, zato da bo lahko ob koncu meseca nakazal šolam in drugim vzgojno-izobraževalnim ustanovam tista sredstva, ki jih potrebujejo za izplačilo osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, takrat bržčas ne more biti govora o kakem posebnem gospodarjenju s skladom za šolstvo.

Neizbežna posledica tega slabotnega in nerednega dotoka sredstev v sklade za šolstvo se potemtakem razkriva v tem, da za sedaj še ni moč govoriti o osamosvajanju šol in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanov, pa čeprav je minilo od izida novega Zakona o financiranju šol že tri četrta leta. Šole namreč svojega dohodka še vedno ne formirajo na osnovi dejanskih stroškov izobraževanja za slehernega učenca, zadovo-

ljiti se morajo le s tistimi sredstvi, ki jim jih nakaže sklad za šolstvo skladno s svojimi finančnimi zmogljivostmi. O dohodku šol zato v veliki večini primerov sploh ni moč govoriti, prav tako ne o kakšnem samostojnem gospodarjenju kolektivov vzgojno-izobraževalnih ustanov, tako da v bistvu še vedno veljajo stari proračunski odnosi. O vsem tem priča negotovost v mnogih kolektivih prosvetnih delavcev, ali bo šola sploh imela ob koncu meseca toliko sredstev, da bodo dobili izplačane svoje osebne dohodke. O tem tudi priča miselnost finančnikov in upravnega aparata v mnogih občinah, češ da je še najbolj zanesljivo, če oni sami odločajo, koliko sredstev bo šola izplačala za osebne dohodke in koliko lahko porabi za materialne izdatke, kaj šola lahko in kaj ne sme kupiti.

Kdo je kriv, da šole še niso postale samostojne ustanove

Ce bo kdo hotel za vsako ceno polskati opravilo za sedanje razmere, ga bo prav lahko našel v tem, da je prišel novi Zakon o financiranju šolstva tedaj, ko so občine že izdelale svoje letošnje proračune. Nikakor pa ne bo mogel zamolčati, da so pravzaprav temu krivi tudi nekatere manj objektivni vzroki. Občinski ljudski odbori so namreč, kdo bi vedel zakaj, kar pozabili na investicijska sredstva in amortizacijo, v sklade za šolstvo pa so prispevali samo toliko sredstev kot v minulim letu, čeprav so morali že tedaj vedeti, da ta sredstva ne bodo zadostovala, kaj šele da bi lahko zagotavljala vzgojno-izobraževalnim ustanovam dovolj trdno materialno osnovo za postopno gospodarsko in družbeno osamosvajanje. Tudi neposredni koristniki — to je gospodarske organizacije in ustanove — so v celoti pozabile na svoj prispevek za vzgojo novih kadrov, čeprav o tem Zakon jasno govori.

Po drugi strani pa spet v minulim obdobju niso opravili svoje naloge upravni odbori skladov. Vsa njihova dosedanja dejavnost je bila namreč v tem, da so se na prvi seji konstituirali, na drugi sprejeli finan-

ni načrt — ki so ga v veliki večini primerov pripravili kar občinski finančniki in administrativni aparat — na tretji seji pa so ta planirana sredstva razdelili šolam. In vendar so bile naloge teh upravnih odborov veliko večje. Morali bi pri občinskem ljudskem odboru in vseh neposrednih koristnikih zagotoviti toliko sredstev, kot so dejanski stroški izobraževanja na posameznih vzgojno-izobraževalnih ustanovah, morali bi jih opozarjati, da pripravijo ekonom-

Kdor bo zasledoval izvajanje novega zakona o finansiranju šolstva zgolj s formalno-pravnega gledišča, bo bržčas ugotovil, da zakonska določila niso prav v ničemer kršena. Tako so na primer komune že osnovalle svoje sklade za šolstvo, vanje se že stekajo prva sredstva in tudi upravni odbori skladov so se že sestali. Kdor pa bo hotel zasledovati uresničevanje globlje vsebine novega zakona o finansiranju šolstva, to je gospodarsko in družbeno osamosvajanje vzgojno-izobraževalnih ustanov, bo bržčas moral kmalu priznati, da je za zdaj moč zaslediti to novo vsebino še v zelo skromnih obrisih.

ske izračune stroškov izobraževanja za posameznega učenca, morali bi vplivati na občinski aparat, da prepuusti gospodarjenje z dohodkom v celoti kolektivom vzgojno-izobraževalnih ustanov v komuni.

Res pa je tudi, da so v dobrih meri odgovorni za sedanje razmere tudi kolektivi prosvetnih delavcev. Namesto da bi sami pomagali rahlirati dosedanje odnose in se sami borili za gospodarsko in družbeno osamosvajanje vzgojno-izobraževalnih usta-

nov, so čakali, da bodo to storili za konjski predpis. Dokaz za to je zelo majhno število šol, ki so izračunale ekonomsko ceno stroškov izobraževanja za učenca, kar pa je pravzaprav osnova za vsakršno samostojno gospodarjenje z dohodkom ustanove. O tem priča navsezadnje tudi to, da so doslej le v nekaterih kolektivih prosvetnih delavcev začeli razmišljati o vzpodbudnejšem načinu nagrajevanja v prosvetni službi.

BOJAN SAMARIN

MEJA JE MEJA

Nihče še ni kar naenkrat požrl vse modrosti tega sveta, pa zato tudi tistim, ki se ubadajo s prosvetnimi rečmi, ne gre zameriti, če se malce nerodno skušajo izmotavati iz zank, ki so si jih sami napletli. Pa vendar se stvari le malo čudno slišijo...

So naša mesta urejena tako, da imajo cel kup malih mestec, ki jih imenujemo občine. In vsaka občina ima svoje šole in svoj denar za vzdrževanje teh šol — občinski sklad za šolstvo ga imenujemo. Ti pa so, razumljivo, večkrat prazni

kot polni in so strašanske težave, kako napolniti ta sod brez dna. Po dolgem mozevanju so uganili nekaj pametnih pa nekaj malo manj pametnih. Med zadnjimi je tudi ta, da plačuje občina vzdrževanje samo tistih učencev, ki stanujejo znotraj njenih strogo določenih meja. In potem se dogajajo taki primeri:

Janezek stanuje v velikem mestu, v občini tej in tej — imenujmo jo Zaplana. Pol ure hoda je od njegovega doma do osemletke, ki jo upravlja občina. Ima pa Janezek pred nosom drugo šolo,

ki pa je onkraj občinske meje in spada pod drugo občino. Imenujmo jo Središče. Seveda hodi v to šolo. Tudi njegovi starši so zaposleni v Središču. Pa je ta stvar postala sila nerodna in povzročila občinskim možem tu in onstran občinske »meje«, kaj meje, prave pregrade, hude preglavice. Kdo bo zdaj plačeval Janezku, pa še Mihi, Francitu in Micki, ki so se tudi tako pregrešili, stroške za šolanje? Nič, so rekli v Središču. Mi imamo svoje otroke in tem moramo plačati. Zaplana pa naj nam plača za svoje. Kaj nas briga, če so njihovi starši zaposleni pri nas. Meja je meja, oni stanujejo na drugi strani in pika. Zaplančanom je postalo sitno in niso vedeli kaj bi. Samo ogorčenje jih je bilo. Tako torej, zdaj bomo mi plačevali za ljudi, od katerih nimamo nobenega dobička, samo zato, ker so jim dodelili stanovanje pri nas. Ne, tako pa ne gre. Na srečo so se spomnili, da je tudi v njihovi osemletki nekaj nadobudnih učenčkov iz Središča. Kamen se jim je odvalil od srca. Dobro, mi vam damo denar za svoje, vi pa nam dajte denar za vaše, so rekli. Res, prava salomonska rešitev in na eni in drugi strani so spet sproščeni in nasmejani. Kaj zato, če bo treba nekaj kupov papirja več, kaj za to, če se bomo šli detektive in ugotovljati, kdo je od tu ali od tam, kaj zato, če bomo računali na spet računali in zapostili še nekaj novih moči. Samo da bo zadosteno predpisom. Nečesa pa se Zaplančani le še bojijo. Bojijo se, da si bodo v Središču nekaj podobnega omislili tudi pri svojih kulturnih ustanovah, gledališču, koncertih, najeli nekaj ljudi, ki bodo pred vzhodom spravevali obiskovalce, iz katere občine so — tudi Zaplančanov bo precej med njimi, saj so kulturni ljudje — in potem od občine zahtevali določen znesek. Tu pa jim Zaplančani ne bodo mogli vrtniti milo za drago, ker gledališča pa res ne premorejo.

Meja je meja, sitna reč!

SPIK

RAZGOVOR Z BRANKOM BABIČEM PRED OBČNIMI ZBORI DPD »SVOBOD« IN PROSVETNIH DRUŠTEV

ZOPER KULTURNO POLITIKO

MI IN VI!

Naprosili smo predsednika Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije tovariša Branka Babiča za razgovor, v katerem nam je odgovoril na to — verjetno osnovno — pa še nekaj drugih aktualnih vprašanj. Aktualnih toliko bolj, ker bi o njih morali razpravljati v tem času na vseh občinskih zboriščih in v tem iskati glavna izhodišča za svojo širšo družbeno dejavnost in vplivnost, in kot sem že rekla, torej v tem svojo novo afirmacijo.

Pobudniki za skupne razprave o kulturnih potrebah

Eden osnovnih problemov nadaljnjega razvoja društev Svobod, je dejal tovariš Babič, je v tem, da zagledajo svojo vlogo v komuni. Ali obratno: osnovna slabost njihovega dosedanjega dela je bila v tem, da so delovala precej ločeno od ostalega kulturnega življenja v komuni, da so bila preveč vase zaprta. Njihova družbena aktivnost se mora odražati v najširšem okviru kulturnega življenja v občini, ki ga bo analogno ostalemu družbenemu življenju, odslej usmerjala komuna kot celota.

Toda, ali bodo društva znala takoj ogledati svojo vlogo v širokem okviru kulturnega življenja domače občine? SZDL kot osnovna politična organizacija v komuni, je dejal tovariš Babič, lahko mnogo stori za takšno družbeno afirmacijo članstva Svobod, če bo na občinskih zboriščih — zdaj društvenih in kasneje občinskih — v tem smislu sodelovala. Skupna razprava o problemih najširšega kulturnega življenja komune naj bi iztrgala Svobode iz ozkega okvira reševanja »lastnih« problemov. Svobode skupaj s SZDL naj bi postale zagovorniki in tolmači širokih kulturnih potreb v komuni, vse od najosnovnejših potreb izobraževanja pa do materialnih sredstev za razvoj kulturnega življenja v komuni. Ta vprašanja naj bi takoj tako rekoč oni postavljali na dnevni red, seveda pa bi se morala obravnavati o teh problemih enakovredno razvijati pri vseh oblastvenih in družbenih organih, ki usmerjajo tudi ostalo družbeno življenje v komuni.

V tak okvir dejavnosti je Svobode usmeril pravzaprav že decembrski kongres. In rezultati? Lanska sezona, je dejal tovariš Babič, ki je

kot sezona v jubilejnim letu Revolucije bila bogata najrazličnejših občinskih in širših kulturnih prireditvah in revij, ima pečat močne kulturne manifestacije ne le naših društev, temveč občin kot teritorialno-političnih celot. V tem je bilo že doseženo neko sodelovanje v občinskem merilu, toda kot rečeno, bolj manifestativnega značaja. Seveda to ni dovolj tudi za v bodoče. Predvsem mislim, je dejal tovariš Babič, da naš čas ne prenese več posebne kulturne politike vis a vis kulturni politiki n. pr. občinskega sveta za kulturo ali občinskega odbora SZDL. Torej nič več — mi in vsi Svobode, njen najbolj aktivni del članstva, morajo postati pobudniki za skupne razprave o kulturnih potrebah svojega kraja, skupaj morajo razpravljati o tem, kateri teh potreb se mora oziroma da zadostiti tudi glede na razpoložljiva materialna sredstva.

Dva problema, ki jih v ozkem okviru lastnih društev ni več moči reševati: nadaljnji razvoj klubov, ki se očitno brez širše materialne podlage ne bodo razvili, in pa društveni prostori, ki bi prav tako kot javni prostori morali in smeli računati na skupna komunalna sredstva. Kako obravnavati ta dva pereča problema?

Oboje je v bistvu problem komune kot celote. Na primer klubi: Le-ti se bodo lahko razvili le iz združenih naporov vseh društev in društvenih organizacij v nekem kraju. Imamo klube Svobod in klube SZDL. Zakaj jih v enem kraju ne bi združili, da bi materialno in programsko zaživel! Naslov kluba res ni važen. Svobode se bodo morale v klubih polno angažirati predvsem programsko, kar pa zadeva materialna sredstva lahko zastopamo le stališče, da je to stvar celotne komune. Brez modernih arhitekturnih sredstev, brez estetske in vabljivo urejenih prostorov, namreč tudi dober program ne bo imel dovolj klubske publike. Naši najbolj aktivni člani Svobod, je dejal tovariš Babič, bodo najbolj upravičeni svojo družbeno vlogo, če bodo te probleme tolmačili kot družbene probleme celotne občine. — Podobno je seveda tudi s sredstvi za vzdrževanje javnih domov, če je kulturno življenje naših ljudi stvar celotne občine. Osnovna celica tega življenja pa vedno bolj in bolj postaja komuna.

Pot osvajanja kulturnih vrednot je daleč drugačna

Morda ni, a morda je prav, da prav ob tej priliki načnemo še eno vprašanje. Misel, da naša društva nimajo kaj delati v večjih mestih, kjer je mnogo profesionalnih kulturnih ustanov, je precej razširjena. Velja, da morajo prilagoditi svoje delo drugačnim pogojem. Vsekakor pa so verjetno zelo potrebna vez med kulturnimi ustanovami in novo kulturno publiko.

Kaj sodi o tem tovariš Babič: Ze večkrat smo ugotovili, da ne moremo biti zadovoljni le s pasivno kulturno publiko. Naša društva v mestih bi morala videti svoje kulturno poslanstvo predvsem v prebujanju potreb po kulturnem življenju, zatem pa skrbeti, da nova publika postopoma osvaja kulturne vrednote. Klubi s svojimi programi estetsko-humanistične vzgoje bi lahko doprinesli k takšni angažiranosti ljudi, pa tudi k postopnemu preoblikovanju publike iz pasivnega v aktivnega gledalca oziroma poslušalca. Cloveka, ki bo sam znal vrednotiti umetnino.

Naše poklicne kulturne ustanove imajo že dokaj širok pristop k publiki, a vseeno ta še ne zadostuje. Novo publiko moramo pripravljati, da bo lahko kritično sprejemala tudi vrhove naše ustvarjalne in poudarjalne umetnosti. Klasične oblike amaterizma torej v velikih mestih, kot so Ljubljana, Maribor, pa še katero mesto, res danes ne morejo več predstavljati osnovne vrednosti Svobod. Pa še nekaj. Kulturna politika v takih mestih je gotovo mnogo odgovornejša kot v neki majhni občini, kjer imajo le en kino in domači pevski zbor. Tu bi se naši kadri morali bolj angažirati kot družbeni delavci na področju kulture. In končno še neka prednost, ki bi jo morali znati izkoristiti. V velikih mestih imamo mnogo profesionalnih kulturnih delavcev, ki bi jih lahko bolj kot doslej angažirali za delo v klubih. Kajti nam Svoboda ne gre za posebno kulturo delovnega cloveka, vendar pa je pot osvajanja kulturnih vrednot danes gotovo za široke množice drugačna od one, klasične, tradicionalne iz preteklosti. Obenem bi pomenilo tako sodelovanje naših društev v mestih premočnejše moč med amaterji in profesionalnimi kulturnimi delavci v svoji najplodnejši obliki. Če pomikni kulturniki danes še ne pogrešajo nove publike, bo čez leta njihov lastni razvoj in uveljavitev zasidrana prav v tej množični kulturi, ki ne bo manjvredna, temveč le množičnejša po publiki, če jo bomo seveda v prihodnjih letih znali pridobiti za svet kulture in umetnosti.

SONJA GASPERŠIČ

Sredi oktobra bodo prvi občni zbori DPD »Svobod« in prosvetnih društev. Zanimalo nas je, kakšno bo osnovno obeležje teh letošnjih zborov.

Razume se, da bodo tudi letos to društveni delovni obračuni in delovni dogovori. Toda poleg tega se kar ponuja vprašanje, koliko in kako se bodo Svobode in ostala prosvetna društva odslej vključila v komunalni okvir reševanja problemov kulturnega življenja, kako bodo zanimala govorice o krizi svoje dejavnosti ob iskanju lastne afirmacije na širšem področju kulturnega dogajanja, torej tudi izven svojih društvenih hiš. V čem bo torej ta 80.000-članska organizacija v Sloveniji dodala dosednji vsebini svojega delovanja še novo.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Zopet Slovenj Gradec

Letošnji drugi simpozij slovenskih umetnostnih zgodovinarjev, ki je bil ta teden v Slovenskem Gradcu, je dal še poseben poudarek prizadevanjem in pa uspehom, ki so jih Slovenjgradčani dosegli na tako občutljivem področju, kot je popularizacija likovne umetnosti, likovna vzgoja in ponovna vključitev umetnine v vsakdanje življenje sodobnega človeka.

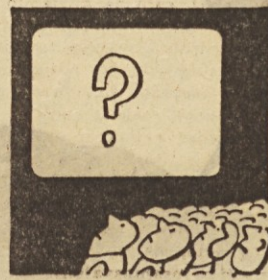
Ob tej priliki sta Umetnostno zgodovinsko društvo in pa Umetnostni paviljon v Slovenskem Gradcu priredila kar tri razstave, ki so to pot posvečene starejši domači umetnosti. Mimogrede: zanimivo je, da zanimanje za starejšo umetnost pri nas ne preneha rasti in da spadajo med najbolj obiskane razstave prav razstave starejše umetnosti.

Ker je simpozij obravnaval umetnost renesanse na Slovenskem, so na to temo vezane tudi razstave. »Izbrani primeri renesančne umetnosti na Slovenskem« so razstavljeni v Umetnostnem paviljonu v Slovenskem Gradcu, »Srednjeveška plastika Mislinjske, Mežiške in Dravske doline«, ki ima že renesančne poteze, v naravnem okolju stare slovenjgraške cerkve sv. Duha, v glasbeni šoli pa »Grafični opus Valvazorja in njegovih sodelavcev«, ki pravzaprav ne spada v renesančno obdobje, ampak predstavlja vmesni člen v 17. stoletju pred nastopom baroka.

V ta sklop treh naduse zanimivih razstav, ki bodo odprle — upamo nekaj novih pogledov na tako imenovano slovensko renesanso, ki je bila do sedaj nekoliko zanemarjena, spada tudi razstava povečav viteških renesančnih nagrobnikov v Mariborskem muzeju, ki nakazuje likovno silno zanimivo področje, praktično neraziskano.

F. Z.

»Pojmo v dežju«

Tokrat za uvod nekaj misli o glasbenem filmu, o glasbeni filmski komediji in to ameriški, katere nosilec je znani filmski igralec, plesalec, režiser in koreograf Gene Kelly. Morda pred tem še nekaj iz filmske zgodovine: leto 1934 je prelomno leto za to filmsko zvrst. Takrat je na filmskem platnu zablestel plesni par F. Astaire — G. Rogers v filmu »Gay Divorcee«. Astaire je dal filmu nov slog, ki ga do tedaj svet ni poznal. Fantastiko v nestvarnem in gibljivem filmskem prostoru, v katerem je oblikoval svoje plesne figure, ki so imele vsebinsko osnovo s pestrim dekorjem in ustrezno glasbeno spremljavo.

To je bil začetek. Ta film in njemu sorodni, so za nas že davna preteklost. Pred nami pa je svet drugačnih okusov, drugačnih teženj in umetniške izraznosti, ki ga upodabljajo novi plesalci in igralci, tudi Gene Kelly. Ostal nam je v spominu zlasti s svojim filmom »Amerikanec v Parizu«, pravkar pa gledamo leto pozneje (1952) posneto glasbeno parodijo »Pojmo v dežju«. Čeprav ni nikoli mislil postati igralec, si danes težko predstavljamo glasbeno plesno filmsko delo brez njega. »Bolj kakor jaz,« pravi o sebi, »so drugi menili, da sem našel osebno poudarjen plesni stil in producenti so me vedno bolj silili naj prevzamem v filmih tudi koreografijo.« In tako ima danes za seboj vrsto filmskih del, ki so kljub sodelovanju drugih bolj ali manj znanih filmskih ustvarjalcev, predvsem plod njegove domiselnosti, njegove plesne izraznosti, neprisiljenosti in hkrati vsebinske ironije. Nekaj takega zasledimo tudi v filmu »Pojmo v dežju«, za katerega je značilno, da je bilo vanj vloženo veliko truda, domiselnosti in časa, največ pa seveda denarja. V filmu je nekaj originalnih prizorov s hudomušnim prizvokom na neobgljene začetke zvočnega filma. Gene Kelly je s svojo koreografijo dal delu pečat solidne izdelanosti, domiselnosti, pester barvitosti in plesne rutine.

I. B.

»Dobra tovariša«

Minili so časi, ko so skrbne mame in babice s svojimi nadobudnimi malčki pridno igrane klasične simfonije v štiriročnih priredbah za klavir. Zal smo z njihovimi časi vred (največkrat) pozabili tudi na štiriročno muziciranje. Otroci, ki se — za drago šolnino — učijo »klaviriti«, leta in leta ne vedo nič o zabavnosti, vznemirljivosti in lepota takega igranja v dvoje. Končajo nižjo glasbeno šolo in pozabijo klavir kakor grde sanje. Čim prej, tem bolje! Koliki med njimi bi v prostem času še radi sedli k tipkam, ki bi jih bili v tistih dolgočasnih šolskih letih pokazali kaj več kot tehnične vaje in obvezno učno snov. Ko bi bili z njimi igrali; takole v dvoje: profesor in učenec!

Zbirka, katere zadnje štiri zvezke je Državna založba Slovenije pravkar poslala na knjižni trg, je komaj deloma zadostila novim potrebam naših glasbenih šol. V lično opremljenih zvezkih je zbrano nekaj štiriročne klavirske literature, vendar predvsem take, ki upošteva enako tehnično zrelost obeh igralcev in je zato njen izbor nujno omejen. Zato najdemo nekaj skladateljev, ki bi jih zlahka pogrešali, nekaterih drugih (Beethoven, Bizet na priliko) pa ni. Tudi so klasični mojstri klavirske štiriročne literature zastopani zelo skopo in znanih sodobnih imen prav tako ni na pretek. Izmed slovenskih skladateljev so upoštevani: Pavel Šivic, Slavko Mihelič, Igor Dekleva in Igor Stuhec.

Kljub temu pa sta »Dobra tovariša« (uredile sta ju Zorka Bradarčeva in Silva Hrašnovčeva) veseli začetek. Priporočamo ju vsem glasbenim pedagogom! Tistim, ki jim bosta v pomoč in tistim, ki jih bosta šele prepričala, da je skupinsko muziciranje mnogo, mnogo bolj važno kot drža četrtega prsta ali natančno pravilna telovadba rok.

-i

Z razstave v Prešernovem muzeju v Kranju: DORA PLESTENJAK — Ribič na Nilu

PO KRSTNI PREDSTAVI »HEROICE« V LJUBLJANSKEM MESTNEM GLEDALIŠČU

METAFIZIKA DRUŽINE

VSEBINA IGRE: Družina živi dobrohotno, skromno, celo siromašno življenje. Oče, mati in trije otroci. Vsi so absolutno dobri, pošteno, plemeniti. Tiste, ki so bili že rojeni in tiste, ki so še v materinem telesu, je že od vsega začetka vezala silovita, nadčloveška ljubezen. Starost zanje ni prepreka, ne ambient, v katerem živijo, in ne njihova individualnost. Očetu, ki je star sedem ali osem let, je prav tako močno dala ta ljubezen in dobrota kot njegovemu devetnajstletnemu bratu. Na družini ni madeža, ni človeške sence greha. Okoli njih pa divja bes okupatorja in moč narodnega odpora. Družina je vsa na strani odpora. Nenadoma plane v njihov dom nemški oficir: pred hišo je nekdo ustrelil nemškega vojaka. Oficir terja talce. Filozofsko razpoloženi Nemec nenadoma spozna, da mu je ta družina simpatična in obljubi, da bo prav njej prizanesel, če vsi zapovrstjo dvignejo roke in vzkliknejo »Heil Hitler«. Nihče noče tega storiti. Oficir ukaže družinskemu očetu, naj on izbere talce iz družin, ki stanujejo v hiši. V hiši pa je vse polno otrok in drugih dobrih ljudi. Zato se družina odloči, da bo žrtvovala svoje tri otroke (mati in oče sta zaradi oficirjevega satanškega načrta zaščiteni) in prizanesla drugim. Starša ostaneta sama, a že slišimo, kako prihajajo po stopnicah otroci iz drugih stanovanj. Njim je ta žrtev rešila življenje in vsi bodo posledaj nujni otroci...

Ljudsko posojilo za klubske prostore

Občinski odbor SZDL Tržič je sklenil razpisati lokalno ljudsko posojilo, s katerim bi poskušali nabrati okoli 10 milijonov dinarjev. S temi sredstvi bi lahko uredili nekaj klubskih prostorov v okoliških vaseh, v Tržiču pa klub proizvajalcev. Pri tej akciji bo sodeloval tudi sindikat, ki bo vse članstvo podrobno seznanil z namenom posojila. Občinski ljudski odbor je še dal garancijo, da bodo posojila vrnili v naslednjih petih letih.

V. E.

IDEJNA VPRAŠANJA: Nič hudega. Lahko nekdo pojmuje metafizično in vso pravico ima, da se tako tudi izraža. Da je Strgarjev odnos do ljudi in do problemov, ki jih obravnava takšne narave, je prav tako na dlani. Tudi nimamo nič zoper stare krščanske

OBLIKOVNA VPRAŠANJA: Ideje si v umetnosti vedno iščejo adekvatnih oblik. Tudi v sodobnem svetu, vzemimo ekstremni primer, pišejo nekateri mirake in moralitete. Toda ljudje, kolikor sploh nastopajo, niso prav nič prikriti personifikacije idej in

stori hoteli, se sprašujem, čemu je potrebno potvarjati samega sebe.

KONČNI POMISLEKI: Vse to, kar sem napisal doslej, je stvar različnih pogledov in osebnih mnenj. Do tukaj sem za vso potrebno strpnost. Nekaj drugega pa je v dramati, kar terja protest. Nenavadna ironija je v tem, da tekst, ki je natrpan s humanističnimi parolami in psalmidiko o človeku, pusti na koncu popolnoma drugačen vtis. Ali ni nekoliko žaljivo izrabljati otroška bitja za poceni solzave efekte!

Opazno je bilo to, kar so počeli okupatorji z otroci. Toda ne mislimo, kot je mislil pred stoletji Seneca, da z vnanjimi efekti lahko prodremo v srž stvari. Če nam odpove idejna prodornost in oblikovalni talent, nimamo pravice ekspluatirati tista bitja, ki so najmanj kriva za to, ker živijo, da bi

»Heroica« je novo slovensko dramsko delo in hkrati gledališki prvenec Vinka Strgarja. S tem delom je Mestno gledališče v Ljubljani začelo letošnjo sezono. »Heroica« je za svoje obiskovalce pripravilo tudi celjsko Ljudsko gledališče.

ske zapovedi, naj bodo ljudje plemeniti, dobri, naj se ljubijo med seboj ipd., pač pa postavljamo zoper to nekoliko skeptično vprašanje. Mar ni teh pozitivnih zapovedi zgodovina že večkrat demantirala prav zavoljo njihove abstraktnosti, ki ne upošteva nekaterih, ne preveč spodbudnih lastnosti človeške narave? Mar jih ni demantirala predvsem zato, ker ne obravnavajo človeka kot zgodovinsko in družbeno bitje, čigar moralni kriteriji se ozko vežejo na materialne procese družbenega razvoja?

Strinjamo se s Strgarjem, da umetnost ni posnemanje vsakdanjosti, ampak nova resničnost. Se več: ni umetnine brez notranje resničnosti. To je celo pogoj! Toda resnico, v kakršnikoli obliki je ta izražena, opredeljujejo nekatere zelo konkretne stvari. Takšno resnico lahko ustvarjajo samo ljudje, ki živijo konkretno življenje, v konkretni družbi in s konkretno problematiko. Potem je vseeno ali je izpovedovalec te resnice junak Robert ali pa reka Laba. Resnica je izražena, ker so jo oblikovali ljudje, družba, miselnost, čas, upor zoper preživele relikvije in iskanje novih moralnih vrednot. Tako je bilo o pametiveka, če se ne motim. Tudi v srednjem veku, ko je bila abstrakcija izraz miselnosti časa. V Strgarjevem primeru pa je ta resnica samo navidezna. Predstavljal naj bi jo navzočnost osvobodilnega boja in ljudi, ki so za svobodo umirali. To je v Strgarjevem delu samo zunanja fasada, ki se že po nekaj uvodnih dialogih zreducira na moralne imperativne in predpostavljajo človeka, ki naj bi v kakršnikoli družbi in kakršnikoli situaciji in v odnosu do kogarkoli nastopil kot čisti človek, kot absolutum, kot v ta svet postavljena stalnost, ki je ista od jamskega človeka do danes. »Odrešujoča lastnost osebne odgovornosti do sočloveka,« skrb za »Varnost in svobodo«, so sicer lepa govorna gesla, toda kaj, ko si vse to človek predstavlja zmeraj drugače. Metafizičen odnos do človeka ne more biti resničen, ker ne pove nič o nas danes, nič o družbi, ki terja zmeraj nove revolucionarne in uporniške sunke. Samo iz konkretne družbe lahko raste resnica umetnosti.

pojmov. Tu so stvari jasne in čiste, kakršnikoli je že poetska vrednost teh del in naš odnos do takšnega umetniškega koncepta.

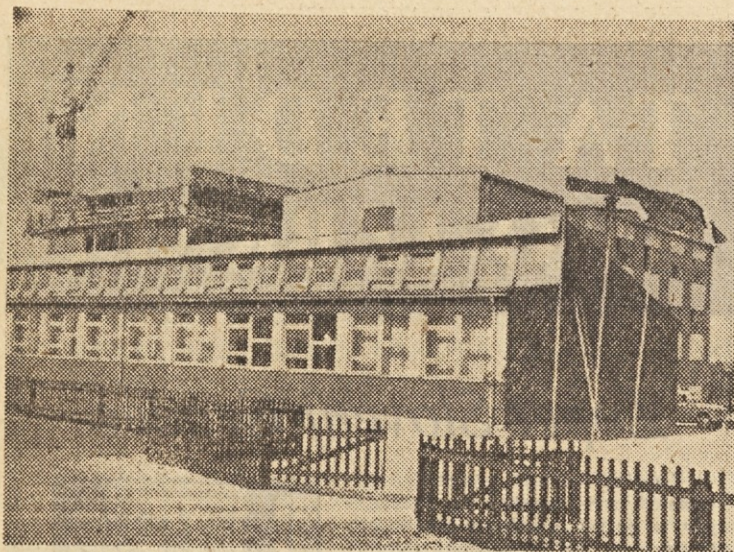
Saša Miklavc, Lev Kreft in Vladimir Skrbineš, prizor iz »Heroice« v uprizoritvi ljubljanskega Mestnega gledališča

Pri »Heroici« pa imamo primer, ko si je avtor za uresničitev svoje ideje poiskal popolnoma neprijetno obliko. Povsem abstrakten koncept je zavlil v obliko, ki jo nasploh označujemo kot realistično in je bila primerna za družbeno-kritične ideje časa. Če mislimo o teh vprašanjih, če pa je storil avtor to nehoti, bo moral pač v bodoče nekoliko raz-

ljudem dopovedati, kako krivičen je svet in kako moramo biti vsi skupaj dobri, da bo drugače.

Strgarjeva namera, da bi pretresel v »izredni meri«, se je obrnila na glavo. In še to: zgodba, ki naj bi bila v osnovi resnična, postane v njegovi izpeljavi popolnoma neresnična. Najbrž zato, ker se mu je prava resnica dogodila izmaknila.

MIRAN IVANC

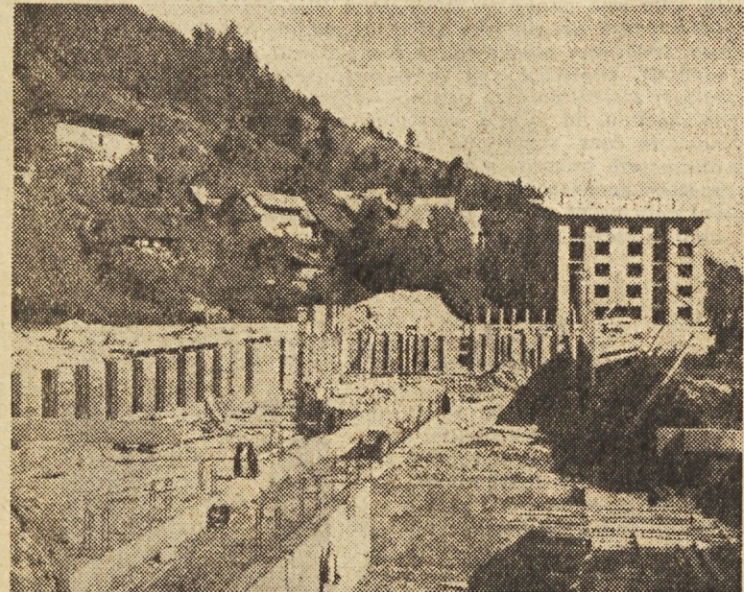
V ponedeljek so v Ljubljani odprli novo Visoko šolo za politične vede. Med prvimi študenti je 31 političnih in družbenih delavcev, ki so že napravili izpite čez prvo stopnjo, tako da bodo letos lahko že študirali drugo stopnjo in v dveh letih šolo končali

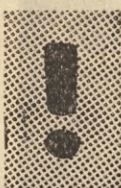
Regulacija Savinje dobiva iz leta v leto jasnejšo podobo. Nevarnost reke, ki je zlasti ob velikih nalivih ogrožala poljedelstvo v Savinjski dolini, bo tako vedno manjša.

Levo: Nova koprška stolpnica, ki je kamen spotike mnogih Koprčanov, ki že dalj časa čakajo na stanovanje, pa tudi drugih. Že lep čas dograjena stolpnica na Vojkovem nabrežju je namreč še vedno neveljena. Nekateri pravijo, da sta projektant in investitor »pozabila« na kanalizacijo. Prizadeti pa bi očitno radi čimprej popravili slab vtis in prav v teh dneh mrzlično polagajo cementne cevi, ki bodo postale sestavni del sicer že skrajno neustreznega in nezdruživega kanalizacijskega omrežja v Kopru. Desno: Kolona ob žičnici v Kranjski gori.

Po dolgem času in dolgoletnih željah so tudi na Jesenicah začeli graditi nov zdravstveni dom (slika zgoraj), medtem ko je zdravstveni dom v Trzinu že pod streho in bo letos gotov (slika spodaj).

• VERIGA LESCE:

Široke pristojnosti

Na plenarnem sindikalnem sestanku podružnice Tovarne verig Lesce pri Bledu so obravnavali osnutek Pravilnika o pristojnosti in delu organov delavskega samoupravljanja. Po tem pravilniku naj bi v »Verigi«, ki že ima 11 ekonomskih enot, izvolili 5 ODS s 15 do 25 člani. Pravilnik natančno določa pravice, dolžnosti, način poslovanja itd. Pristojnosti ODS po tem pravilniku bodo dokaj široke. Tako bodo na primer ODS sprejemali operativne plane proizvodnje v okviru osnovnega proizvodnega plana, samostojno bodo izvajali vse ukrepe za uresničevanje planov, analizirali gibanje produktivnosti dela in stroškov proizvodnje ter sprejemali potrebne ukrepe za čim boljše gospodarjenje. Obratni ODS bodo samostojno gospodarili z zaupanimi osnovnimi in obratnimi sredstvi, odločali bodo o uporabi sredstev za investicijsko vzdrževanje po smernicah CDS. Nadalje bodo ODS predlagali pravilnike o delitvi osebnih dohodkov za svoje delavce, za katere mora dati svoj pristanek CDS. Poleg že navedenih pristojnosti bodo ODS sprejemali načrte rekonstrukcij, investicij, programe remontov za svoje EE, skrbeli za izboljšanje pogojev dela in higiensko tehnične varnosti pri delu, določali interne normative dela, materiala in podobno. ODS bodo odločali o sprejemanju in odpustanju delavcev in nameščenecv razen oseba, ki ga nastavlja UO podjetja, ustanavljali bodo nova delovna mesta, sklepali o uvedbi nadurnega in nedeljskega dela, usmerjali kadrovske politiko, skrbeli za disciplino, izrekli disciplinske kazni itd.

Pravilnik določa tudi odnose med ODS in CDS. Poslovne odnose z zunanjim svetom ureja le CDS in EE ali ODS ne morejo sklepati od zunaj podjetja nobenih pogodb.

Plenum sindikalne podružnice je k osnutku dal vrsto priporočil in predlogov. Tako, so predlagali, da je treba osnutek pravilnika razmnožiti ter po en primerek dati vsakemu članu kolektiva, tako da bo članstvo imelo možnost dati svoje predloge. Pravilnik bodo v oktobru predložili CDS. Vzporedno s tem pa se že pripravljajo za volitve ODS in na decentralizacijo sindikalne organizacije. N. B.

• VELENJE:

Gospodarska razstava

Med štirimi razstavami, ki so jih pred dnevi odprli v Šoštanj in Velenju, je nedvomno najzanimivejša gospodarska razstava v Velenju. Tu razstavlja 21 podjetij iz šoštanjske občine Šoštanj pa tudi Tovarne gospodarstva svoje izdelke z grafikoni in skicami. Najprivlačnejša sta paviljon Rudnika lignita Velenje in Termoelektrarne Šoštanj pa tudi Tovarne gospodarstva opreme Velenje, ki razstavlja štedilnike s plexi steklom. Nič manj ni zanimiv oddelek Tovarne usnja Šoštanj. -js

• LENDAVAL:

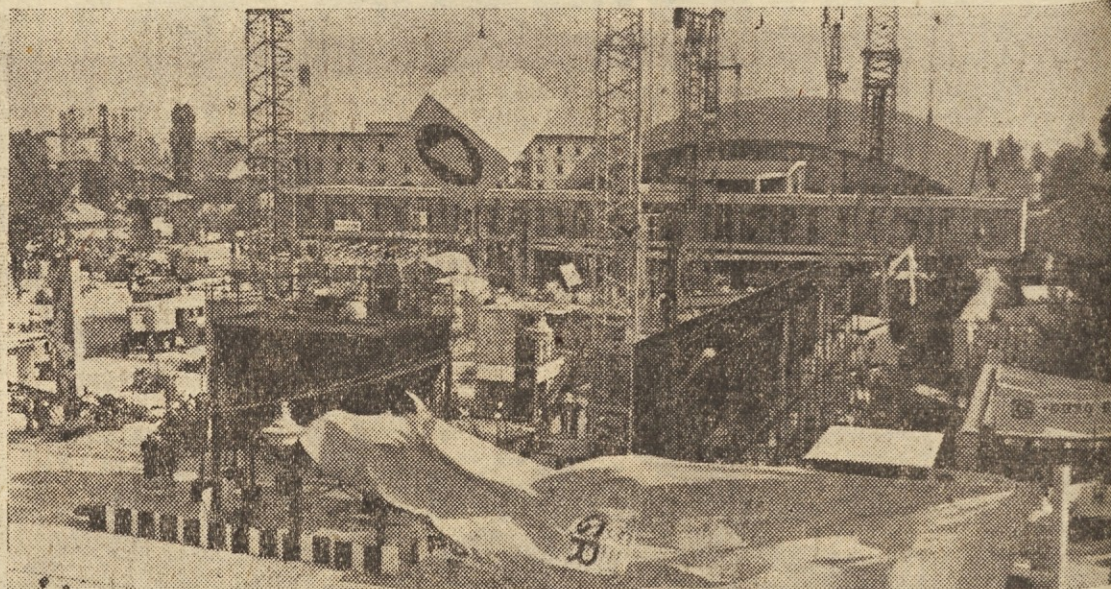
Pregledi oči

V lendavski občini so pred nekaj dnevi začeli z obveznimi pregledi oči. Lendavska občina je namreč ena izmed tistih, v katerih je še v veliki meri razširjen trahom. Kljub temu, da imajo redne preglede, je še vedno okrog 600 ljudi, ki bolujejo za to boleznijo. — Preglede opravljajo po načrtu Svetovne zdravstvene organizacije - Regionalnega urada za Evropo. Ekipa zdravstvenega doma opravi dnevno okrog 500 pregledov. ss

• ELEKTROTEHNIČNA DELAVNICA HRASNIK:

Tri četrtine dohodka za sklade

V Elektrotehnični delavnici v Hrasniku so že marca letos sprejeli pravilnika o delitvi čistega in osebnih dohodkov. Ker so tedaj namenili nad tri četrtine čistega dohodka za sklade, so si tako zagotovili potrebna sredstva za lastno udeležbo pri investicijskih delih in tudi za nakup osnovnih sredstev. Razmišljajo pa, da bi uveljavili še stimulativnejši način notranje delitve dohodka v vseh treh ekonomskih enotah. (k)

Mednarodni sejem gradbeništva na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je privabil mnogo obiskovalcev, ki so se lahko prepričali o najnovejših dosežkih naših in inozemskih proizvajalcev gradbenega materiala ter strojev in opreme za gradbeništvo

• SENOŽEČE:

Mehanična tkalnica zaposluje domačine

V Senožčah in v sorazmerni gosti naseljeni okolici so bili še pred dvema letoma v hudi zadregi, kje zaposliti odvisno delovno silo. Skopa kraška zemlja namreč kljub skrbno zasnovanemu programu o kar najbolj smotrnem izkoriščanju obdelovalnih površin ni obetala zadovoljive rešitve in tako je ostal problem še vedno odprt. No, domiselni Senožčani so tedaj s povsem skromnim strojnim parkom uredili v vasi mehanično tkalnico, sicer neznaten obrtni obrat za razne bombažne tkanine in so se kmalu zatem odločili samo za proizvodnjo gaze.

Skrbno izdelan proizvodni program je majhnemu kolektivu omogočil, čeprav se je moral odpovedati marsičemu prvo fazo rekonstrukcije že v preteklem letu, ko so ob starem poslopiju dozidali podaljšek, v katerem so namestili nove tkalne stroje. Proizvodnja gaze se je po tej rekonstrukciji povečala na 2 milijona metrov v minulem letu. Letos so se odločili za nadaljnjo razširitev tkalnice, ki bo imela še sodobno kotlarnico (para-za škropljenje in gretje), garažo ter mehanično delavnico. Pravkar pa urejajo novo industrijsko dvorano, v kateri bodo postavili več novih tkalnih strojev, ki jih bodo v lastni mehanični delavnici sestavili in dodelali iz starih strojnih delov.

Tretja in zaključna faza rekonstrukcije bo prišla na vrsto prihodnje leto, ko bodo zgradili pripravilnico in škrobilnico. Vendar jim že dosedanja obnovitvena dela obetajo razširitev proizvodnje gaze na 3 milijone metrov v tem letu. Razen gaze so se letos lotili še poskusne proizvodnje flanelastih ruh in modrega blaga za delovne obleke.

Domačini in okoličani spremljajo razvoj senožeške mehanične tkalnice z velikim zanimanjem.

• CELJE:

Vprašanje celjski industriji

Prav gotovo so ena glavnih nalog gospodarskih organizacij dobra organizacija dela in realni proizvodni plani. Proizvodni plani pa niso več stvar skupine ljudi, temveč stvar celotnega kolektiva. Kolektivi o njih razpravljajo, jih sprejemajo in si zato tudi bolj prizadevajo, da jih uresničijo.

Kaže pa, da je drugače s sprejemanjem drugih planov — kot na primer planov za izobraževanje in potrebe po kadrih. Ti plani so še skoraj povsod le stvar personalnih oddelkov, vsaj v celjski občini je tako. Iz analize, ki jo ima občinski ljudski odbor Celje je videti, da bo industrija potrebovala predvsem ljudi s srednjo ekonomsko šolo in nasprotno temu na primer le enega elektroinženirja.

Je to res mogoče, če upoštevamo, da bodo v perspektivi vsa večja podjetja potrebovala elektro strokovnjake, kot na primer Cinkarna, Tovarna emajlirane posode, Elektro, Železarna Štore itd. Podobno je tudi z drugim strokovnim kadrom. Ob sedanjih analizah pa se nehoti vsili vprašanje, če se morda podjetja boje strokovnih ljudi ali pa o kadrovanju razpravljajo samo posamezniki, ne pa kolektiv. Sicer pa to vprašanje pušča odprto celjski industriji. ZE

• TOVARNA VOLNENIH IN VIGOGNE IZDELKOV MARIBOR:

Prvi uspehi preusmeritve proizvodnje

Rekonstrukcija in preusmeritev proizvodnje v Tovarni volnenih izdelkov pospešeno napreduje in že prinašata prve uspehe. Sedaj obratuje že več novih stavov, ki so jih del preneli tudi že v nove delovne

njem, saj pomeni hiter razvoj te mlade industrije hkrati rešitev osrednjega problema — zaposlitev odvisne delovne sile. Medtem ko je bilo lani zaposlenih v tem podjetju vsega 35 ljudi, v glavnem žensk, je trenutno na seznamu zaposlenih že 52 oseb. Prihodnje leto, ko bo zaključena celotna rekonstrukcija, pa bo delalo v podjetju najmanj 150 domačinov, od tega 120 žensk. -sky

• KOMUNALNO PODJETJE TRZIC:

Dvodnevni zaslupek za skladišča

Na polletni konferenci sindikalne podružnice Komunalnega podjetja so člani sindikata pregledali gospodarsko poslovanje podjetja v prvem polletju in sklenili, da bodo dali vsak dva dnevna zaslužka, da bi čimprej zgradili preprosto skladišče, upravne prostore ter šest stanovanj. V. E.

• HRPELJE:

Kdo je kriv?

Pomanjkanje prosvetnega kadra je na Koprskem najbolj prizadelo hrpeljsko občino, kjer se je na razpisanih 16 prostih učnih mest prijavilo samo en kandidat. Medtem ko so na večini šol močno škrtili predmetnike, sta dve osnovni šoli — v Prešnici in Rakitovcu — še danes zaprti. Razumljivo, da starši hudo negodujejo in skoraj dnevno sklicujejo sestanke, vendar vse kaže, da brez pomoči okrajnega zavoda za pedagoško službo ne bodo mogli rešiti problema. Marsikdo sicer obtožuje občinski ljudski odbor, da nespretno rešuje kadrovske vprašanje prosvetnega kadra, vendar na občini trdijo, da so storili vse, kar je bilo v njihovi

moči. Razen tega štipendirajo tudi večje število dijakov na koprskem učiteljskem. Vprašanje je le, zakaj že pred leti, ko so bili že očitni znaki, da bo treba bolj intenzivno dopolnjevati učne moči, niso razpisali več štipendij za učiteljske.

Se bolj pa zaskrblja občane hrpeljskega zdravstvenega doma, prebivalstvo pa se zateka v sosedne občine, kjer so zobne ambulante tudi hudo obremenjene. Zares nerazumljivo, da v Hrpeh v dveh letih niso znali vsaj postopno rešiti vprašanja zdravstvenega kadra za zobno ambulanto! Seveda občanom nihče ne bo vrnil sredstev, ki jih porabijo za vožnjo v oddaljene zobne ambulante, podjetja pa so hudo prizadeta, ker imajo zaradi izpada delovne sile čedalje večja gospodarska škoda. B. C.

• TURNIŠČE:

Otvoritev nove šole

V Turnišču pri Lendavi so pred kratkim svečano odprli novo šolsko poslopje. Potreba po takem poslopiju je bila velika, saj so se otroci stiskali po zasebnih zgradbah in nekdanjem samostanu. Ob otvoritvi so pripravili lep kulturni program. Šola je opremljena z najmodernejšimi rekviziti, svetla in prostrana, tako da se otroci pokrotijo v njej kar najbolje. Pokroviteljstvo nad šolo je prevzela Tovarna lahke obutve v Turnišču. ss

• VRHNIKA:

Priprave na nove pravilnike

V vseh podjetjih vrhniške občine pripravljajo nove pravilnike o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov. Do sedaj so te pravilnike sprejeli v dveh podjetjih: Gradbenem podjetju Vrhnika in Kmetijski zadrugi Vrhnika. Kot predvidevajo bodo pravilnike v vseh drugih podjetjih izdelali in sprejeli v mesecu oktobru.

Pri izdelavi novih pravilnikov se je pokazalo, da ponekod priprave potekajo vse preveč samo med strokovnjaki in, da kolektivi ne sodelujejo dovolj pri teh razpravah. Večji napredek pri sprejemanju novih pravilnikov bi pričakovali vsaj v tistih gospodarskih organizacijah, ki so že izvedle decentralizacijo delavskega samoupravljanja in uvedle ekonomske enote kot na primer v Parketarni na Verdu, Lesno in industrijskem kombinatu v Borovnici in industriji usnja. Vendar za sedaj še ni tako. Nekatera podjetja morajo nekoliko preveč pričakovanje od »vzorčnih pravilnikov«.

Kot se je pokazalo na nekaterih posvetovanjih, še vedno niso vsi upravljavci dovolj seznanjeni z novim gospodarskim sistemom, zato v vseh podjetjih organizirali predavanja o novem gospodarskem sistemu o decentralizaciji samoupravljanja in o pomenu novih pravilnikov. J. Vršnik

• CELJE:

Zakaj zastoji pri sprejemanju pravilnikov?

Pred nedavnim je komisija trgovskih in gostinskih delavcev pri občinskem sindikalnem svetu Celje sklicala posvetovanje predsednikov sindikalnih podružnic in direktorjev gospodarskih organizacij z namenom, da bi pospešili izdelavo pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka. Pokazalo se je, da je bila dosedanja praksa razgovorov po najrazličnejših linijah neukinkovita, ker so akcije različno tolmačili. Prav tako je bilo precej izdatkov, vendar sorazmerno malo koristi.

V razpravi so ugotovili, da bodo razen nekaterih primerov skoro vsi kolektivni pravilnike sprejeli do 15. oktobra in da torej ni razlogov, da bi gostinski in trgovska podjetja zaostajala za ostalimi panogami. ZE

OMAJANI IDEALI

Vzgoja mladine na športnih igriščih je razen trenerjem, vadiateljem in drugim telesnovzgojnim delavcem poverjena tudi sodnikom. Le-ti morajo biti s pravičnostjo in poštenostjo vzor mladim športnikom. Sodnikom pa je — žal — vzgojno delo z najmlajšimi neredko deveta skrb.

Celo športni forumi sami pogosto brezbrizno počenjujejo prireditve pionirjev in mladincev. Če zanje že dobe izprašane sodnike, pa so to po navadi najslabši.

Na slovenskem pionirskem košarkarskem prvenstvu v Postojni sodnikov nismo mogli pohvaliti. Kolikor je bila vsa prireditev vzgledna in športno uspela, pa so možje s piščalkami do kraja odpovedali. Ne samo da skupno z osebjem zapisniške mize niso poznali šolskih pravil košarkarske igre, ampak so celo nekajkrat močno favorizirali to ali ono vrsto.

Zanimivo je omeniti primer, ko je domači sodnik v dvoboju dveh »tujih« vrst, Olimpije in Maribora, nekaj časa navijal za prvo (kakor je ustrezal rezultat domačim v borbi za prvo mesto), nekaj časa pa za drugo. Hkrati pa je časomerilec za zapisniško mizo hitreje ali počasneje odmerjal čas igre, ne glede na pravila in — poštenost.

Najmlajši so strogi in neizprosnji sodniki. Ker poznajo pravila čisto celo bolje kot starejši, razmeroma hitro

BLEJSKI VELETURNIR JE KONČAN. ZMAGOVALEC MIHAIL TALJ JE VNOVIC POTRDLIL, DA JE POLEG BOBBYJA FISCHERJA NAJRESNEJSI KANDIDAT ZA IZZIVALCA SVETOVNEGA PRVAKA BOTVINIKA

DELAVSKE ŠPORTNE IGRE V NOVOMEŠKI OBČINI TUDI S SKROMNIMI SREDSTVI SE DA PRIPRAVITI DOBRE ŠPORTNE IGRE

Dragocene izkušnje, ki si jih je pridobil občinski sindikalni svet v Novem mestu ob letošnjih prvih delavskih športnih igrah, bodo pomagale, da bodo igre prihodnje leto še bolj pripravljene

Kaj daje tem igram poseben pomen?

- Prvič že samo dejstvo, da so to prve delavske športne igre, ki so jih organizirali v novomeški občini;
- da so brez izkušenj te igre odlično pripravili;
- da so za izvedbo poiskali takšno obliko, ki ne zahteva velikih finančnih sredstev;
- da je pobuda za te igre prišla s strani občinskega sindikalnega sveta, ne pa od zveze za telesno kulturo ali od športnih in telesnovzgojnih organizacij;
- in končno še to, kar prav gotovo ni najmanj pomembno, namreč, da so znali organizatorji sproti ugotavljati vse slabosti in pomanjkljivosti letošnjih iger ter da ob dobljenih izkušnjah že razpravljajo, kakšne morajo biti te igre prihodnje leto, da bodo v celoti opravičile svoj namen.

IGRE NAJ NE BODO SAMO FORMALNOST

Predlog za izvedbo delavskih športnih iger je padel na občinski sindikalni skupščini, plenum je te predloge konkretiziral, ožji odbor, v katerem sta predsednik in tajnik občinskega sindikalnega sveta in predsedniki posameznih komisij za posamezne športne discipline, pa so te sklepe realizirali.

Prvotno so predvidevali, da bi igre trajale dva do tri dni. Morda v petek, soboto in nedeljo. Hitro pa so spoznali, da od takšnih iger ne bi imeli udeleženci posebnih koristi, saj bi jih ves program bolj utrudil kakor pa okrepil. Poleg tega bi bila ob večji udeležbi delavcev tudi proizvodnja okrnjena, kajti izostanek pet stotih delavcev za dva dni z njihovega delovnega mesta ne more ostati brez materialnih posledic. Zato so program raztegnili na mesec dni, posamezna srečanja in nastope pa so pripravili ob takšnem času, ko je velika večina udeležencev prosta.

Kot smo že omenili, pa so organizatorji spoznali, da je tudi tolikšno časovno obdobje prekratko. Zato razpravljajo, da bi prihodnje igre organizirali preko celega leta, njihov vsakokratni zaključek pa bi bil ob občinskem prazniku, 29. oktobra. Prihodnje leto nameravajo vključiti v program tekmovalni tudi plavanje, leto kasneje pa še zimske športe. Tako bi vsakokratni zaključek pomenil hkrati tudi že začetek novih iger.

Zanimivo je, da so do takšnih spoznanj prišli že po enomesečni izkušnji, medtem ko mnogi drugi, ki imajo za seboj že lepo število delavsko-sportnih prireditev, še zdaj niso ugotovili, da imajo delovni ljudje le od takih prireditev največ koristi. Ne gre namreč za zunanjo manifestacijo, za lepa poročila in za številke o visoki udeležbi, ampak za resničen uspeh, da doslej neaktivne ljudi vključimo v zmerno športno udeležbo preko celega leta, da jim to postane življenjska navada

in potreba, da v tem najdejo razvedrilo in da jim je to udeležbo v korist.

PRIBLIŽNO 650 DIN NA OSEBO

Za izvedbo celomesečnih tekmovalnih, za vse priprave, za igrišča in rekvizite in za nagradne pokale je občinski sindikalni svet porabil približno 350.000 dinarjev. Vendar tudi ta sredstva ne bremenijo njihovega proračuna, ampak jih je pripravil njihov odbor sam zbral, dvignil posebno hranilno knjižico, na katero bo vlagal denar za vsakoletne igre. Za takšno obliko tekmovalnih, se pravi za igre v občinskem merilu, se je občinski sindikalni svet odločil zato, ker je zanje potrebno najmanj denarja. Ni treba pripravljati prenočišč, ni treba dnevnice, ni prevoznih stroškov in ne izgubljenih dni v proizvodnji. Izjeme so tisti udeleženci, ki ne prebivajo v samem mestu, vendar je bilo teh le neznatno število.

Delavskih športnih iger se je udeležilo preko 550 zaposlenih. Sodelovali so v desetih športnih panogah, in sicer: v odbojki, streljanju, namiznem tenisu, malem nogometu, šahu, kolesarjenju, atletiki, vlečenju vrvi, balinanju in kegljanju. Udeležba v posameznih panogah pa je bila naslednja:

Odbojka: 12 moških ekip in 3 ženske ekipe.
Streljanje: 41 moških ekip in 12 ženskih ekip.
Namizni tenis: 20 moških ekip in samo 1 udeleženka.
Mali nogomet: 8 moških ekip.
Šah: 28 moških ekip.
Kolesarjenje — turna kolesa: 7 moških ekip.
Kolesarjenje — športna kolesa: 5 posameznikov.

Vlečenje vrvi: 6 moških ekip.
Za atletiko, balinanje in kegljanje, kjer je bila udeležba najštevilnejša, še nimajo točnih podatkov.

Pravico do udeležbe je imel vsak član sindikata, vendar je smel nastopiti samo za svojo sindikalno podružnico. Organizator je moral intervenirati samo v dveh primerih, ko so sku-

TRDNJAVA SE JE ZAMAJALA...

Topovske salve na obeh straneh so utihnile. Zdaj, ko se je dim že nekoliko razkadi, se nam je naenkrat pokazala trdnjava, ki se nam je še do nedavnega zdela skoraj nepremagljiva — brez lastne strehe in tolikanj preluknjana, da redki brambovci, zbrani na okopih, zaradi prepiha izgubljajo voljo do strumne držbe; tisti tam zunaj, ki so naskočili zapahnjena trdnjavska vrata, pa se tudi ne morejo vesele izvojevanje zmage s tolikšnim neskaljenim veseljem, kot so si to obetali.

Morda malce neresen uvod k čisto resnemu razmišljanju. Toda približno takšno prispodobo si ustvari človek, ko poslušajo poročila posameznih zastopnikov okrajnih zvez Partizana o delu njihovih društev na terenu. Marsikaj se je v teh društvih po kongresu telesne kulture Slovenije spremenilo — toda malo stvari se je spremenilo na bolje. Ponekod delajo ta društva še po starem, drugod iščejo novih prijemov, s katerimi konkurirajo športnim društvom, nekeje so šla s svojim programom v širino, nekeje spet so skoraj že usahnili — vsem pa se močno pozna, da nimajo več lastne oskrbe, ampak da so abonirani v občinski menzi. Občinska dijeta pa je za mnoge, ki so bili vajeni izdatnejših obrokov, hudo pičlo odmerjena. (Za primer: štiri partizanska društva v Beltincih, ki so skupno s še tremi športnimi klubi dobila od občinske zveze letno dotacijo za vseh 7 organizacij v višini — reci in piši — 5000 dinarjev, kar bo jedva zadostovalo za skromen nagrobni venec — skupen seveda!)

Ob vseh besedah, ki so bile izrečene na nedavnem zasedanju okrajnih zvez Partizana, pa se mi je neprestano porajala misel — morda ta misel ne drži, pa naj zato služi le kot uvod v diskusijo — o osnovni telesni vzgoji šolske mladine.

Osnovna telesna vzgoja šolobvezne mladine je zaupana šoli. Da je takšna osnovna telesna vzgoja potrebna, da celo prepotrebna, je očeve utemeljevati. Prav tako ne more biti debate, da je to v prvi vrsti stvar šole, kakor je njena stvar, da nauči otroke pisati, brati, računati, skratka, da jim nudi osnovno izobrazbo, hkrati z osnovno telesno vzgojo. Pravico do te obvezne osnovne šolske izobrazbe za-

gotavlja Ustava slehernemu državljanu, prav tako pa so zagotovljena tudi sredstva za njeno financiranje, ki se stekajo iz rednega občinskega proračuna, ne pa samo iz občasnih priložnostnih dajatev. Se pravi, da je tudi osnovna telesna vzgoja kot sestavni del učnega programa zagotovljena, ker je družba na tem pač zainteresirana in tega ne prepušča dobri volji, razumevanju ali nerazumevanju posameznih občinskih mož.

Do sem torej vse prav! Vsi pa vemo, da šolska telesna vzgoja še zdaleč ni tisto, kar bi morala biti. Vemo, da so tu objektivne težave, da šoli manjka za izvedbo uspešnega programa telesne vzgoje najprej tak program, potem pa še strokovne moči, telovadnice, igrišča, orodje, naprave, ne nazadnje pa tudi čas. Dvakrat po 45 minut telovadbe na teden še zdaleč ne more zagotoviti minimalnih potreb po skladnem telesnem razvoju otroka, še celo pa ne, če upoštevamo, da v tem času dela en sam učitelj s 30 ali celo s 40 otroki.

V takšni situaciji je lahko pomoč telesnovzgojnih organizacij dragoceno dopolnilo šolski telesni vzgoji. In društva Partizan, kot edina društva, ki so se ukvarjala z osnovno telesno vzgojo, so tu odigrala — ali pa vsaj bi lahko odigrala — nadse pomembno vlogo. Če tega marsikje niso storila, potem je treba iskati vzroke na obeh straneh: pri društvih, ki so se zapirala vase, in pri šoli, ki si ni znala pridobiti njihovega sodelovanja.

Da ne bo nesporazuma, še enkrat poudarimo: Končno rešitev osnovne telesne vzgoje bo zagotovila le reformirana šola! Toda v dani situaciji, v razmerah, kakršne so, ob možnostih, kakršne šola trenutno ima, najbrž ne bi bilo preveč pametno čakati prekrizanih rok, na daljne perspektive, pa naj si bo bodo le-te še tako vabljive, ampak bi bilo pametneje, da se poslužimo takih oblik, ki jih tudi v danih pogojih lahko uresničimo. Mislim, da bi se poslužili telesno vzgojne organizacije, ki s svojim številnim amaterskim kadrom lahko dopolni profesionalni šolski kader in šolski program telesne vzgoje.

Zdaj pa smo pri jedru problema. Za vzgojo vadiateljskega in instruktorskega kadra je doslej oskrbela republiška zveza »Partizan«. Lepo število

vodnikov je prišlo iz njenih tečajev. Ti amaterski delavci so potem v tečajih pridobili znanje posredovali članom v društvih. Delali so tako, kot so jih naučili, čeprav so številni kritiki že dalj časa ugotavljali, da so njihove metode ponekod zastarele, da je nivo njihovega znanja prenizek, da se poslužujejo preživelih oblik šolske telovadbe in podobno.

Dobro! Denimo, da ti očitki v mnogih primerih drže, da se je tudi republiška zveza zapirala v svoj slonokošeni stolp, da je pri sestavljanju programov in pri organiziranju tečajev sodelovalo premalo drugih telesnovzgojnih strokovnjakov, da ni bilo sodelovanja s prosvetnimi delavci, skratka, da zveza ni pritegnila vseh, ki bi lahko prispevali svoj delež k vzgoji takšnih vodnikov, ki bi obvladali naprednejše, sodobne, strokovno izpolnjene telesnovzgojne metode.

Samo po sebi se vsiljuje vprašanje: ali bodo zdaj po decentralizaciji posamezne občinske zveze sposobne zagotoviti boljši kader? Ali bodo tečaji, ki jih bodo prirejale te zveze v občinskem merilu, toliko kvalitetnejši od prejšnjih republiških? Ali bomo iz teh tečajev dobili ljudi, ki ne bodo delali še večjih napak? Nisem poklican, da dajem odgovor na to vprašanje. Prepričan sem le in to trdno, da na občinah še lep čas ne bodo sami izobraževali učiteljev, ampak bo to ostala domena učiteljske! (Vzgoja kadra v občinskem merilu je vsekakor nujna — vendar takšnega kadra, ki bo le v pomoč strokovno boljše usposobljenim vodnikom in instruktorem)

Doslej je Zveza Partizan iz svojih sredstev vsako leto zagotavljala določeno število tečajnikov iz vseh predelov naše republike, tudi iz tistih, manj razvitih. Zdaj je to prepuščeno občinskim zvezam ali bolje, občinskim mozem ter njihovim dobri volji. V redu! Kadar gre za vprašanje tekmovalnega ali rekreativnega športa, je to razumljivo. Drugo pa je, kadar gre za osnovno telesno vzgojo, za katero smo že poprej dejali, da je sestavni del osemletnega šolanja in da je kot taka obvezna! Ta nikakor ne more in sme obsejati v občinskih šolah.

Problem ostaja odprt. Ali ga bomo rešili samo po šolski liniji ali v sodelovanju s telesnovzgojnimi organizacijami? Če se bomo odločili za slednjo možnost, potem bo treba zagotoviti tudi sredstva za vzgojo amaterskih telesnovzgojnih delavcev iz rednih proračunskih sredstev, hkrati pa zagotoviti tudi način, kako bomo te kadre izobraževali, da bo njihova strokovna raven ne nižja, ampak višja kot je bila doslej. MILAN MAVER

ugotove, kdo jim skuša namenoma škodovati. To pa je največje zlo slabih ali pristranskih sodnikov. Zlo, ki ruši športne ideale mladih športnikov, zlo, ki moti pri najmlajših ceno poštenja in pravičnosti...

Biti poštar, ni lahko

Pripovedovali so mi, da se je zgodilo tole: Poštar je prinesel pošto, preden je odšel, pa so mu eno izmed pisem vrnili: »To-le pa ni pri nas.« so mu rekli.

Na ovitku je namreč pisalo: Občinski zvezi za telesno kulturo. Dejali so mu še, da naj pogleda na občinskem sindikalnem svetu; zelo verjetno, da ima Zveza tam svoje prostore.

Sel je poštar s pismom v roki na sindikalni svet, toda zveze za telesno kulturo tudi tam ni našel. Poslali so ga na socialistično zvezo.

Spet je hodil poštar s pismom v roki na socialistično zvezo, kjer mu je nekdo povedal, da zveza za telesno kulturo nima svojih prostorov, kje da se sestaja, če se sestaja, pa mu ni znano. Pač pa mu je povedal ime predsednika in njegov naslov, kjer je zaposlen.

Vzel je poštar pot pod nož in prinesel pismo v podjetje. Toda predsednik je pred nekaj dnevi zbolel in ga najbrž delj časa ne bo nazaj. Odšel je namreč na zdravljenje.

Se enkrat se je poštar s pismom v roki napotil na občino, pustil pismo v tajništvo, kjer so mu obljubili, da

ga bodo izročili občinski zvezi za telesno kulturo, brž ko bodo zvedeli, kje se ta zveza nahaja.

Ne vem, kakšen je program prizadete občinske zveze za telesno kulturo, tudi ne vem, koliko korist imajo od nje športna društva in klubi. Vem samo, da pri njih ne bi bil rad — poštar.

Prav res da ne! Pa tudi športnik ne!

ŠILO

šali ta pravila izigrati. Obakrat je tekmovalni oziroma igri razveljavil v korist nasprotnika.

SINDIKALNA MOŠTVA SO PRESENETILA ASE

Sami tehnični rezultati teh prvih delavsko-sportnih iger v Novem mestu pa so nadvse zanimivi. Tako je na primer med balinirji veljal za favorita »Pionir«, ki je tudi v Dolenjski ligi na prvem mestu, njemu sledi na tabeli Železnica — zdaj pa so naenkrat neznana sindikalna moštva potisnila renomirana nasprotnika navzdol in se takole uvrstila:

1. ONZ II
2. ONZ I
3. Novoteks
4. Pionir
5. Železnica...

Podrobne tehnične rezultate bomo objavili, brž ko na jih bodo organizatorji poslali.

LED JE PREBIT

Ob koncu še nekaj besed o pomenu teh iger.

»Led je prebit!« pravijo na občinskem sindikalnem svetu. »Nismo mislili, da bodo ljudje pokazali za igre tolikšno zanimanje. Nikogar ni bilo treba siliti. Napravili smo razpis, določili točen urnik tekmovalni in potem so prihajale prijave same od sebe.«

V mnogih kolektivih so se tokrat prvič zbrali na športnem polju. Se precej let nimajo več svojih športnih referentov ali sindikalnih komisij, ki bi skrbele za rekreacijo v podjetju. Prav letošnje igre pa so izbudile občinski sindikalni svet, da bo skušal sindikalne podruž-

nice pripraviti do tega, da bi prevzele tudi skrb za rekreacijo, da bi za to določile posebnega človeka, ki bo imel ne le sposobnost, ampak tudi veselje do takšnega dela.

PLAČAN INSTRUKTOR

Hkrati pa razmišljajo, kako bi pri občinskem sindikalnem svetu dobili posebnega plačanega športnega instruktora, ki bi tem podružnicam pomagal na noge, obenem pa skrbel še za občinske delavske športne igre. Da je takšen človek nujno potreben, so spoznali že v tem met-

secu, ko se jim je dela nakopilo več kakor vrh glave. Žal pa je ta lepa misel zaenkrat samo še pobožna želja, ki jo občinski sindikalni svet ne more realizirati zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, pa čeprav se zaveda, da bi bil takšen človek nadvse koristen in potreben.

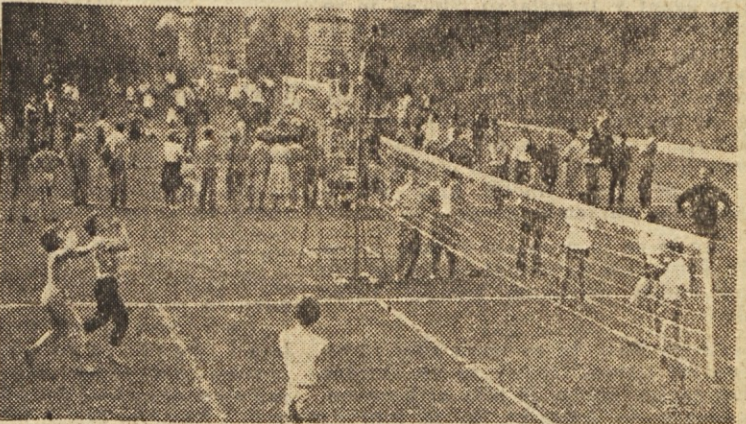
Morda bi k temu lahko dodali svojo besedo občinski mozej — saj končno športna rekreacija novomeških občanov le ni samo stvar sindikata, ki mora zanjo nabirati prispevke tako rekoč s klobukom v roki?!

MILAN MAVER

TEKMOVANJE STRELCEV V ŠMARTNEM

Sindikalna podružnica Tovarne usnja in krzna in Šmartnega pri Ljuti je pripravila v počastitev 20-letnice revolucije tekmovalno streljanje z malokalibrsko puško za delavce usnjarske, usnjarske predelovalne in gumarske industrije Slovenije. Tekmovali so za prehodni pokal republiške sindikalnega odbora te industrije.

Med ekipami so bili najboljši Tovarna usnja in krzna Šmartno I 780 Krogov (od 1000 možgoh), »Sava« Kranj 774 itd., med posamezniki pa Danijel Jug 172 krogov (od 200 možgoh) — iz Tovarne usnja in krzna Šmartno, Vinko Freilih 169 (Planika Kranj), Blaž Studen (Sava Kranj) itd. (K)

2 Dobrodošla, kalna Glina

Naslednja noč.

Celice so začeli prazniti.

Ljudi, zvezane z žico, so postiskali v tovrnjake. Dvajset v zaprt tovrnjak.

Ugibanj ni bilo več. Vsi so vedeli, kaj jih čaka.

Nikica ni več izgubljal časa. Na vso moč je poskušal, da bi se osvobodil žice, ki mu je rezala roke.

Napoved mu je uspelo, da jo je zraziljal.

Skozi odprtino v plati je gledal, kam jih peljejo. Dobro je to vedeti, je mislil.

Ko se je tovrnjak ustavil, je Nikica še enkrat skrivaj pogledal skozi odprtino v plati in se prepiral, da so v vasi Prekopi. V bližini je bilo slišati šumenje vode. To je bila reka Glinca.

Reka, ki je žuborela v mirni majski noči, mu je naenkrat postala neizmerno draga. Postala je njegovo upanje v rešitev.

V glavi so mu rojile misli. Kolona z žico zvezanih pa je že krenila proti svojem grobu.

Nikici se je posrečilo, da se je popolnoma rešil žice.

Roke pa je še vedno držal tako, kot bi bile zvezane.

Kolono so spremljali ustaši. Pazili so, da se zvezani ljudje niso ozirali, da niso šepetali med seboj in da ne gledajo na levo ne desno. Nikica pa ni ubogal.

— Glej predse, se je zadržal nanj ustaš Brko.

Minute so minevale. Nikica je instinktivno čutil, da se bliža konec njegovega nočnega potovanja. Še enkrat je pogledal okrog sebe. Bežati je bilo treba. Čim prej. Takoj.

Ustaš ga je opazil.

— Baterijo! je kričnil »kolegu«. Vse kaže, da se je tale odvezal.

Ni smel čakati več niti sekunde. Nikica je sklenil: Zdaj!

Skočil je na ustaša. Podrl ga je. Med tem, ko se je ustašu uspelo izmotali iz trave, je bil Nikica že v kalni Glini.

Voda je bila hladna in neprijetno mu je bilo, ko ga je objemala. Plaval je z vso močjo, z nadčloveško močjo in s hitrostjo, kakršne sploh ni poznal. Plaval je proti nasprotnemu bregu. Tamkaj ni bilo ustašev. Tamkaj je bila lahko rešitev.

V bližini je bil most. Ustaši so stekli prek mosta na drugi breg. Streljali so. Nikica se jim je umaknil na sredino reke.

Obleka ga je ovirala in ga vlekla na dno. Plaval je s poslednjimi močmi. Nenadoma so ga zadeli in potem je plaval še teže.

Vendar domislil se je: Slekem bom suknič in ga pustil plavati... Ustaši bodo mislili, da so me zadeli.

S skrajnim naporom se mu je to posrečilo. Suknič je nekaj časa plaval in ustaši so ga z rafali obsuli. Nikica je zaplaval pod vodo. Za hip se je pokazal spet na gladini, vdihnil zrak in se spet potopil. Plaval je čim dalje od sukniča. In čim dalje od ustaških rafalov.

Plaval je s tokom. Ustaši so z žepnimi električnimi svetilkami preiskovali grmovje ob Glini.

Nikica se je ustavil na neki plitvini med gostimi vrhami. Bil je že daleč od strela. Tu je počepnil kot zver in čakal. Čakal je, da bi ugotovil, ali ga bodo iskali ali ne.

Ustaši so verjetno mislili, da je begunec utonil in ga niso več iskali.

Noč je bila mirna. Iz daljave je bilo slišati rafale. Kolona nesrečnikov je zaključevala svojo življenjsko pot nad jamami v Prekopi. Moral je bežati. Čim dalje.

Nemčija konec aprila 1941. Pet tisoč ujetnikov. Jugoslovani v Hamburgu in Leipzigu. Eden med njimi, Milan Kvočka, se sam s seboj pogovarja:

... Pet dni že nismo ničesar jedli, ne pili.

... Ujetniki? Da. In potem?

... Bežati? Domovina, je daleč...

... Lepa smrt na begu. Noč...

Beg iz taborišča. Pešačenje skozi nenaseljene kraje. Lakota. Podplati krvavijo. In naposled:

... Naš človek. Vendar kakšen? Potnik, ki čaka vsako noč, da potrkajo na vrata in ga odvedejo v klavnico.

... Ali je to moj dom? Moja vas? Bročanec?

Osem dni v vasi. Deveti dan ob dveh po polnoči. 30. julija 1941. leta je začelo vsako življenje ugati. Privzili so trije tovrnjaki ustašev. Začele so se aretacije.

... Kaj spet med jetnike? S to razliko, da bodo med jetniki tudi žene in otroci, ki bodo kot stalna spremljava civilisti in jokalji. Kam nas vodijo?

... Mladi, je rekel ustaš — bodo šli v Nemčijo, starejši pa domov.

... Nič več ne verjamemo!

Kolona koraka proti Donjemu Bročancu in Čučju brdu. Kolona vedno bolj narašča. Udarci padajo po ljudeh.

... Kaj, že smo v Krivaji? Tu nas bodo postrelili?

— Slecite se! Vpijejo ustaši. Slecite plašče! Sezujite čevlje! Ljudje trgajo obleko.

... Zdaj smo nag. Dež. Curki. Ljudje so mokri. Preplašeni. Nič ne morejo govoriti.

Tovornjak hiti iz Bajovice. Slišati je pesem. Novi ustaši z orožjem, s čeladami. Poklicni koljači. Nenadoma je bilo slišati piščalko. Kandidati smrti preplašeni gledajo drug v drugega. Ustaši postavljajo mitraljeze.

— Prestejte se! je ukazal ustaš.

— Eden. Dva. Tri. Sedem...

— Kako sedem, gadje! vpije ustaš, ki je zruval kol in ograje. In ljudje so začeli znova šteti. Spet narobe. Ustaš je udarjal s kolom drugega za drugim, in vpil:

— Deset, enajst... Može in žene so padali pod udarce.

Kolona je krenila proti griču Bliznica. Kriki, prošnje. Okravljenne glave. Srečujejo se nekdanji znanci in prijatelji. —

Ljudje, ki jih vodijo v klavnico, in ustaši.

— Boter, reši me, prosim nekdaj ustaša.

— Molči, nisi več boter...

Kolona se vzpenja proti griču. Nihče ne sme gledati vstran. Vsi pogledi so uprti v tla.

— Pojte, vi gnoj! je ukazal ustaš Kvočkiju in ga prekinil v razgovoru s samim seboj.

— Ne znam, je zamrmral, kak...

Z udarci so ga zrušili na hrbet. Kvočka se je zvijal, stiskal zobe. Tako jih je sovražil! Bolelo ga je. Bliznica. Deset metrov od te človeške klavnice stoji ustaški oficir. V rokah ima knjigo in sprašuje po vrsti: »Kako se pišeš? V njegovih rokah bo ostala edina evidenca o številu ubitih. Prvi je že zapisan.

— Semkaj, je ukazal ustaš človeku, ki so ga vpisali pod številko ena. Peljal ga je vstran in mu ukazal naj leže na tla in naj si pokrije oči. Tako se je zgodilo tudi z drugim, tretjim, dvajsetim... Trenutek pozneje je bilo slišati strahovite krike. Zaklane so, metali v brezno.

Pravkar je krenila skupina 12 ljudi. Od te skupine jih je 11 leglo na zemljo. Popisali so jih. 22-letni Milan Kvočka se je oziral na levo in desno.

— V tla glej! je kričnil eden izmed ustašev. Beli ljudje. Rumeni ljudje. Ljudje, ki imajo barvo smrti, čakajo na smrt... Kvočka gre v smrt:

... Kako naj umrem?

... Kot junak. — Kvočka se je lotil ustaša. Odvzel mu je nož, ki so ga nabrusili za klanje. Z vso močjo je udarjal v prsi. Ustaš je padel. Drugi ustaš ga je udaril s puško v prsi. Kvočka je prijel za cev, potegnil ustaša k sebi in ga udaril z vso močjo z nožem v vrat. Gneča. Usodne sekunde.

... Nehaj se boriti. Premagali te bomo!

— In kaj naj storim?

... Nameri puško proti oficirju, na desni proti tistemu, ki piše...

Puška je bila pripravljena. Oficir je gledal kot brez uma. Naposled je dojel, kaj Kvočka hoče.

Ne streljatelj, je kričnil oficir s preplašenim glasom. — Kvočka se je umikal nazaj. Tudi drugi so začeli bežati. Vendar v napačno smer, proti vrhu griča in proti hišam, prav proti ustaškim zasledam. Ko se je Kvočka oddaljil, se je oficir brž umaknil in ukazal naj streljajo. Nad sto pušk je namerilo v begunca. Begunec teče. Noge mu krvavijo. Prispel je do nekega potoka. Sskočil je vanj. Potopil se je vanj, samo usta je bilo videti iz vode. Nadaljeval je svoj neobičajni nemi dialog sam s seboj. To je dialog, ki se nikoli ne pozablja, ki ostane vse življenje...

Ko se je vse umirilo, ko so kriki utihnili in ko ni bilo več ustašev, je Milan Kvočka krenil naprej. Bežal je proti partizanskim položajem, stran od jame,

stran od pokola, ki se je zgodil isto noč kot v glinski pravoslavni cerkvi...

SMRT JE PRESKOČILA SAMO ENEGA

To se je zgodilo konec julija 1941. leta. Tisto noč so v glinski pravoslavni cerkvi ubili okrog 700 ljudi, ki so jih ustaši aretirali v okolici Gline in Vrginmosta. Živ je ostal samo Ljuba. Jdnak, priča te strašne drame.

Sonce je žgalo nad žitom, nad pokošeno travo in ljudmi, ki so bili po livadah in njivah.

Ljuba je odšel z očetom po tretji voz senu. Naenkrat so zaslišali ženski krik. Kričala je najprej ena ženska, potem še ena, pa še ena. Kričale so kot kričijo naše žene v največji nesreči.

— Pritekel sem v vas, pripoveduje Ljuba. — Ljudje so bežali na vse strani. Nekateri pa so čakali.

Ustaši so gnali žrtve. Strahovit jok otrok in žena.

Ljuba je hitel v Gornje Sečiste, kjer so bili njegovi.

— V Gredžanu aretirajo vse po vrsti. Jutri bodo zagotovo tu. Ničesar ne vprašujejo. Rešite se, kakor veste — jim je rekel in pobegnil v Balinac. Čim dlje od Gline... Vendar vrniti sem se moral domov v Gredžane.

— Pravkar so te iskali! S temi besedami ga je pričakala žena.

Skril se je v grmičevju. Med grah. To je bilo dobro skrivališče. Sklenil je, da se proti večeru zateče na še bolj varen kraj.

— Kam greš, ga je vprašala žena.

— Ne vprašuj. Nihče ne sme zvedeti.

... Krenil sem proti Boviciu. Vendar... Nesreča je prišlo iznenada. Srečal sem ustaša Marka Tonkoviča s še dvema ustašema. Bili so na kmečkem vozu. Prepoznal sem jih opazil, da bi lahko zbežal.

— Kam pa ti, Ljuba, je vprašal Marko.

— Sedi k nam na voz, je rekel Marko.

— Ne poskusi zbežati, je dodal drugi ustaš, in pogledal svojo karabinko, vidiš...

... Zvezali so me.

Nadaljevali smo pot proti Topusku.

V Topusku smo srečali ustaškega tabornika Mata, ki je Ljubanu dal piti. Hudo je bil žejen.

Tabornik je bil kar dobrodušen; tolažil je ljudi, da se jim ne bo ničesar zgodilo.

Pravoslavna cerkev in običinsko poslopje v Topusku sta bila polna ljudi. »Crna marica« je vedno dovažala nove »kontingente«.

... Tlačili so nas po 160 v vagon, pripoveduje Ljuba. Precej vagonov nas je bilo.

— Vode... vode...

Žeja je bila huja kot strah. Prenosili smo v vagonih na železniški postaji. Četrtek. Prišla je lokomotiva.

... Nekam so nas zapeljali.

8 De Gaullova smer

Naslednjega vojaškega šefa OAS v metropoli generala de Crevecoeura so prav tako aretirali. Oba generala so hudo kompromitirali dokumenti, ki so jih zaplenili pri alžirskem tovarnarju Gingebru, blagajniku OAS, ki so ga aretirali v letalu Pariz—Alžirja.

Na podlagi teh dokumentov preiskava trdi, da je odkril tudi ukaz za atentat, ki ga je podpisal polkovnik Yves Gourdard, eden od glavnih šefov aprilskega upora v Alžiriji, ki ga je vojaško sodišče v odsotnosti že obsodilo na smrt. Prav tako so na podlagi teh dokumentov ugotovili, da je vrhovni šef OAS general Salan.

Atentat so organizirali v času, ki je »ugoden« za predsednika de Gaulle. Zdaj je razburjenje med prebivalstvom močno potisnilo nezadovoljstvo, ki se je razširjalo v treh letih hudega de Gaullova poraza v severni Afriki (Bliznica, Alžirja, OZN), kot tudi v Franciji (upor kmetov), ko se je parlament sestal, da bi obravnaval položaj v kmetijstvu.

Skoraj ves pariški tisk je opozoril prav na ta dejstva. Dramatizacija atentata ne vpliva samo na to, koliko je vsedanji režim vezan izključno na enega človeka. Atentat pomeni tudi dobrodošli izgovor, da ponovno zahtevajo in razširijo izredna pooblastila, s katerimi bo moč še močnejše okrepiti režim »močne roke«, osebni režim, naperjen predvsem proti demokratičnim institucijam Francije.

Sporočilo francoske policije, da je odkrila niti tajne teroristične ultraške organizacije (OAS), ki po Franciji povzroča atentate s plastičnimi bombami in ki je celo napadla življenje predsednika de Gaulle, je bilo tako sestavljeno, da je javnost dojela, kot da je policija odslej gospodar politike. Vendar kmalu po neuspelem atentatu na francoskega predsednika, je v Parizu spet eksplodirala bomba, general izven zakona Raoul Salan pa je objavil sporočilo, ki ne govori o dezorganizaciji organizacije.

V Parizu je pred stanovanjem novinarja Jeana Ferniata iz »France Soira« zagrmela eksplozija. Čeprav se novinarji ni ničesar zgodilo, je res, da so atentat organizirali zato, ker je Ferniat v svojem časniku objavil članek pod naslovom »OAS zravnana z zemljo«. Dokazali so mu, da to ni točno ugotovitev. Samo zahvaljujoč slučaju, novinar ni bil zravn nan z zemljo.

Od kod moč organizacije OAS? Pariški opazovalci se strinjajo, da ultraši nimajo množične podpore ljudstva. Njihova moč je v vojski. Levičarji stalno opozarjajo oblast, da je treba tjakaj naperiti ostrino aktivnosti. De Gaulle pa je medtem z ne preveč ostrimi obsodbami voditeljev vojske pokazal, da ni za takšno rešitev. Na zaporne kazni so bili obsojeni tisti, ki so poskušali vreči šefa države in ušli zakonu, ki za takšne primere zahteva smrtno kazen. Zdaj je oblast aretirala dva generala in enega polkovnika. Vendar, kaj je to se vprašujejo v Parizu, proti razpredeni mreži, ki dominira v vrhovih vojske?

Če so mislili, da je atentat na novinarja iz »France Soira« mogoče delo nekega desperadosa, ki se je hotel maščevati zaradi napadene časti OAS, je bilo le-to treba popraviti: kmalu zatem so začele plastične bombe spet bobneti druga za drugo. Vse kaže, da organizacija še ni brez glave. Francoska vlada je imela zaradi tega že več posvetovanj. Predstavnik vlade je izjavil, da je po vsem tem republika naprej v nevarnosti. Rekel je, da tisto, kar se je zgodilo v tek (atentat na de Gaulle) kaže, doklej pravzaprav bodo nastili v OAS.

PISMA V NABIRALNIKIH

Hkrati pa so francoski poslanci našli v svojih pisarnah nabiralniško pismo, ki jim ga je poslal general Salan. »Samo niti smo, da v ilegali nadaljujemo boj za obrambo samostojnosti našega ozemlja. Naš veliki boj se bo prej ali slej končal z zmago!«

ROMANTIKA V POLITIKI

V primeru potrebe lahko Salan v Alžiriji mobilizira 70.000 oboroženih ultrašev. To je nedotaknjena rezerva. Pariz s svojimi policijskimi akcijami v metropoli ni mnogo oškodovan. OAS. Uradno pripovedujejo, da je OAS v metropoli celo v stikih z ilegalno teroristično organizacijo, ki je delovala med vojno: to je famozna »La cagoule«, ki črpa svoje moč iz »visoke družbe«: aristokratov, visoke buržoazije, intelektualcev itd.

Nič ni čudno, da de Gaulle v celoten primer, ki je vezan tudi z atentatom na njegovo življenje, vnaša iracionalni element, zaradi katerega bi dovolil, da ga nazivajo »sodobna Jeanne d'Arc«. Odbija, da bi potoval iz svojega stanovanja s helikopterjem. Se naprej se vozi z avtomobilom po cesti, ob kateri je eksplodiral dinamit. Bržkone, da pokaže svoj pogum. »Monde« ga opozarja, da ta romantika v času, ko »delujejo razbojniki«, ni politično najboljša. »Ne dovolj umreti in zapustiti potomcem nekaj zgodovinskih besed,« piše časnik, zahtevajoč, da ta zaplet francoske politike bolj realno rešujejo. Vendar predsednik republike de Gaulle ima drugačne poglede in vodi drugačno akcijo.

(KONEC)

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

9 Nemško mešetarjenje z Zahodom

Pogovarjala sta se tudi o »nevarnosti z Vzhoda« in o »kompromisnem miru«. Provisorčno sta se strinjala, da je potrebno obnoviti nemške meje iz 1914. leta (kar pomeni, da bi Nemčija dobila tudi francosko Alzacijo in Loreno), o tem, kako bi preprečili Hitlerjevo diktaturo, zmanjšali nemško armado in uvedli kontrolo nad nemško industrijo. Potrebno bi bilo, da ZDA ne bi vztrajale pri svojih zahtevah o razširitvi poljskega ozemlja.

Pozneje, spomladi 1944, pa so organizirali še eno vabo. To je storil neki tajni agent v Jugoslaviji. Slo pa je za ponovne razgovore, ki naj bi združili zahodne zaveznike z Nemčijo zaradi »boja proti boljševizmu«. Po tako obnovljeni uverturi bi bilo moč misliti, da se nekdo nekje precej odločno ukvarja z idejami o blagih mirovnih pogojih z Nemčijo in o ustvarjanju močne pojovine Nemčije, ki bi se zoperstavila Sovjetski zvezi.

Vse to se je dogajalo v času, ko so bili Rusi naši zavezniki in ko so bili pod hudim pritiskom nemške vojne sile.

Ce so Rusi, ki so imeli svoj obveščevalni sistem, vedeli za te skrivne mahinacije, potem je bilo njihovo nezaupanje do Amerike, ki je bilo na

prvi pogled neosnovano, še večje. Rusi so to morali vedeti, kajti madžarski agenti, vsaj kot so trdili Nemci, so uspeli najti šifro, ki jo je uporabljal Allen Dulles.

NEMSKO MEŠETARJENJE Z ZAHODOM

Brž ko je odpotoval v Bern, je Dulles poklical po telefonu odposlanca vojaškega sektorja v neobičajnem spletu zarot proti Hitlerju. Bil je to Hans Bernd Gizevius, nemški vicekonzul v Zürichu in član Abwehra, nemške tajne obveščevalne službe.

Nemec je bil močan, visok dva metra. Ta, Gizevius, je bil zapleten v zarote proti Hitlerju 1938. in 1939. leta. Imel je dobre zveze z nekaterimi ljudmi v najvišjih krogih v Nemčiji, ki so bili že zdavnaj prepričani, da bi bilo treba Hitlerja vreči s pozornice.

Od Dullesa so Gizevius in njegovi sodelavci v zaroti zahtevali samo tole jamstvo: če ubijejo Hitlerja, naj bi jih Washington podprl v njihovih načrtih in prizadevanjih pri sestavljanju nove in protinacistične vlade.

Le-ti pravzaprav tega niso predlagali, temveč so to pomoč iz Washingtona dobesedno zahtevali. Če bi zahodna demokracije odbile, da sklenejo z Nemčijo časten mir, so Gizevius

in sodelavci opozarjali, da bodo prisiljeni obrniti se na Sovjetsko zvezo in tam zaprositi za pomoč.

Zdi se, da to niso bili ljudje, ki bi imeli kakšne ideje. Ameriški pisatelj knjige »Vzpon in padec Tretjega Reicha« William Shirer je o njih takole napisal:

»Človek je začuden nad voditelji odpora v Nemčiji, ki so tako vztrajno zahtevali primerne mirovne pogoje od Zahoda, hkrati pa se tako težko odločevali, da bi se znebili Hitlerja. Lahko je reči, da so se morali, če bi nacizem v resnici smatrali za monstrozno zlo, usmeriti z vsemi silami v to, da ga zrušijo, pa naj bi bilo stališče Zahoda o novem režimu kakršno koli...«

S temi mislimi se Dulles, kot kaže, ni ukvarjal. Odločil se je, da bi sprejeli zahteve upornikov in nagovarjal Washington, naj bi se strinjali s tem mešetarjenjem in obljubili zadovoljive mirovne pogoje. V tem ni uspel. Roosevelt je zahteval »brezpogojno kapitulacijo«.

SUMLJIVO DELO PRINASA ODLIKOVANJA

Kakor zdaj vemo, je bila vrednost tistih del, ki so šla na račun Allena Dullesa, zelo sumljiva.

Nekaj je gotovo: Himmler je vedel za zaroto proti Hitlerju in je vede puščal na svobodi dovolj zarotnikov, da bi le-ti lahko ustvarili načrt o eks-

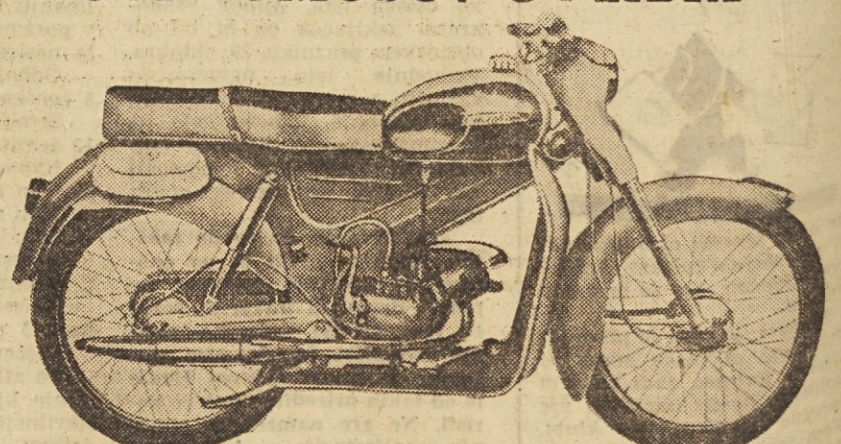
ploziji bombe v Hitlerjevem vzhodnonemškem glavnem štabu 1944. leta. Tedaj bi atentat skorajda uspel.

Himmler je srčno želel, da bi zavladal Nemčiji, ki bi preživela izgubo firerja. Težko pa je dvomiti v to, da se ne bi potrudil v primeru uspeha in ne bi nadaljeval obdobja nacističnega

nega sistema. Doktrino o brezpogojni kapitulaciji je bilo treba preprečiti.

Totalni zlom Nemčije, osvoboditev živih okostnjakov iz koncentracijskih taborišč — popolna zmaga in to, kar je le-ta odkrila — pa so onemogočili vsak poskus, da bi se nacizem lahko pogajal.

NOVI TOMOSOV COLIBRI T-12

močnejši motor — 2,3 KM, tri stopnje prenosa, možnost večjega vzpenjanja, hitrost 60 km na uro, večji tank za gorivo, dva sedeža, sodobnejša oblika in še mnogo manjših izboljšav — to so prednosti novega Tomosovega Colibrija T-12!

Tovarna motornih vozil TOMOS Koper

O železni blagajni

— Dam vam tri dni časa, da spravite vašo blagajno v red!

Seminar za blagajnike

... Ja, ja, človek nikoli ne ve, kdaj pride kontrola...

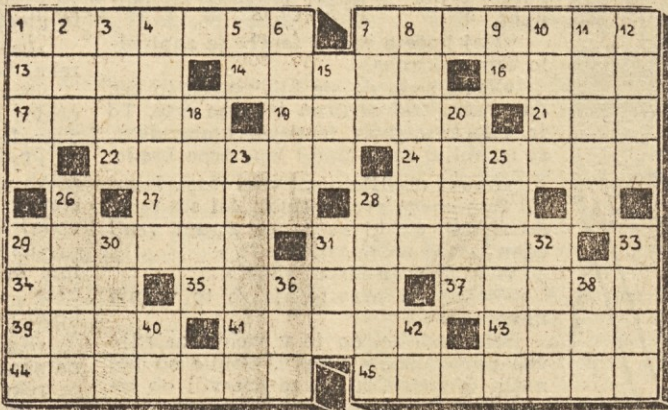

Brez besed

Križanka

VODORAVNO: 1. mesto v Kanadi, 7. severnoameriška vrsta medveda, 13. riževo žganje, 14. naš mladi šahovski vele mojster, 16. deveta stopnja v glasbi, 17. vrsta palme z užitnimi plodovi, 19. češki pisatelj (~Krakati~), 21. redka tkanina, 22. pripadnik starogermanskega plemena, 24. dan v tednu, 27. lesni drobec, 28. grška črka, 29. vrsta sladkega vina, 31. pomanjkanje hrane, 34. urejenost, 35. tekmeč, 37. enakomerno ponavljanje, 39. lahko hlapljiva tekočina, 41. prostor, kjer cepimo črva, 43. Ibsenova drama, 44. žgani sladkor, 45. prislav kraja.

NAVPIČNO: 1. očka, 2. makedonski ljudski ples, 3. grobnica, 4. soseska, 5. osebni zaimsek, 6. gojitelj drobnice, 7. nasilen odvzem lastnine, 8. okrasek, 9. osebni zaimsek, 10. uvodna misel, 11. tuje žensko ime, 12. tovarniška dvorana, 13. mongolski knez, 18. naš znani dramski igralec, 20. mesto v Crnogorskem Primorju, 23. otrobi, luščine, 25. debela palica, 26. čevljarški su-

kanec, 28. zrakoplov, 29. naš znani kitarist in skladatelj (Stanko), 30. del gledališča, 31. vrsta razcvetja, 32. najmanjši delec snovi, 33. dežela na Arabskem polotoku, 36. pojav na vodni gladini, 38. splošni naziv za Hercegovca, 40. staroegipčansko božanstvo, 42. kemični simbol za nikel.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. pelagra, 7. pelikan, 13. etan, 14. Islam, 16. tara, 17. Tatar, 19. Kotor, 21. vek, a, 22. Atenej, 24. nakana, s, 27. ovit, 28. nebo, a, 29. opomin, 31. pedivo, k, 34. tat, 35. ritem, 37. nabor, 39. oker, 41. Vukov, 43. loža, 44. kapitel, 45. čarodej.

— Hej, bratec, zakaj pa ne poveš, da znaš francosko? Mi se mučimo pri prevodu, a tu imamo človeka, ki zna jezik perfektno. Daj, prosim te, prevedi mi to, ker se zelo mudi, — je rekla in mu vrgla tri spise francoskih korespondentov.

Peter Električka je vse to hladnokrvno sprejel. Ko je že začel prevajati, se je spomnil, da bi lahko takoj pisal na pisalni stroj. Hitro je poiskal pisalni stroj in razpalil po njem, kot da je daktilografka prvega razreda z dodatno plačo najvišjega razreda.

To ropotanje Petrovega pisalnega stroja je zbudilo šefa

SAVO MARIČ:

PETROVA BASEN

računovodstva. Pomolil je nos v sobo in lice se mu je razjasnilo v radostnem smehu.

— Prav lepo, zelo lepo, tovariš Peter! Vi pisate bolje kot kdorkoli v našem podjetju! Jaz si pa pravkar belim glavo, kdo bi mi lahko prišel popoldne, pomagati prepisovati neke spise. Veste, se zelo mudi, ker je to povezano z rokom. Vi bi nam lahko z vašo hitro pisavo mnogo koristili. Torej, danes ob štirih popoldne...

Peter Električka je poslušno pokimal.

Naslednjega dne so razpravljali o knjigovodskih zadevah, postavkah in tarifah. Peter, ki je bil med odličnjaki v knjigovodskem tečaju, je imel vse to — kot se pravi — v malem prstu. Ni mogel vzdržati, da se ne bi vmešal. Ni bilo potrebno mnogo časa za to, da so se tovariši iz knjigovodstva pri-

čali, da jim je lahko Peter Električka prava desna roka, čeprav samo uro ali dve dnevno. Toliko, da bi postali ažurni, da bi napravili bilanco in sploh, da bi si malo uredili...

Sedaj so se tudi že večerne ure razdelile za nove Petrove dolžnosti. Tako je, če človek mnogo ve in zna...

Nekega dne je planil v Petrovo pisarno osebno urednik lokalnega biltena njegovega podjetja. Peter je pravkar skiciral, kakšen naj bi bil nov delovni protokol za ekspedicijo pošte. Tudi to je znal, zato so ga tovariši prosili za uslugo.

— Aha, sedaj sem te ulovil! In ti, bratec, niti ne poveš, da si bil dopisnik v tvojem prejšnjem podjetju? Sedaj moraš za nas napisati članek. Veš, skoraj nihče ga ne ve. Pravijo, da ne znajo. Ti se na to razumeš. Tudi kakšno predavanje bi lahko imel. Slišali smo, da si predaval v prejšnjem podjetju. Torej, kdaj bi bil najugodnejši čas za prvo predavanje? Članek za bilten potrebujem za jutri.

Peter Električka je občutil, da mu postopoma zmanjkuje toka. Toda še vedno je bil nič več kot dobrodušni ekonom, ki kar tako slučajno zna tudi tuje jezike, knjigovodstvo, daktilografijo, pa še to in ono. Peter se je odločil napisati članek za bilten.

Članek je bil približno tak, kot tista basen o oslu, katerega so preobložene vpregli še v voz. Samo zato, ker je imel ta osel široka pleča in ker je lahko sprejel veliko breme, so se nanj naložili tudi tisti, ki so ga vpregli. Končno je voz obtekal v blatu, iz katerega ga osel ni mogel izvleči.

Peter je bralcem prepustil, naj poiščejo nauk iz te basni, ki pravi, da naj tudi oni poiščejo pravi življenjskega toka, montirajo še kakšen »elektromotor« Petrovega tipa in razjahajo z njegovih pleč.

Dopisna šola

LJUBLJANA, LIKOZARJEVA 3

Razpisuje vpis v:

I. letnik dopisne tehniške srednje šole:

- a) pripravljeni tečaj
- b) strojni oddelék
- c) elektriški oddelék
- d) kemijski oddelék
- e) lesni oddelék

I. letnik dopisne ekonomske srednje šole
dopisno administrativno šolo
dopisni strojepisni tečaj

I. in II. stopnjo dopisne
splošnoizobraževalne šole (osemletka)

I. stopnjo jezikovnega tečaja za nemški
in italijanski jezik

Šola je namenjena predvsem članom organizacije Zveze borcev, vanjo pa se lahko vpišejo tudi člani Zveze sindikatov. Pričetek šolanja za vse šole bo v začetku meseca oktobra. Prijave pošljite do 12. oktobra 1961 na naslov: DOPISNA ŠOLA, Ljubljana, Likozarjeva 3, p. predač 106/II. Program, prijavno tiskovino in podrobna navodila za vpis in šolanje na Dopisni šoli proti plačilu 50 din dobite pri okrajnih in občinskih odborih ZB ali v Dopisni šoli, Ljubljana, Likozarjeva 3.

Ustne informacije daje vodstvo šole po telefonu števil. 30-043, za posebne pismene informacije pa priložite znamko za odgovor v znesku 25 din.

NIKO
ŽELEZNICI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinjske mešalce, sesalce za prah, loščilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.

SERVISI: »NIKO« Železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11

Razdelili smo nagrado

Podpisov, ki ste nam jih tokrat poslali, je bilo vsaj še enkrat toliko kot v minulem tednu, tako da je imela komisija obilo dela. Preden je izbrala tri najboljše. In če po pravici povemo, težko se je bilo odločiti samo za tri najboljše, saj je bilo resnično dobrih in duhovitih podpisov veliko. Toda, pravila določajo samo tri in tako smo izbrali: Prvo nagrado 1500 dinarjev dobi naša bralka Aleška Valenčič iz Ilirske Bistrice za podpis »Ali jo bo res pojedel?« Za drugo mesto — in s tem nagrado 1000 dinarjev — je komisija izbrala podpis »Dedek, ne bodi vendar tako otročji, ki ga je poslala tovarišica Cvetka Mlačnik iz Velenja. Tretjo nagrado — 500 dinarjev — pa prejme Peter Kreps iz Ljubljane za podpis »Dedek, ali so se cigare zopet podražile?« Nagradjenca iz Ljubljane prosimo, da dvigne nagrado v našem uredništvu, medtem ko jo bomo nagradjenkama iz Ilirske Bistrice in Velenja poslali po pošti.

1. Veje so Binetu raztrgale srajco, opraskale obraz. Ničesar ni čutil. Z dolgimi, opotekajočimi koraki se je poganjal v hrib. Še sto metrov in potem se začne gozdovi. Če preteče živ sto metrov, je rešen. Ko je prišel do roba gozda, ko je bilo grmičevje za njim, se je ozrl. Nemci so se nekje spotoma izgubili in on je bil rešen, svoboden.

2. Potem je do večera taval po gozdu in prisluskoval glasovom. Znova ga je postalo strah, da ne bo našel partizanov in da bo padel v nemško zasedo. dva dni je lačen in prestrašen iskal partizane, dokler po naključju ni zagledal stražarja. Dobro uro ga je opazoval, dokler se ni zatrdno prepričal, da ni raztrganec. Stopil je po stezi.

3. Partizan ga zaustavil in odvedli so ga v taborišče. Mislil je, kako ga bodo veselili, oni pa so ga z nezaupanjem sprejeli. Slišal je, kako je droben suh partizan šepnil komandirju: »Ta ni ušel, delo pravi. Najbrž so ga poslali, da bi izdal taborišče. Ni mu videti, da bi ušel.« Užaljen je odgovarjal, kar so ga vprašali. To je nezaupanje še povečalo.

4. »V kuhinji boš pomagal,« je naposled odločil komandir. Skremžil je obraz in vprašal: »Kje bom dobil puško?« Suhi partizan se je posmešljivo nasmehnil: »Nemcu jo boš moral vzeti. Za kuhinjo pa bo dovolj nož. Z njim boš lahko nalupil dovolj krompirja.« Jezno je pogledal partizane. »Nisem prišel lupiti krompir. Puško mi dajte! Ni me strah Nemcev.«

5. Sedel je že v kuhinji, a se mu je še zmerom dozdevalo, da sliši smeh partizanov. »Nikar se tak kiso ne drži,« ga je tolažil kuhar. »Na položaju tudi ni tako prijetno, kot se vam mladim dozdeva. Bil sem borec, in to dober, pa moram priznati, da me je bilo včasih skoraj strah. Služil sem vojaške, pa mi ni bilo čisto vseeno, ko so udarili z mitraljezi.«

6. Kuharjevo govorjenje ga je dražilo kot vse ostalo, kar se je okrog njega dogajalo. Vzel je nož in začel lupiti krompir. Kuharju pa molk pomočnika ni bil po volji. Ko je spoznal, da se Binč z njegova modrovanja ne zmeni, je pred vsakomur, ki ga je le hotel poslušati, povedal: »Ostrostrelica sem dobil v kuhinjo. Nima puške, pa mora krompir lupiti.«

7. Štirinajst dni je Binč lupil krompir in pomagal kuharju, ne da bi s komer koli spregovoril prijazno besedo. Videli so, da ga tudi razjeziti ne morejo. Pustili so ga v miru. Ko so obveščevalci zvedeli, da Nemci pripravljajo napad, so hitro spravili taborišče. Zdaj je tudi kuhar postal redkobeseden. Razgovoril se je šele, ko je zvedel, da mora v patruljo.